

**Strategia Rozwoju Gminy
Łagów
do roku 2023**

Łagów
grudzień 2016

Spis treści

Wstęp	4
Wprowadzenie	8
Zakres Strategii	11
Metodologia	12
Charakterystyka	14
Polozenie administracyjne	14
Polozenie gminy	17
Walory historyczno-kulturowe	18
Sołectwa	21
Obszary chronione	41
Rezerwy przyrody	46
Parki krajobrazowe	49
Obszary Natura 2000	55
Pomniki przyrody	59
Użytki ekologiczne	60
Zasoby naturalne	61
Klimat	62
Planowanie przestrzenne	63
Kultura	65
Aktywność społeczna	69
Organizacje pozarządowe	70
Sport	73
Turystyka	74
Szkoły	75
Infrastruktura techniczna	79
Zaopatrzenie w wodę	79
Kanalizacja	80
Sieć energetyczna, gazowa, ciepłownicza i telekomunikacyjna	81
Diagnoza	83
Analiza SWOT	88
Wizja i misja	94
Motto	98
Cele	104

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

Wskaźniki.....	113
Finansowanie.....	124
Powiązanie z dokumentami strategicznymi.....	129
Zarządzanie.....	146
Monitoring i ewaluacja.....	148
Spis tabel	152
Spis załączników	153
Spis literatury	153

Wstęp

Strategia rozwoju gminy to plan długofalowego działania Rady Gminy/Rady Miejskiej i wspierających ją urzędników oraz wszystkich, którym na sercu leży lepsze jutro gminy, wobec szans i zagrożeń wynikających ze zmieniającego się otoczenia i działań innych podmiotów.¹

Strategia jest podstawowym dokumentem, w którym sformułowane winny być najważniejsze dla gminy i społeczności lokalnej cele, kierunki i założenia jej zrównoważonego rozwoju.

Według Jerzego Hausnera, strategia określana jest też jako, cyt.:

„ ... koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju, przedstawiona w formie zwartego dokumentu zawierającego procedury osiągnięcia zamierzonych celów. Dokument taki powinien składać się z następujących elementów: diagnozy stanu istniejącego, analizy słabych i mocnych stron, celu strategicznego i celów pośrednich, części dotyczącej sposobu realizacji złożonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu monitorowania i korygowania wdrażanej strategii.”²

---

¹<http://www.sist.org.pl/dla-samorzadow/oferta-dla-jst>

²Hausner J. (red), Programowanie rozwoju regionalnego. Poradnik dla samorządów województwa, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 1999, s. 16.

Podstawy prawne

Przyjęty w SRGŁ program działania jest spójny z ustawodawstwem szczebla krajowego i regionalnego. Podstawą prawną do opracowania dokumentu jest **Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym** (Dz. U., 1990 nr 16 poz. 95), która w art. 18, ust. 2, pkt 6 wskazuje na kompetencje Rady Gminy w zakresie uchwalania planów gospodarczych. Dodatkowe usankcjonowanie prawne strategii zyskały w **Ustawie z dnia 6. grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju** (Dz. U. 2006, Nr 227, poz. 1658). Ustawa, definiując politykę rozwoju, jako *zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju oraz spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej*, wskazuje obszary tych działań, m.in. w zakresie ochrony środowiska, ochrony zdrowia, promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu i łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych, rozwoju kultury, kultury fizycznej, sportu i turystyki, rozwoju obszarów wiejskich, rozwoju nauki i zwiększenia innowacyjności gospodarki

Jednocześnie, cytowany wyżej akt prawny, nakładając na samorząd gminny obowiązek prowadzenia polityki rozwoju, zobowiązał go do prowadzenia tejże na podstawie strategii rozwoju. Istotnym wsparciem dla powstania niniejszego dokumentu jest również **ustawa z dnia 21.02.2014 r. o funduszu sołeckim**, która w art. 2, pkt 6 stwierdza, że środki funduszu przeznacza się na realizację przedsięwzięć, które służą poprawie warunków życia mieszkańców i są zgodne ze strategią rozwoju gminy.

Ten niezwykle ważny, z punktu widzenia społeczności lokalnej dokument, wyznaczać będzie kierunki działań krótko- i długofalowych rozwoju gminy Łagów oraz sposoby ich realizacji.

SRGŁ nie jest dokumentem sztywnym i podlegać będzie ciągłej weryfikacji i aktualizacji, choćby ze względu na zmieniające się warunki wewnętrzne i zewnętrzne mające wpływ na rozwój gminy. Niniejszy dokument opracowany został na siedmioletni okres obejmujący lata 2017-2023.

Koncepcja ta jest odniesieniem do:

1. wieloletniego okresu programowego Unii Europejskiej, obejmującego lata 2014-2020,
2. zasady n+3, dającej państwom członkowskim prawo do wykorzystywania alokacji z funduszy strukturalnych do 3 lat następujących po roku „n”, który na potrzeby niniejszej Strategii oznacza rok 2020,
3. potrzeby stworzenia dokumentu o zasięgu długoterminowym, jednak bezpiecznym z punktu widzenia zarządzania, monitorowania i ewaluacji.

Rada Gminy Łagów otrzymuje tym samym narzędzie, które wyznacza priorytety na kolejne 7 lat, a także wizję gminy w 2023, określoną jako:

WIZJA

ŁAGÓW w 2023 roku, to GMINA

gwarantująca mieszkańcom wysoki poziom życia,
przedsiębiorcom doskonałe warunki inwestowania,
turystom idealne miejsce wypoczynku i rekreacji,
w pełni wykorzystująca historię, architekturę,
dziedzictwo kulturowe i walory przyrodnicze

Przsiębiorcza
Elegancka
Racjonalna
Łaskawa
Atrakcyjna

Aby tak określona wizja gminy nie stała się martwym zapisem, a rzeczywistością, w której odnajdzie się społeczność lokalna, wyznaczona została misja, którą wyraża motto nawiązujące do osobliwości historii, kultury, architektury i natury, wyrażone w 3 SŁOWACH:

MOTTO

Łagów

Gmina

Perła

Mając jednak na względzie potrzebę podkreślenia niekwestionowanego znaczenia Gminy Łagów na arenie międzynarodowej, zarówno w ujęciu historycznym, jak i współcześnie, sformułowane zostało motto złożone z 5 SŁÓW:

MOTTO

Łagów

Gmina

Perła

Korony

Lubuskiej

Wprowadzenie

W pracy nad Strategią zastosowano metodę ekspercko-społeczną zapewniającą pełną partycypację społeczności lokalnej w tworzeniu niniejszego dokumentu. Zakres odpowiedzialności i kompetencje zespołu badawczego prezentuje tabela.

Tabela 1: Zespół ds. opracowania Strategii Rozwoju Gminy Łagów

<p>Agnieszka Przybył</p>	<p>Prawnik - absolwentka 5-letnich jednolitych studiów na kierunku prawo i administracja Uniwersytetu Szczecińskiego w Szczecinie. Ekonomistka - absolwentka 4-letnich jednolitych studiów doktoranckich (Doctoralprogramme in Management and Economics) w Katedrze Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie</p> <p>Praktyk z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ badań społecznych ilościowych i jakościowych, ➤ ekonomii społecznej (działaczka NGO), ➤ rewitalizacji: stażystka programów z zakresu rewitalizacji społeczno-gospodarczej m.in. w Niemczech i Portugalii, ➤ nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych: certyfikowany Mobilny Doradca FRSI
<p>Joanna Chojnacka</p>	<p>Kulturoznawca i socjolog - absolwentka kierunków Negocjacje i Stosunki Gospodarcze Uniwersytetu Warszawskiego, a także Stosunki Gospodarcze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie – specjalizacja Negocjacje Biznesowe i Etyka Biznesu.</p> <p>Doktorantka 4 letnich jednolitych studiów doktoranckich (Doctoralprogramme in Management and Economics) w Katedrze Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie</p> <p>Ambasadorka Lubuskiej Edukacji Społecznej i Obywatelskiej</p> <p>Praktyk ds.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ badań społecznych ilościowych i jakościowych ➤ rewitalizacji społecznej - działaczka NGO, wieloletnia koordynatorka programów szkoleniowych Fundacji Pro Bono Linguae

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nowoczesnych technologii ICT
<p>Magdalena Dawidowska</p>	<p>Absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego</p> <p>Praktyk ds.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ analiz przygotowawczych ilościowych i jakościowych ➤ nowoczesnych technologii ICT
<p>Małgorzata Kubiec</p>	<p>Absolwentka Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu</p> <p>Absolwentka Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu studia podyplomowe Public Relation;</p> <p>Ambasadorka Lubuskiej Edukacji Społecznej i Obywatelskiej</p> <p>Praktyk ds.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ analiz przygotowawczych na potrzeby badań społecznych, ➤ rewitalizacji społecznej - działaczka NGO, ➤ rozwoju lokalnego i promocji, ➤ nowoczesnych technologii ICT;
<p>Zofia Cytryna</p>	
<p>Marzena Kowalska-Grodzicka</p>	<p>Kierownik Referatu ds. inwestycji oraz zamówień publicznych w Urzędzie Gminy Łągów</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Absolwentka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa (Studia podyplomowe w zakresie zarządzania funduszami i projektami unijnymi) i Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (Studia podyplomowe, Kierunek Gospodarka Nieruchomościami o specjalizacji Wycena Nieruchomości. ➤ Uniwersytet Zielonogórski - (Studia magisterskie. Wydział Zarządzania na kierunku Zarządzanie w zakresie Międzynarodowej Polityki Gospodarczej) ➤ Uniwersytet Zielonogórski - Studia zawodowe. Wydział

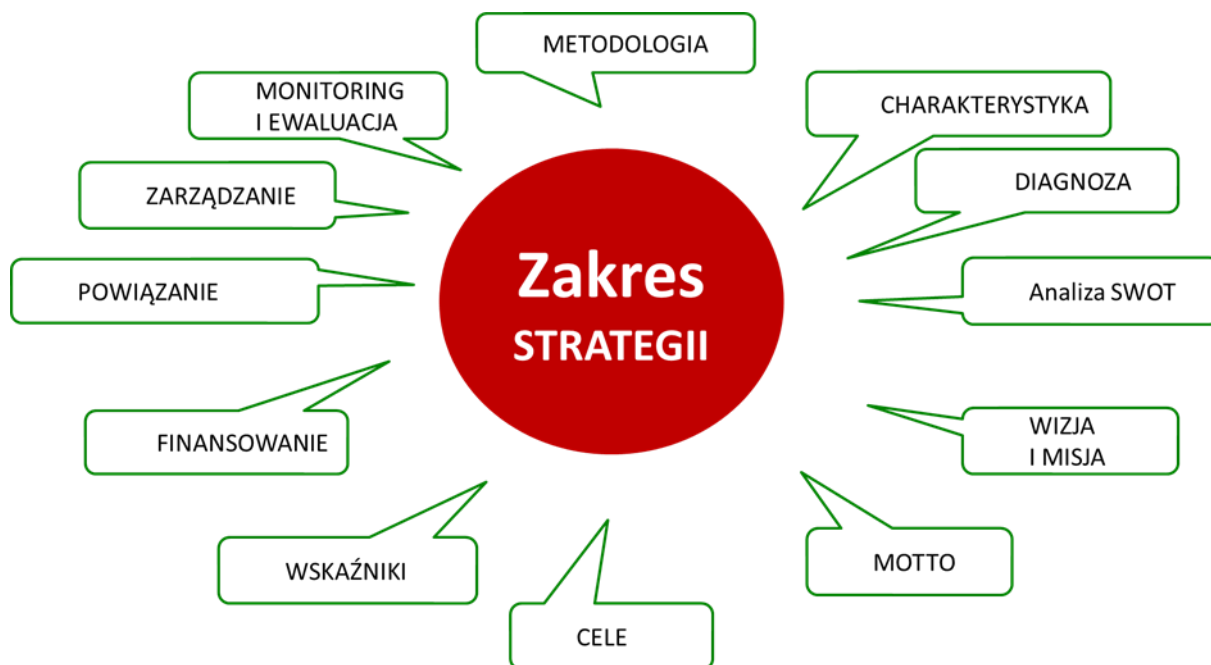
	Zarządzania na kierunku Zarządzanie
--	-------------------------------------

Społeczność lokalna angażująca się w prace nad powstaniem Strategii, to: mieszkańcy gminy Łagów, urzędnicy, radni, sołtysi, przedstawiciele biznesu, przedsiębiorcy, przedstawiciele środowisk edukacyjnych, artystycznych, senioralnych, organizacji pozarządowych, uczniowie.

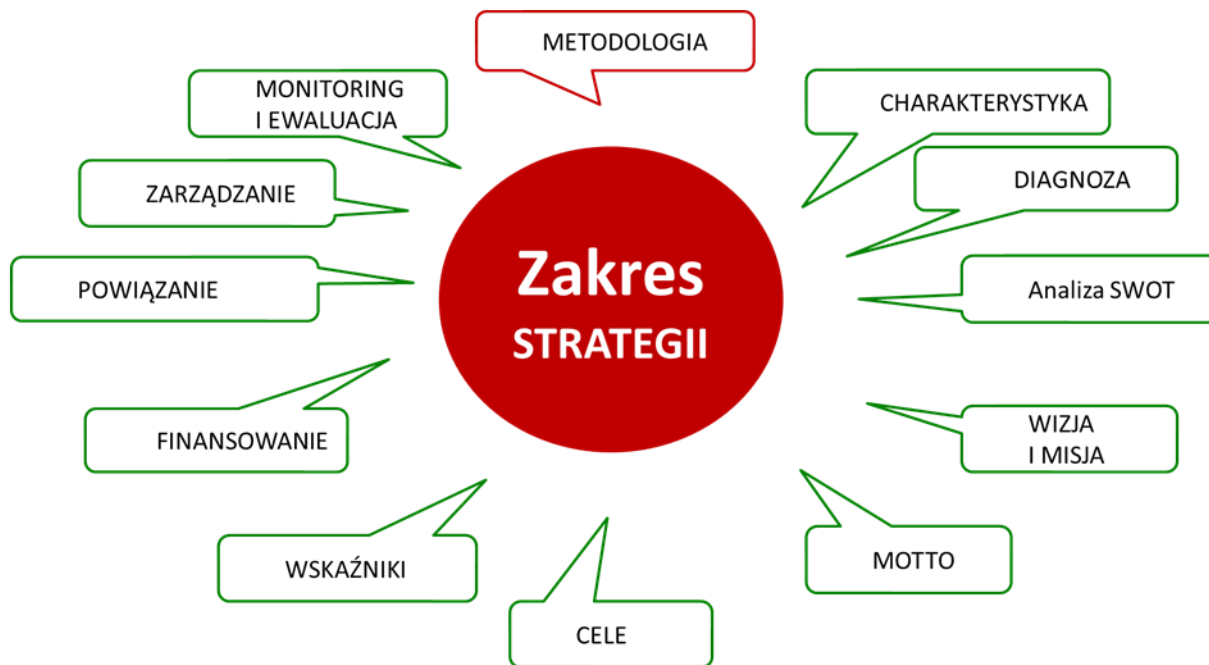
Zespół Inis Advice Project Managing dziękuje wszystkim pracownikom Urzędu Gminy w Łagowie, radnym, sołtysom i mieszkańcom , instytucjom publicznym i prywatnym za pomoc przy gromadzeniu materiałów oraz wsparcie podczas tworzenia *Strategii Rozwoju Gminy Łagów na lata 2017-2023*.

Zakres Strategii

Opracowanie niniejsze składa się z 12 rozdziałów przedstawionych graficznie w układzie zbliżonym do tarczy zegara i kolejności zgodnej z ruchem wskazówek zegara. Na początku każdego rozdziału umieszczony jest schemat graficzny ukazujący część Strategii, do której dany rozdział się odnosi. Zabieg ten ma na celu ułatwić Czytelnikowi poruszanie się po Strategii.

Metodologia

Przy opracowaniu diagnozy obszaru gminy zastosowano metodykę analizy zebranych danych (pierwotnych oraz wtórnych) oraz informacji niezbędnych do opracowania niniejszego dokumentu i raportu o stanie gminy Łagów. Korzystano z baz danych:

- Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych;
- Głównego Urzędu Statystycznego Oddział w Zielonej Górze;
- Powiatowego Urzędu Pracy w Świebodzinie;
- Powiatowej Komendy Policji w Świebodzinie;
- Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Świebodzinie;
- Urzędu Gminy Łagów;
- Samorządowej Szkoły Podstawowej w Łagowie;
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Łagowie;

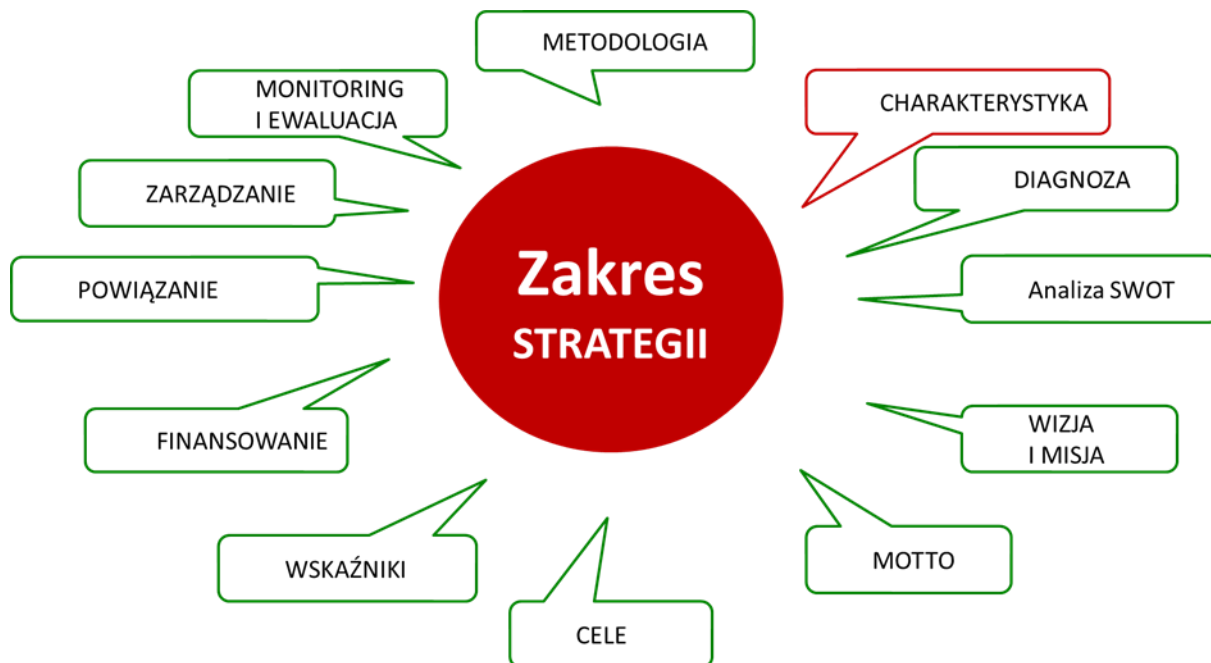
Etapy pracy nad Strategią:

- Analiza dokumentów, literatury przedmiotu, raportów, opracowań, katalogów, aktów prawnych w celu sporządzenia raportu o stanie gminy – analiza dokumentów dotyczyła lat 2010-2015, czasami 2016;
  - Przeprowadzenie badań terenowych – wyjazdy, spacery po gminnych miejscowościach;
  - Przeprowadzenie warsztatów – praca w grupach roboczych;
  - Przeprowadzenie webinarium szkoleniowych;
  - Przeprowadzenie badań ankietowych wśród mieszkańców, przedsiębiorców, uczniów;
  - Przeprowadzenie pogłębionych, bezpośrednich wywiadów z mieszkańcami gminy;
  - Sprecyzowanie wizji i misji określających kierunek rozwoju gminy;
  - Opracowanie analizy SWOT;
  - Przygotowanie projektu planu strategicznego
  - Opracowanie procesu monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii;
- Poddanie wersji Strategii konsultacjom społecznym w BIP i na www.lagow.pl

W pracach nad *Strategią Rozwoju Gminy Łągów na lata 2017-2023* zostały uwzględnione podstawowe założenia metodologiczne, tj.:

- wieloletni charakter – planowanie oparte na prognozach i trendach rozwoju w oparciu o strategiczne dokumenty wyższego szczebla;
- analiza otoczenia (politycznego, społecznego, gospodarczego, technologicznego);
- analiza SWOT – określenie szans i zagrożeń dla zrównoważonego rozwoju gminy;
- partycypacja społeczna (otwartość) – w oparciu o spotkania i warsztaty, specery studyjne, ankiety i rozmowy;

Charakterystyka

Położenie administracyjne

Kraj: Rzeczpospolita Polska

Województwo: Lubuskie

Powiat: Świebodziński

Strefa numeracyjna: (+48) 68

Kod pocztowy: 66-220

tablice rejestracyjne: FSW

TERYT: 0911434

Położenie geograficzne gminy wyznaczają współrzędne: 52°19'N szerokości geograficznej północnej i 15°17'E długości geograficznej wschodniej.

Według podziału administracyjnego - gmina wiejska Łagów położona jest w środkowej części województwa lubuskiego. Wraz z gminami miejsko -wieskimi: Świebodzin, Zbąszynek, wiejskimi: Lubrza, Skąpe, Szczaniec przynależy do powiatu świebodzińskiego, którego stolicą jest miasto Świebodzin. Gmina Łagów graniczy z

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

gminami: od północy – Sulęcín (powiat Sulęcín), od zachodu – Torzym (powiat Sulęcín), od wschodu - Lubrza, od południa – Bytnica (powiat krośńieński) i Skąpe. Gmina zajmuje powierzchnię 199,2 km, a jej centralnym ośrodkiem jest Łagów, siedziba władz samorządowych. Odległość do stolic województwa lubuskiego wynosi: do Gorzowa ok. 88 km (S3), do Zielonej Góry – ok. 70 km, do stolicy powiatu Świebodzina – ok. 24 km. Z Łagowa stosunkowo niedaleko do granicy państwa z Niemcami. Nieco ponad 70 km dzieli Łagów od Frankfurtu nad Odrą.

Najważniejszymi połączeniami komunikacyjnymi gminy są drogi:

międzynarodowe:

autostrada – A2 (na odcinku 11,5 km) w kierunku Warszawa – Berlin

krajowe:

krajowa – DK 92 (na odcinku 12 km) w kierunku Świecko -Berlin

Tabela 2: Drogi powiatowe

Nr drogi	Kierunek
1166F	Toporów-Kłodnica-Troszki
1225F	Pórzadło - Toporów - Niedźwiedź
1233F	Niedźwiedź – Kosobudz
1235F	Jemiołów – Pórzadło
1236F	Gronów – Łagów - Sieniawa
1237F	Łagów - Żelechów - Bucze
1240F	Żelechów – Sieniawa
1267F	Sieniawa - Wielowieś

Drogi powiatowe na terenie gminy, których właścicielem jest Starostwo Powiatowe w Świebodzinie, są w złym, a nawet w fatalnym stanie technicznym. Przykładem - droga powiatowa Łagów- Żelechów nr 1237F (wyboista, kręta, miejscami brukowana, bez poboczy, chodników we wsi), stwarzająca zagrożenia dla zmotoryzowanych i pieszych. W *Planie Odnowy Miejscowości Żelechów* już w 2009 roku podkreślano jej złą jakość i konieczność naprawy. Mimo upływu niemal 8 lat, w dalszym ciągu mieszkańcy narażeni są na korzystanie z tak fatalnego ciągu komunikacyjnego. Podobnie droga nr 1225F

Poźrzadło -Toporów -Niedźwiedz w większości wymaga niezbędnej, koniecznej naprawy.

Gminne:

o długości 92 km w złym stanie technicznym, najczęściej nieutwardzone (gruntowe) lub utwardzone brukiem. Większość z nich wymaga całkowitej modernizacji, jednak niewystarczające środki finansowe gminy wstrzymują realizację przedsięwzięć, które znacznie ułatwiłyby komunikację i poprawiły jakość życia mieszkańcom tych miejscowości.

Publiczny transport drogowy funkcjonuje w kierunku:

- Łagów – Świebodzin,
- Łagów – Zielona Góra,
- Łagów – Sulęcín

Jednocześnie Łagów pozbawiony jest bezpośrednich połączeń z drugą stolicą województwa - Gorzowem Wielkopolskim, w którym zlokalizowane są instytucje administracji państwowej.³

Sieć kolejowa osobowa funkcjonuje w kierunku Berlin-Poznań-Warszawa z przystankiem w Toporowie (zmodernizowana) oraz linia kolejowa towarowa Sieniawa-Łagów-Toporów udostępniana turystom w sezonie letnim (pociąg z lokomotywą parową).

---

³ m.in. Urząd Wojewódzki, Kuratorium Oświaty, Komenda Wojewódzka Policji, Komenda Wojewódzka PSP, Wojewódzki Sąd Administracyjny.

Położenie gminy

Gmina Łagów administracyjnie należy do województwa lubuskiego, powiatu świebodzińskiego. Stolicą gminy i siedzibą władz samorządowych jest Łagów - wieś o charakterze miejskim. Prawa miejskie nadane w XVIII wieku utraciła w 1932 roku.

Rysunek 1 Mapa województwa lubuskiego

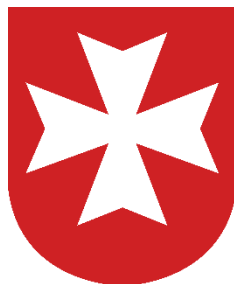
Rysunek 2 Mapa powiatu świebodzińskiego

Rysunek 3 Mapa gminy Łagów

Walory historyczno-kulturowe

Herbem gminy jest biały maltański krzyż umieszczony na czerwonej tarczy herbowej. Do herbu nawiązuje flaga – na białym polu zamieszczono herb Łagowa.

Rysunek 4 Herb Gminy Łagów

Początki miejscowości Łagów giną w pomroce dziejów, choć pierwsze ślady osadnictwa na tym terenie pochodzą z X wieku i związane są z kulturą Łużycką. Pozostałości po pradawnym grodzie widoczne są na Sokolej Górze, gdzie według badań archeologicznych miała znajdować się osada pierwszych „kolonizatorów” tych ziem. Pierwsze źródła pisane dotyczące wsi wskazują na 1251 rok, kiedy to osada została przejęta przez templariuszy, którzy stali się jej właścicielami. Pół wieku później wieś stała się własnością panów brandenburskich, a w 1347 roku zakonu joannitów. Joannici, mimo niewielu lat rządów odcisnęli swoje piętno nie tylko na Łagowie, ale i ościennych miejscowościach, które dostały się pod ich wpływ. Joannici znani ze swej

W 1303 r. powstała Nowa Marchia utworzona z ziem zdobytych przez margrabiów brandenburskich. Nastąpiło osadnictwo ludności niemieckiej, która asymilowała się z ludnością polską ale zachowała swoją kulturę i obyczaje.

Od 1347 do 1810 r. Łagów znajdował się w posiadaniu zakonu Joannitów tworząc wraz z miastem Sulęcín i 22 okolicznymi wsiami – komandorię joannicką. Po kasacie zakonu dawne ziemie komandorii przeszły na rzecz Państwa Pruskiego i do 1945 r. znajdowały się po stronie niemieckiej. Wraz z ustanowieniem po wojnie granicy na Odrze i Nysie, Łagów z okolicznymi wsiami powrócił do Polski. Ludność niemiecka została przesiedlona do Niemiec, a na te tereny zaczęła napływać ludność polska z kresów wschodnich, z centralnej Polski oraz ludność łemkowska.

Wśród spuścizny architektonicznej znajdują się zabytki:

Zasoby historyczno-kulturowe to rzeczy nieruchome i ruchome wraz ze związanymi z nimi wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, uznawanymi za godne ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju oraz przekazane następnym pokoleniom z uwagi na wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne; mające znaczenie tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, upamiętniania wydarzeń historycznych czy kultywowania tradycji.⁴

Dziedzictwo historyczno - kulturowe na terenie Gminy Łągów:

1. Dziedzictwo materialne:

- a. zabytki nieruchome – 207 obiektów (w tym 23 obiekty wpisane do rejestru zabytków);
- b. zabytki archeologiczne – 90 (pozostałości po grodzisku, osadach, cmentarzyska, ślady osadnicze;
- c. zabytki ruchome – 7 (wystrój i wyposażenie kościołów - przedmioty rzemiosła artystycznego);

2. Dziedzictwo niematerialne - tradycje, przekazy ustne, zwyczaje, obyczaje, tradycyjne rzemiosło:

Zabytki nieruchome na terenie gminy Łągów stanowią spuściznę po komandorii Joannitów.

W skład dziedzictwa materialnego z tego okresu wchodzi na terenie samego Łągowa 10 obiektów wpisanych do rejestru zabytków i 70 obiektów ujętych w ewidencji zabytków wojewódzkiego konserwatora.

Do najważniejszych zaliczamy:

- Zespół urbanistyczno – krajobrazowy wraz z otoczeniem
- Zamek Joannitów z XIV w wraz z parkiem
- Brama Polska z XV w (gotycka)
- Brama Marchijska z XVI w (szachulcowa)
- Obwarowania - mury obronnych z XV w,
- Kamieniczki z XVIII, XIX i XX w na podzamczu

---

⁴Paszkowski: Dziedzictwo kulturowe a rozwój gospodarczy miast. Politechnika Szczecińska

- Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela z XVIII w wraz z otoczeniem
- Cmentarz miejski poewangelicki (obecnie komunalny)
- Cmentarz ewangelicki (nieczynny) na Sokolej Górze
- Kaplica cmentarna p.w. Ścięcia św. Jana Chrzciciela
- Domy na terenie Łągowa ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków
- Zespół folwarczny na ul. Mostowej (8 obiektów ujętych w ewidencji)
- Gospodarstwo młynarskie (7 obiektów ujętych w ewidencji)
- Secesyjny wiadukt kolejowy z 1909 r. – zabytek techniki

W sołectwach znajdują się 127 zabytków ujętych w ewidencji (w tym 13 obiektów wpisanych do rejestru zabytków). Najważniejsze z nich:

- Kościół klasycystyczny w Jemiołowie z końca XVIII w z drewnianą wieżą
- Układ ruralistyczny w Jemiołowie (wieś owalnicowa, cmentarz, 2 domy wpisane do ewidencji)
- Kościół filialny p.w. MB Częstochowskiej wraz z historycznym otoczeniem (2 domy wpisane do ew.)
- Kościół filialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Łągówku - szachulcowy z XVIII w. z drewnianą wieżyczką wrz z historycznym otoczeniem, cmentarz, wiatrak, Dom nr.7 z budynkiem gospodarczym
- Kościół filialny p.w. Wniebowzięcia NMP w Niedźwiedziu wraz z historycznym otoczeniem, cmentarz, zespół folwarczny (4 obiekty wpisane do ewidencji), park
- Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP w Poźrzadle - szachulcowy z XVIII w. z drewnianą wieżą oraz historyczne otoczenie kościoła, (dwór, park, dom nr.23 wpisane do ewidencji zabytków)
- Szachulcowa pastorówka, w której mieści się m. in. wystawa i sprzedaż dzieł sztuki
- Kościół filialny p.w. św. Stanisława Bp w Żelechowie - szachulcowy z XVII w. z drewniana wieżą wraz z historycznym otoczeniem, cmentarz, zespół folwarczny (6 obiektów wpisanych do ewidencji), park
- Neorenesansowy pałac z XIX w z parkiem krajobrazowym w Żelechowie

- Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP w Sieniawie - neoromański z 2 połowy XIX w z drewnianą wieżą z w XVIII (dzwonnica) wraz z historycznym otoczeniem, cmentarz, kaplica grobowa, park, fontanna przy domu nr 88, remiza, zespół folwarczny (9 obiektów wpisanych do ewidencji)
- domy na terenie Gminy Łagów ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Zabytki materialne ruchome to przedmioty artystyczne znajdujące się w kościołach w: Jemiołowie, Łagowie, Łagówku, Niedźwiedziu, Żelechowie.

Pozostałe zabytki materialne nieruchome dotyczą pradziejów, kultury łużyckiej, wczesnopiastowskiego grodu i późniejszego należącego do margrabiów brandenburskich grodu i osady, znajdujących się na Sokolej Górze. Znalezione w czasie badań archeologicznych (w latach 1946, 1963 i 1972) przedmioty zostały przekazane do muzeów w Poznaniu i Zielonej Górze.

Zabytki dziedzictwa niematerialnego na terenie gminy Łagów dotyczą:

- a. Tradycji i przekazów ustnych – legendy, opowieści repatriantów, łemków, ludności niemieckiej
- b. Spektakli i widowisk – dotyczących dziedzictwa kulturowego (Jarmark Joannitów, Muzyka u Joannitów)
- c. Zwyczajów, obyczajów i obchodów świątecznych – Sobótki, Wielkanoc, Boże Narodzenie, Trzech Króli
- d. Wiedzy o wszechświecie i związanych z nią praktyk – znajomość korzeni, dziedzictwa kulturowego
- e. Umiejętności związanych z tradycyjnym rzemiosłem – Łagowska Galeria Osobowości, Fundacja Łagowski Dom Artysty, Galeria Magiel, Altanka Artystyczna – warsztaty ceramiczne.

Sołectwa

Gmina Łagów na dzień 31.12.2015 r. składa się z 12 sołectw: Gronów, Jemiołów, Kłodnica, Kosobudz, Łagów, Łagówek, Niedźwiedź, Poźrzadło, Sieniawa, Stok, Toporów, Żelechów. W skład sołectw wchodzi miejscowości, które są samodzielnymi jednostkami (wsiami), bądź osadami lub przysiółkami. Analizując Uchwałę Rady Gminy Łagów nr XIV.134.2012 z dnia 26.09.2012 r. w sprawie powołania stałych obwodów

głosowania należy zaznaczyć, że wykaz ten prezentuje się następująco:

Tabela 3: Sołectwa

Nazwa miejscowości	Osada	Przysiółki
Gronów	Gronów-Winiarnia	Barcikowo
Jemiołów	Stok ⁵	Czernichów
Kłodnica	Czyste	Kijewo
Kosobudz	Czartów	Troszki,
Łągów	Pasałka	Kosobudki,
Łągówek	Wielopole	gajówka Zamęt
Niedźwiedź	Sieniawa-Osiedle Górnicze	
Pożrzadło		
Sieniawa		
Toporów		
Żelechów		

oprac. własne: źródło: Uchwała Rady Gminy

Z kolei w wykazie zamieszczonym na stronie Głównego Urzędu Statystycznego „stan posiadania” gminy w 2015 r. prezentuje się następująco:

Tabela 4: „Stan posiadania” gminy w 2015 r.

Nazwa	Kod jednostki	Miejscowości	Część integracyjna
--------------	----------------------	---------------------	---------------------------

⁵ W tym zestawieniu - Stok – nie jest wymieniany jako wieś sołecka tylko osada.

jednostki terytorialnej	terytorialnej	podstawowe	
Gronów	0911300	Gronów	Gronów-Winiarnia, Stok ⁶
Jemiołów	0911339	Jemiołów	Barcikowo ⁷
Kłodnica	0911368	Kłodnica, Zamęt ⁸	Jesionki ⁹ , Troszki,
Kosobudz	0911428	Kosobudz	Kijewo, Kosobudki
Łagów	0911434	Łagów	Czernichów,
Łagówek	0911457	Łagówek	
Niedźwiedź	0911463	Niedźwiedź	
Pożrzadło	0911470	Pożrzadło	Czartów, Czyste
Sieniawa	0911500	Sieniawa	Sieniawa-Osiedle Górnice ¹⁰ , Wielopole
Toporów	0911530	Toporów	Brzezinki ¹¹ , Pasąka, Zabiele ¹²
Żelechów	0911575	Żelechów	

oprac. własne; źródło: GUS¹³

Największym pod względem liczby ludności jest sołectwo Łagów, najmniejszym Pasąka. W Czernichowie w 2015 r. nie odnotowano żadnego mieszkańca. Odległość między najdalej na północ wysuniętym sołectwem Sieniawa, a najdalej na południe położonym sołectwem Kosobudz wynosi: drogą powiatową 1236F przez Żelechów – 23 km, drogą krajową DK 92 przez Łagów – 29 km.

Sołectwa gminy nie tworzą zwartego obszaru, dzieli je droga krajowa DK 92. Po stronie północnej w kierunku na Poznań zlokalizowane są sołectwa: Gronów, Żelechów, Łagów, Łagówek, Jemiołów, Sieniawa, po stronie południowej, w kierunku na Świecko leżą: Pożrzadło, Stok, Toporów, Kłodnica, Niedźwiedź, Kosobudz.

Powierzchniowo największym jest sołectwo Kosobudz, najmniejszym Stok.

⁶ Stok – w wykazie gminy Łagów figuruje jako samodzielna miejscowość i odrębne 12 sołectwo; w wykazie GUS – od 2002 r. do 2012 r. występuje jako miejscowość podstawowa, od 2013 r. jako część integralna Gronowa.

⁷ do 2006 roku Barcikowo figurowało w wykazie GUS jako oddzielna, podstawowa miejscowość, od 2007 r. stanowi integralną część Jemiołowa; w rejestrze GUS funkcjonuje jako **Bracikowo**.

⁸ Zamęt - w wykazie GUS występuje jako miejscowość podstawowa - kod: 0911411.

⁹ Jesionki nie figurują w wykazie gminy.

¹⁰ Sieniawa – Osiedla Górnice – w 2012 r. Uchwałą Rady Gminy nr XII.114.2012 zmieniono poprzednią nazwę: Sieniawa-Kopalnia.

¹¹ Brzezinki – nie figurują w wykazie miejscowości podanych przez gminę Łagów; GUS wymienia miejscowość jako integralną część należącą do Toporowa.

¹² Zabiele nie figurują w wykazie gminy.

¹³ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/metadane/teryt/miejscowosci/1264?isNts=true>

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

Tabela 5: Powierzchnia sołectw

Sołectwo	Powierzchnia w ha
Kosobudz	4.968,82
Toporów	2.503,34
Łagów	2.411,95
Niedźwiedź	2.029,20
Sieniawa	2.002,76
Gronów	1.548,11
Poźrzadło	1.337,22
Jemiołów	1.041,39
Łagówek	819,93
Kłodnica	
Stok	

Liczba ludności w miejscowościach gminnych - stan na 31 grudnia 2015 r.

Tabela 6: Liczba ludności

Miejscowości	
Łagów	1597
Sieniawa	916
Toporów	800
Łagówek	346
Żelechów	345
Jemiołów	291
Niedźwiedź	281
Kosobudz	146
Stok	135
Poźrzadło	118
Gronów	107
Czyste	49
Wielopole	48
Kłodnica	25
Kosobudki	17
Czartów	17
Troszki	8
Zamęt	7
Barcikowo	5
Pasałka	3
Kijewo	4
Czernichów	0
Razem	5265

Gronów¹⁴ – miejscowość sołecka w gminie Łagów, obejmująca swym zasięgiem osady: Gronów-Winiarnię oraz Stok. Zajmuje powierzchnię 1.548,11 ha. Wieś zamieszkuje 107 mieszkańców.¹⁵ Gronów leży w otulinie Łagowsko-Sulecińskiego Parku Krajobrazowego, od zachodu i północy otoczony jest lasami, od południa przylega do drogi krajowej nr 92 i autostrady A2. Przez wieś przebiega droga powiatowa nr 1236F Gronów-Łagów-Sieniawa.

Wieś w 1421 roku stała się własnością joannitów i pozostała nią aż do kasacji zakonu w XIX wieku. Z jednym folwarkiem, owczarnią i młynem wodnym przynależała do komturii w Łagowie. Od XVIII wieku do Gronowa należał folwark Stok. Wieś do zakończenia II wojny światowej znajdowała się w rękach, najpierw pruskich, później niemieckich. Przed wojną w Gronowie funkcjonowała szkoła, sklep towarów kolonialnych, browar oraz gospoda. W granicach polskich Gronów znalazł się po 1945 r.. W latach 1975-1998 administracyjnie przynależał do województwa zielonogórskiego, od 1999 r. znajduje się w nowo utworzonym województwie lubuskim, powiecie świebodzińskim. Wieś zachowała przedwojenny układ urbanistyczny z charakterystyczną zabudową wzdłuż drogi, tzw. ulicówką w kierunku Łagowa. W wojewódzkiej ewidencji zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Zielonej Górze figurują dwa obiekty: cmentarz ewangelicki położony na skraju wsi oraz przedwojenny budynek dworca kolejowego.

Na terenie sołectwa Gronów funkcjonują firmy:

- Wulkanizacyjna;
- stacja paliw GROKAR;
- Motel *Capricornus*;
- Zajazd *Bukowy Dworek*;
- hurtownia budowlana ASBUD.

Jemiołów – miejscowość sołecka, która wraz z przysiółkiem Barcikowo zajmuje

---

¹⁴ inf. za: Plan Odnowy Miejscowości Gronów.

¹⁵ dane: Strategia .....

powierzchnię 1.041,39 ha. Położona jest w otulinie Łagowsko-Sulecińskiego Parku Krajobrazowego w pobliżu rezerwatu *Nad Jeziorem Trześniowskim* i Jeziora Ciecz (Trześniowskiego).

Rysunek 5 Herb sołectwa Jemiołów

Wieś zewsząd otoczona jest polami uprawnymi, głównie kompleksu żytniego. Przez miejscowość przebiega droga powiatowa nr 1235F oraz droga gminna. Pierwsze pisane wzmianki dotyczące Jemiołowa, które zachowały się w księgach zakonu joannitów, pochodzą z połowy XIV wieku. Wieś, podobnie jak Gronów, była w rękach zakonu do czasu jego kasacji. W 1945 roku znalazła się w granicach państwa polskiego. Jemiołów charakteryzuje się mało zmienionym, pierwotnym układem urbanistycznym, tzw. ruralistycznym (wiejskim). Do rejestru zabytków wpisane zostały:

- historyczny układ wsi (ruralistyczny)
- kościół filialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego wraz z historycznym otoczeniem; w kościele zachował się ołtarz pochodzący z 1730 roku oraz obraz Matki Boskiej Częstochowskiej z 1949 roku;¹⁶
- nieczynny cmentarz ewangelicki przykościelny;

Obejrzyć też można zabytkową wieżę ciśnień – unikatowy obiekt, rzadko spotykany na terenach wiejskich. Prawdopodobnie została zainstalowana wraz z wiatrakami około 1878 roku. W 2013 roku wieża została „odświeżona” i pomalowana.

Jemiołów, jako druga wieś gminy Łagów, od 2008 roku ma swój herb – na zielonej tarczy umieszczono, kojarzącego się z nazwą miejscowości ptaka – siedzącą na gałęzi jemioly – jemioluszkę. Pomysłodawcą wykonania herbu był mieszkaniec Jemiołowa, Cezary Mucha, a wykonawczynią i darczyńcą, była mieszkanka wsi, Ryszarda

---

¹⁶ Obraz Matki Boskiej Częstochowskiej został zakupiony na Jasnej Górze, w Częstochowie, w 1949 roku i подарowany kościołowi przez mieszkankę Jemiołowa, panią Czesławę Borońską. By umieścić obraz w kościele, mieszkańcy zbudowali dla niego drugi ołtarz (boczny). Obraz został poświęcony wraz z ołtarzem jeszcze tego samego roku przez proboszcza parafii w Łagowie, ks. Pawła Biłyka: źródło: <http://www.jemiolow.net/historia.html>

Adamowicz. Herb został jednogłośnie przyjęty przez społeczność lokalną i oficjalnie odsłonięty w czerwcu 2008 roku.

Mieszkańcy Jemiołowa wykazują duże zaangażowanie sprawami wsi. Organizują festyny, dożynki, jasełka, Dzień Strażaka, Dzień Dziecka, zawody sportowe. W 2008 r. z inicjatywy Jerzego Ostrowskiego oraz Jerzego Galasa powstał Amatorski Klub Piłki Nożnej *Mgła Jemiołów*. W grudniu 2016 r. rozpoczęła działalność *Biblioteka pod chmurką* – czynna całą dobę, skąd można wypożyczyć, oddać w dowolnym terminie książki przynoszone przez samych mieszkańców. Dla turystów, przyjezdnych, mieszkańcy opracowali grę strategiczną pod nazwą *Skarby Jemiołowa*, która spełnia funkcję produktu turystycznego promującego wieś. Jemiołów nawiązał też kontakty międzynarodowe. Od ponad 15 lat aktywnie współpracuje z miejscowościami partnerskimi – Banzendorf i Lindow (Brandenburgia). W ramach współpracy organizowane są m.in. spotkania mieszkańców, wymiana młodzieży. Na terenie wsi działają twórcy ludowi, którzy prezentują swoje prace podczas m.in. odbywających się imprez. Grono artystów amatorów reprezentują:

Folk Monia – artystka zajmuje się projektowaniem, szyciem firanek, poduszek, patchworków, dekoracja wnętrz, szyciem ubrań dla dzieci;

Arkadiusz Świerzko – wykonuje rzeźby ogrodowe;

Roma Chochół – wykonuje obrazy haftem krzyżkowym;

Genowefa Czarnecka - spod ręki artystki wychodzą obrusy, serwetki wykonane haftem szydełkowym;

We wsi funkcjonuje prywatny **Skansen maszyn rolniczych** Mirosława Chochóła z bogatą kolekcją dawnych maszyn i sprzętu rolniczego.

Jemiołów ma swoją aktywną stronę internetową: www.jemiolow.net, którą administruje Cezary Mucha. W zakładkach *Aktualności*, *Historia*, *Twórcy ludowi* znaleźć można podstawowe informacje na temat wsi, czy aktywności społeczności lokalnej.

Na terenie miejscowości zlokalizowany jest maszt RTV RTCN Jemiołów – Radiowo-Telewizyjne Centrum Nadawcze zbudowane w latach 1960-62 jako główna stacja nadawcza ówczesnego województwa zielonogórskiego.¹⁷

---

¹⁷ Próbnny sygnał nadano w grudniu 1962 r., a pierwsza emisja programu miała miejsce w maju 1964 r. Sygnałem stacji objętych zostało ponad milion odbiorców województwa zielonogórskiego. Obecnie

Kosobudz – to wieś, która ma swoje symbole - herb i flagę – odwołujące się do położenia geograficznego i przyrodniczego miejscowości. Symbole zostały zatwierdzone przez społeczność lokalną i przyjęte uchwałą Zebrania Wiejskiego.¹⁸ Herb zaprojektowany został przez mgr Sławomira Jana Kowalskiego w konsultacji z prof. dr hab. Wojciechem Strzyżewskim.¹⁹

Rysunek 6 Herb i flaga sołectwa Kosobudz

Wieś zajmuje powierzchnię 4.968,82 ha i położona jest 12 km na południe od Łagowa, niedaleko trasy DK2 i międzynarodowej linii kolejowej Berlin-Warszawa. Otoczona jest wzniesieniami porośniętymi lasami sosnowymi i starym drzewostanem bukowo-dębowym. Na jej terenie znajdują się dwa malownicze jeziora – Dziarg i Kosobudzkie. A w okolicy stwierdzono występowanie dzięcioła czarnego, żurawi i bobrów. Do Kosobudza przynależą przysiółki: Kijewo i Kosobudki, które przed 1998 rokiem były samodzielnymi wsiami. W Kosobudkach na rzece Pliszce rozpoczyna się szlak kajakowy. Początki Kosobudza sięgają XIII wieku, choć pierwsza udokumentowana wzmianka pojawiła się w 1503 roku. Miejscowość została założona prawdopodobnie przez niemieckich kolonizatorów na planie owalnym i wykazuje mało zmieniony układ urbanistyczny. Do 1945 r. znajdowała się w granicach państwa niemieckiego. Po II wojnie światowej administracyjnie należała do województwa zielonogórskiego, po 1999 r. województwa lubuskiego, powiatu świebodzińskiego. W 2003 r. miejscowość obchodziła jubileusz 500-lecia istnienia.

Najcenniejszym zabytkiem Kosobudza jest neogotycki kościół zbudowany w 1879 r.,

---

stacją zarządza EmiTel, którego właścicielem jest fundusz Alinda Capital Partners.

¹⁸ Uchwała nr 1/2004 z dnia 26.03.2004 r.; www.kosobudz.eu

¹⁹ Wojciech Strzyżewski – prof. dr hab. Uniwersytetu Zielonogórskiego, obecnie prorektor ds. studenckich; historyk, zatrudniony w Instytucie Historii; jest członkiem Polskiego Towarzystwa Heraldycznego i niemieckiego Towarzystwa *Herold* w Berlinie; jest ekspertem w zakresie heraldyki i sfragistyki (pieczęci); opracował m.in. herb i flagę województwa lubuskiego.

obecnie pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej wpisany na listę zabytków wojewódzkiego konserwatora. Jeszcze do 1945 roku znajdowały się w nim cenne przedmioty, jak: cynowy kufel i świeczniki z wygrawerowanymi herbami rodzin zamieszkujących w Kosobudzu, srebrny kielich i malowany na cynowej blasze herb rodziny Konarski. Do wojewódzkiego rejestru zabytków wpisane zostały ponadto dwa domy mieszkalne nr 3 i 4. Natomiast w wykazie Narodowego Instytutu Dziedzictwa figuruje dom (chałupa) drewniana²⁰ z 1 połowy XIX wieku z adnotacją, że został przeniesiony do skansenu w Ochli.

Kosobudz, podobnie jak Jemiołów, ma swoją stronę internetową pod adresem www.kosobudz.eu, choć od 2012 roku nieaktualizowaną.

Łagówek – wieś sołecka położona w bliskiej odległości od Łagowa. W centrum zlokalizowany jest najcenniejszy zabytek miejscowości – XVIII-wieczny kościół filialny, obecnie pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Maryi Panny, murowany, w konstrukcji szachulcowej, z drewnianą wieżą, wpisany do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa²¹. W spisie wojewódzkiego (lubuskiego) konserwatora znajdują się również zabytki: cmentarz wiejski poewangelicki, budynek OSP (dawna remiza strażacka) o konstrukcji szachulcowej, wiatrak tzw. *koźlak*, który rozsypał się pod koniec lat 80. XX wieku, w wyniku zaniechania prac konserwatorskich²² oraz budynek gospodarczy oznaczony numerem 7.

Przez wieś przebiegają:

trzy szlaki turystyczne - pieszo-rowerowe:

Niebieski – prowadzący z Łagowa, brzegiem jeziora Czarne, Łagówek, Łagowsko-Sulęcińsk Park Krajobrazowy, górę Bukowiec do drogi Wielowieś-Trzemeszno.

Żółty – rowerowy, prowadzący z Łagowa prawym brzegiem jeziora Trześniowskiego przez Łagówek, rezerwat *Buczyny Łagowskie* (teren powiatu sulęcińskiego), *Bukowe Rozdroża* w kierunku Wielowśi.

Czerwony – rowerowy; będący odnogą żółtego z Łagowa, krańcem jeziora Trześniowskiego przez Górę Gorajec (223 m npm), jezioro Buszenko i pole namiotowe

²⁰ nr rej.: L-156/A z 20.05.1964; http://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/rejestr-zabytkow/zestawienia-zabytkow-nieruchomych/stan%20na%2030.09.2016/LBS-rej.pdf, s. 71.

²¹ Ibidem: nr rej.: 1044 z 20.03.1964.

²² Informacja za: Plan Odnowy Miejscowości Łagówek na lata 2009-2016.

nad jeziorem Buszno ;

dwa szlaki Nordic Walking:

Niebieski - pętla - z Łagowa, wokół jeziora Czarne przez Łagówek, brzegiem jeziora Trześniowskiego do Łagowa;

Żółty – z Łagowa przez Łagówek, skrajem rezerwatu *Buczyna Łagowska, Bukowe Rozdroże* na *Górę Bukowiec*;

Niedźwiedź – niewielka wieś sołeczka o powierzchni 2.029,20 ha. Jest najdalej na południe wysuniętą miejscowością gminy Łagów. Leży na styku granic trzech gmin: Łagów, Skąpe, Lubrza. Początki miejscowości nie są dokładnie znane, choć udokumentowane wzmianki pochodzą z XV wieku, kiedy to właścicielami majątków w Niedźwiedziu i Toporowie byli znani w Saksonii przedstawiciele rodu von Schlichting. W ciągu wielowiekowej historii, wieś często przechodziła z rąk do rąk różnych rodów, aż do przejęcia przez rodzinę von Kunov w połowie XIX wieku. Prawdopodobnie członkowie tego rodu zbudowali we wsi neogotycki pałac, który został zniszczony w 1945 roku (zachowały się zdjęcia obiektu zaświadczające o jego pięknie). Najstarszym zachowanym zabytkiem jest kościół ewangelicki, obecnie katolicki pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny pochodzący z XIX wieku. Jest to budowla jednonawowa, drewniana o konstrukcji szachulcowej, częściowo oszalowana deskami. Obecny kształt zabytku pochodzi z 1930 roku, kiedy to dokonano przebudowy. Kościół wymieniony jest w spisie Narodowego Instytutu Dziedzictwa.²³ Wśród zabytków wymienionych w rejestrze wojewódzkim znalazły się: cmentarz polny poewangelicki oraz zespół folwarczny z zabudowaniami: magazynem zbożowym, rządcówką, oborą oraz parkiem.

Wieś, mimo że ukryta wśród okolicznych lasów i niekorzystnego do niej dojazdu (droga powiatowa – brukowana, w niewielkiej części wyremontowana) jest dobrze znana poza granicami gminy i promowana dzięki odbywającemu się od 2010 roku *Konkursowi Drwali*. Pomysłodawcą, organizatorem i jednocześnie największym pracodawcą – jest właściciel firmy ZULAS (Zakład Usług Leśnych) Tomasz Karataj. Od ponad 15 lat sponsoruje święto *siłaczy lasu*. Atrakcją są nie tylko zawody pilszy, ale prezentacje

---

²³ NIDz, op. cit; nr rej. L-446/A z 20.03.1964.

sprzętu leśnego, konkursy plastyczne dla dzieci związane z tematyką leśną i myśliwską, zawody zrywki konnej, wędkarskie. Stałą częścią *Konkursu Drwali* jest tygodniowy konkurs rzeźby artystycznej, a nieodłącznym elementem - rzeźbienie niedźwiedzia, na cześć nazwy miejscowości. Od pierwszej edycji, figury niedźwiedzi (małe, duże, siedzące, leżące, stojące) stały się dekoracją wsi. Przed każdym domem, na każdej ulicy stoją rzeźby tego zwierzęcia i chronią mieszkańców przed niepowodzeniami. *Konkurs drwali* jest świętem całej wsi, w jego organizację angażują się wszyscy mieszkańcy. Jest też doskonałą promocją Niedźwiedzia i od 15 lat ciekawym produktem turystycznym, który odpowiednio wspomagany przez władze gminy, może stać się wizytówką regionu, tym bardziej, że w promocję włączają się lokalne media.

Pózzradło – w skład sołectwa wchodzi osady Czartów i Czyste. Wieś położona jest w pobliżu DK 92 i autostrady A2. Nawiązaniem do nazwy wsi jest *Wzgórze Pozzradelskie* usytuowane po drugiej stronie autostrady A2. Po raz pierwszy nazwa miejscowości pojawiła się w dokumentach historycznych w 1249 r. Niemal przez pięć stuleci wieś należała do zakonu joannitów, w 1810 r. stała się własnością królewską. Najciekawszym i najważniejszym zabytkiem wpisanym do rejestru jest XVIII- wieczny ewangelicki szachulcowy kościół²⁴ (obecnie katolicki) z drewnianą wieżą pod wezwaniem Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny, historyczne otoczenie kościoła, park krajobrazowy w zespole dworskim, plebania²⁵ z przełomu XVIII/XIX w. (dawna pastorówka), w której obecnie mieści się prywatna galeria sztuki – Zagroda Artystyczna *Frankówka* oraz dom²⁶ oznaczony numerem 23.

Ciekawostką wsi jest - piramida – zbudowana przez prywatną osobę na terenie kompleksu hotelowego *Nevada Center*. Kamienna piramida *Horusa*²⁷ zbudowana została zgodnie z zasadami sztuki starożytnego Egiptu – przy zachowaniu wszystkich kątów, proporcji, ustawienia zgodnie z kierunkami świata. Obiekt ma 16 m wysokości i 918 m² przy powierzchni podstawy.

Według zapisów w Planie Odnowy Miejscowości Sołectwa Pózzradło²⁸ - wieś

²⁴ Ibidem; nr 251 z 6.04.1961.

²⁵ Ibidem; nr 1058 z 20.03.1964.

²⁶ Ibidem: nr 1059 z 20.03.1964.

²⁷ Horus -najstarsze bóstwo starożytnego Egiptu; czczony jako bóg nieba, opiekun monarchii egipskiej.

²⁸ Plan Odnowy Miejscowości Sołectwa Pózzradło, s. 10.

zamieszkiwana jest przez społeczność łemkowską kultywującą zwyczaje przodków. Mieszkańcy w większości są wyznania grekokatolickiego.

Sieniawa – wieś sołecka z przyległymi osadami: Wielopolem oraz Osiedlem Górniczym (do 2012 r. zwanym Sieniawa- Kopalnia)²⁹ zajmuje powierzchnię 2.002,76 ha i jest drugą co do wielkości miejscowością gminy Łagów. Przez wieś przebiega droga powiatowa Bucza-Sieniawa- Łagów, która staje się drogą zastępczą w przypadku wyłączenia ruchu na DK 92, a jednocześnie drogą „transportową” dla ciężkiego sprzętu leśnego i kopalnianego (transport węgla brunatnego z kopalni do stacji przeładunkowej przy dawnym „porcie” kolejowym) absolutnie nieprzystosowaną do tego typu komunikacji. Początki sięgają XIII wieku i jak większość miejscowości gminy Łagów, znalazła się w orbicie wpływów zakonu joannitów. Do 1945 r. była niemiecką wsią o nazwie Schönow. Po wojnie zasiedlona przesiedleńcami ze wschodnich terenów Polski. W samym centrum usytuowany jest zabytkowy kościół z drewnianą, XVIII-wieczną wieżą wpisaną do rejestru NIDz³⁰ oraz szachulcowy dom nr 6.³¹ W rejestrze wojewódzkim znajdują się dodatkowe obiekty: cmentarz poewangelicki wiejski, kaplica grobowa, remiza, zespół folwarczny ze stodołą, wozownią, browarem, magazynami, a także dom nr 88 z fontanną.

W okolicy Sieniawy, w połowie XIX wieku odkryto bogate złoża węgla brunatnego. Ich eksploatacja doprowadziła do zmian w krajobrazie i deformacji naturalnej rzeźby terenu. Powstały liczne leje, doły, progi kilkumetrowej głębokości, zapadliska.³² Przedwojenne miejsca wydobywania porastają lasy sosnowo-bukowe, powojenne poddane zostały rekultywacji. Przykładem udanej ingerencji ludzkiej jest jezioro Ciche – niewielki zbiornik powstały po zakończeniu eksploatacji dawnego wyrobiska.

Mimo dużego zaangażowania mieszkańców w życie wsi, brak jest zdecydowanych działań promujących miejscowość na bazie istniejącej kopalni. Jej niewykorzystany potencjał (możliwość organizowania lekcji ekologicznych, *study tour* dla studentów

---

²⁹ Zmiana nazwy nastąpiła w wyniku podjęcia uchwały przez Radę Gminy (Uchwała XII.114.2012 z 23.03.2012 r.). Podczas wdrażania programu e-urząd, okazało się, że w wyniku urzędowej pomyłki nazwa Sieniawa-Kopalnia była nazwą tylko potoczną, bowiem od co najmniej 50 lat mieszkańcy – w dowodach osobistych, rejestracyjnych, innych dokumentach mieli wpisaną właściwą nazwę – Sieniawa-Osiedle Górnicze.

³⁰ NIDz, op. cit. ...nr rej. 1062 z 20.03.1964.

³¹ NIDz – op.cit....nr rej. 1063 z 20.03.1964.

³² *Plan Odnowy Miejscowości Sołectwa Sieniawa*, s. 6.

kierunków geologicznych, archeologicznych, zielone ścieżki przyrodnicze) przekłada się na małe zainteresowanie i słabą atrakcyjność turystyczną. Dodatkową, niewykorzystaną atrakcją jest, czynna tylko w okresie letnim, linia kolejowa Sieniawa – Toporów, wykorzystywana przez kopalnię do ruchu towarowego. To kolejny przykład niemal „gotowego” produktu, który, wsparty profesjonalną kampanią marketingową, przyczyniłby się do ożywienia ruchu turystycznego w miejscowości, a tym samym wymusił operatywność mieszkańców – powstanie obiektów noclegowych, punktów gastronomicznych, sklepików z pamiątkami.

Toporów – wieś sołectwa obejmująca swym zasięgiem osadę Pasałka, przysiółki – Zabele, Brzezinka (wymienione w rejestrze GUS). To jedno z większych sołectw gminy Łągów. Zajmuje powierzchnię 2.5033, 46 ha. Toporów położony jest po lewej stronie autostrady A2 wśród lasów – siedlisk boru suchego i świeżego, poprzecinanych szachownicą pól. Przed wojną – niemiecki Topper – odgrywał znaczącą rolę w regionie. Znajdował się na głównym szlaku handlowym łączącym wschód z zachodem. Pierwsze udokumentowane zapiski o miejscowości pochodzą z XV wieku, kiedy właścicielem dóbr był ród von Löben³³. Zapewne osada powstała już w czasach średniowiecznych, jednak nie potwierdzają tego wcześniejsze dokumenty. Późniejsze lata istnienia Toporowa związane są z zakonem joannitów, rodziną von Zebeltitz, Knobelsdorffów, Manteuffelów. Jeden z członków rodu Manteuffell, feldmarszałek Edwin von Manteuffel, w 1870 roku zbudował pałac w miejscu dawnego XVII-wiecznego dworu. Sto lat później rezydencję, mocno zadłużoną, kupił na licytacji Robert Müller, a po I wojnie światowej znalazła się w rękach Marcina Lutze. Toporowski pałac pozostał w rodzinie Lutze do 1945 roku.³⁴ Od początku XIX wieku Toporów odnotowuje znaczący rozwój związany z doprowadzeniem do miejscowości linii kolejowej (1870-1880) relacji Frankfurt nad Odrą - Toporów -Poznań, a w 1909 roku linii łączącej Toporów z Międzyrzeczem (Toporów jest stacją końcową). W latach międzywojennych w

³³ <http://www.lwkz.pl/monument/show/id/597/letter/T>.

³⁴ Ibidem – informacje związane z historią Toporowa, toporowskiego pałacu (także innych miejscowości gminnych) zawarte na stronie Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków są rozbieżne w wielu punktach z informacjami podawanymi w materiałach gminnych, czy na stronach internetowych, zatem należałoby uporządkować podstawowe dane, przeprowadzić badania historyczne, które dałyby prawdziwy, podparty merytoryczną wiedzą, obraz gminy Łągów. Ta sama uwaga dotyczy wszystkich informacji przekazywanych z rzekomo „wiarygodnych źródeł”.

Toporowie działało wiele zakładów rzemieślniczych – betoniarskich, bednarskich, szewskich, stolarskich, kowalskich. Dobrze prosperował browar prowadzony przez Roberta Knispela (*Markische Wirtebrauerei – Robert Knispel* – zachowały się etykiety, butelkowe porcelanowe kapsle, zatyczki - potwierdzające istnienie browaru i produkcję piwa w Toporowie – prawdopodobnie w zasobach prywatnych) oraz huta szkła. Po wojnie Toporów znalazł się w granicach polskich, w latach 1945 – 1954 był odrębną gminą. Obecnie jest stolicą sołectwa należącego do gminy Łągów.

Na listę zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Toporowie wpisane są: zespół pałacowy (pałac, budynek gospodarczy, stodoła)³⁵, na listę wojewódzką: kościół parafialny pod wezwaniem Matki Boskiej Różańcowej z otoczeniem, kaplica grobowa rodziny Rissmanów (jednych z pierwszych właścicieli Toporowa), cmentarz poewangelicki, zespół folwarczny (rządówka, magazyny, stodoła, gorzelnia, stajnie), dworzec kolejowy, nastawnia torów, parowozownia, wieża ciśnień.

W Toporowie funkcjonuje:

- Samorządowa Szkoła Podstawowa i Oddział Przedszkolny im. Janusza Korczaka.
- Dom Pomocy Społecznej
- Klub Sportowy *Błękitni Toporów*

Przy kościele parafialnym rosną dwa dęby szypułkowe uznane za pomniki przyrody – starszy zwany jest *Dębem Piotrowym* i liczy sobie ponad 700 lat, drugi – nieco młodszy, którego wiek określany jest na ok. 500 lat.

Zabytki w Toporowie:

Zamek - pałac zwany Myśliwskim – wraz założeniem folwarcznym i parkiem znajduje się w południowo-wschodniej części wsi. Fasada pałacu zwrócona jest w kierunku obecnej ul. Świerczewskiego, przy której, po przeciwnej stronie stoi XIX-wieczny kościół. Pałac, a właściwie jego główna część, został wzniesiony w 1823 roku, choć znana do dziś bryła powstała 50 lat później, w 1870 r., gdy właścicielem majątku w Toporowie był feldmarszałek książę Edwin von Manteuffel. W rękach księcia pozostał tylko dekadę, ponieważ rezydencja popadła w długi za sprawą spadkobierców i została wystawiona na licytację. Posiadłość wykupił niejaki Robert Müller, który rezydował w

---

³⁵ NIDz, op. cit.... nr rej. 3082 z 24.08.1978.

pałacu do wybuchu I wojny światowej. W 1914 roku majątek został zakupiony przez Martina Lutze i pozostał w jego posiadaniu do czasów II wojny światowej. W 1945 roku, gdy do Toporowa wkroczyły wojska radzieckie, pałac został splądrowany, ograbiony i mocno zniszczony. W latach powojennych (1947-1955) dobra pałacowe znacjonalizowano i wydzierżawiono Centralnemu Związkowi Spółdzielni *Spółem*. Przez kilka lat mieściła się tu szkoła, a w latach 1962-1984 rezydencja stała się siedzibą Punktu Konsultacyjnego Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu. W 1984 r. pałac przekazano Wydziałowi Zdrowia i Opieki Społecznej w Zielonej Górze z przeznaczeniem na ośrodek pomocy społecznej dla osób z upośledzeniem umysłowym. Dzięki tej zmianie, pałac przeszedł remont, sale dostosowano do wymagań osób niepełnosprawnych, choć pierwsi mieszkańcy wprowadzili się dopiero w 1993 roku, ale, co istotne, pozostają w Ośrodku do chwili obecnej. Niezwykle ważnym wydarzeniem w życiu pałacu była wizyta Klause Lutze (2. października 2013 r.), syna ostatniego właściciela majątku.³⁶

Pałac w Toporowie nie jest jednolitą, pod względem stylu, bryłą. Na jego ogólny wygląd składają się trzy zasadnicze rozwiązania architektoniczne. Część centralna, najstarsza, o charakterze neorenesansowym wznosi się na wysokość dwóch kondygnacji. Od strony północnej przylega do niej neogotycka wieża dobudowana w 1884 roku na polecenie fundatora von Manteuffla. Część trzecia, masywna trzykondygnacyjna bryła, nosi znamiona stylu eklektycznego (renesansowo-gotyckiego). Ciekawostką jest, że w 1992 roku, podczas przeprowadzania remontu hełmu wieży i wieżyczek, znaleziono dokument poświadczający, iż fundatorem wieży jest von Manteuffl. W dokumencie wymieniono też wszystkich, którzy brali udział w jej budowie. Pałac, w okresie, gdy właścicielem majątku był von Manteuffel, zwany był myśliwskim - ponoć na drzwiach każdego pokoju namalowano inną zwierzynę łowną.

Wokół pałacu rozciąga się 2,5 ha park. Niegdyś o wspaniałym założeniu, dziś o jego świetności przypominają pojedyncze nasadzenia. Można tu spotkać dęby szypułkowe, daglezie zielone, lipy drobnolistne, klony, buki pospolite, graby, wiązy, ale też sosny, czy orzech czarny. Niektóre z nich mają od 50 do nawet 300 lat. Niestety, XIX-wieczna kompozycja parkowa uległa zniszczeniu w wyniku nieprzemyślanej, szkodliwej działalności ludzkiej. Teren parku podzielono betonowymi ogrodzeniami, ścieżki

---

³⁶http://bip.wrota.lubuskie.pl/dpstoporow/50/Historia_Domu/

wyasfaltowano, a pod potrzeby nowego budownictwa wycięto wiele dorodnych drzew. Z dawnego założenia parkowego pozostały nieliczne zdjęcia i wspomnienie.³⁷

Kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Różańcowej – to obiekt zabytkowy, XIX-wieczny, neogotycki, wzniesiony na miejscu dawnej drewnianej świątyni. Przed wojną ewangelicki, w 1945 roku erygowany na świątynię katolicką. Od początku stanowi samodzielny parafię, do której należą kościoły filialne w miejscowościach: Czyste, Kłodnica, Kosobudz, Niedźwiedź, Poźrzadło, Toporek, Troszki, Zamęt.

Przy kościele parafialnym rosną dwa dęby szypułkowe uznane za pomniki przyrody – starszy zwany jest *Dębem Piotrowym* liczy sobie ponad 700 lat, drugi – nieco młodszy, którego wiek określany jest na ok. 500 lat.

Żelechów – wieś położona jest na południowy wschód od Łagowa, w pobliżu autostrady A2. Do miejscowości prowadzi droga powiatowa w fatalnym stanie technicznym – wąska, wyboista, kręta, z zarośniętymi poboczami, wymagająca kapitalnego remontu.

Początki wsi sięgają XIII wieku i związane są z zakonem joannitów z komandorii łagowskiej. W połowie XVII w. znalazła tu schronienie grupa arian polskich wydalona z terenu Rzeczypospolitej za rzekome popieranie Szwedów podczas potopu szwedzkiego. Żelechów wielokrotnie przechodził z rąk do rąk, jednak od 1841 r. do 1945 r. był w posiadaniu rodziny Rissman. Najstarszym zabytkiem w miejscowości jest kościół wzniesiony w 1648 roku w konstrukcji szkieletowej pierwotnie wypełnionej gliną pomieszaną z siczką. Świątynia wpisana została do rejestru zabytków NIDz już w 1964 roku.³⁸ Początkowo posiadała prostą bryłę, później wzbogaconą o dobudowaną na początku XIX wieku zakrystię. Jeszcze w latach 70. XX wieku teren kościoła otaczał kamienny mur, jednak brak informacji o jego ewentualnej rozbiórce. Istotnym jest fakt, że kościół nie ucierpiał w wyniku działań wojennych. Obecnie jego stan techniczny wymaga przeprowadzenia renowacji. Drugim zabytkowym obiektem jest pałac – przedwojenna własność rodziny Rissman. Z dawnego wyposażenia niewiele pozostało.

---

³⁷Źródło: korzystano z informacji zawartych na stronie:

<http://www.lwkz.pl/monument/show/id/875/letter/T/location/237>

³⁸ NIDz, op. cit...nr rej. L-445/A z 20.03.1964.

W latach 50. XX wieku pałac odrestaurowano, stał się siedzibą Państwowego Gospodarstwa Rolnego Łagów, później Świebodzin. Przez pewien czas w budynku mieściła się szkoła podstawowa. Do pałacu przylega rozległy park z dawnymi zabudowaniami folwarcznymi, w stanie technicznym znacznie lepszym niż pałac. Obecnie obiekt znajduje się w rękach prywatnych, jednak nie są w nim wykonywane żadne remonty. Mimo że pałac jest pod opieką konserwatorską i wymaga podjęcia skutecznych prac rewitalizacyjnych, nie jest ujęty w zasobach gminy, a to skutecznie hamuje wszelkie działania, które można byłoby podjąć w celu ratowania zabytku i zachowania dziedzictwa lokalnego.

Środowisko naturalne

Zgodnie z klasyfikacją fizycznogeograficzną zastosowaną przez Jerzego Kondrackiego³⁹ Gmina Łagów przynależy do: prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, podprowincji Pojezierza Południowobałtyckiego, makroregionu Pojezierze Lubuskie z mezoregionami:

- Lubuskim Przełomem Odry
- Pojezierzem Łagowskim
- Równiną Torzymską
- Bruzdą Zbąszyńską.

Sam mezoregion Pojezierze Łagowskie otoczony jest Kotliną Gorzowską na północy, Lubuskim Przełomem Odry na zachodzie, Równiną Torzymską na południowym zachodzie i Bruzdą Zbąszyńską na wschodzie.

Pojezierze obfituje w niewielkie, ale liczne jeziora rynnowe, z których największe to: Niesłysz (gmina Lubrza), Ciecz (zwane Trześniowskie), Łagowskie (gmina Łagów) i Paklicko Wielkie (gmina Świebodzin). Pomniejsze jeziora występujące na terenie gminy to: Linie, Bobrze, Dziarg, Kosobudzkie, Czarne. Największą gminną rzeką jest Pliszka, wypływająca z jeziora Malcz oraz jej dopływy: rzeka Łagowa biorąca początek w

---

³⁹ Jerzy Kondracki – (1908-1998), prof. UW, geograf, autor podręcznika *Geografia regionalna Polski*; autorytet w dziedzinie regionalizacji fizycznogeograficznej Polski; brał udział w pracach grupy ekspertów ONZ zajmujących się standaryzacją nazw geograficznych. Urodził się w Warszawie, studiował geografię na UW; w czasie II wojny światowej był więźniem w obozie jenieckim Oflag II C w Woldenbergu (Dobiegniew); zginął podczas samotnej wyprawy w Alpy na pograniczu austriacko-włoskim.

wodach jeziora Łagowskiego oraz rzeka Konotop tocząca swe wody w okolicach Kosobudza.

Krajobraz Pojezierza Łagowskiego w większości ma charakter pagórkowato-falisty, miejscami wzniesiony, szczególnie w odniesieniu do Łagowskiego Parku Krajobrazowego.

Jeziora.

Ciecz (zwane **Trześniowskim**) – największe jezioro w gminie Łagów, o powierzchni 171 ha (różne źródła podają różne wielkości – nawet do 186 ha). Należy do jednych z najgłębszych akwenów w Polsce (maksymalna głębokość 58 m). Jezioro w całości znajduje się na obszarze Łagowskiego Parku Krajobrazowego, a jego strome brzegi porośnięte są pięknym bukowym lasem. Ze względu na walory przyrodnicze nad jego wodami utworzono dwa rezerваты florystyczne: *Nad Jeziorem Trześniowskim* i *Buczyny Łagowskie*. To jezioro rynnowe, gdzie pobrzeża wznoszą się na wysokość 20-45 m nad lustro wody, a różnica pomiędzy wierzchołkiem najwyższej na Pojezierzu Łagowskim góry morenowej wynosi ponad 120 m. Sama Góra Bukowiec wznosi się na wysokość 227 m n.p.m. i znajduje się już na terenie gminy Sulęcín. Akwen zasobny jest w rodzime gatunki ryb, jak sielawa, sieja, węgorz. Wędkarze łowią też okonie, szczupaki, płocie, leszcze i liny. Jezioro wąskim przesmykiem łączy się z Jeziorem Łagowskim, a pomiędzy nimi leży wieś Łagów. Objęte jest strefą ciszy.

Łagowskie – drugie pod względem wielkości jezioro rynnowe na terenie gminy, o powierzchni 82 ha, dużo płytsze od Jeziora Ciecz. Jeszcze kilkaset lat temu tworzyło z nim jeden akwen (obecnie oba jeziora łączy wąski kanał wodny). Zbiornik położony jest w całości na terenie Łagowskiego Parku Krajobrazowego. Także i jego brzegi porastają lasy bukowe, a w wodach można zobaczyć trocie, szczupaki, karpie, leszcze, karasie. Z jeziora wypływa jedna z dwóch głównych rzek gminy – Łagowa - która jest lewobrzeżnym dopływem Pliszki.

Bobrze – drugie jezioro, przez które przepływa rzeka Pliszka. To dużo mniejszy akwen o powierzchni 12,7 ha. To zbiornik bardzo płytki, miejscami głębokość wynosi nieco

ponad 1,2 m. Jego wody podlegają intensywnemu procesowi zarastania, zwłaszcza w miesiącach letnich tafla osłonięta jest przez grązel żółty i grzybienie białe. Jego brzeg porastają ponadto trzcina pospolita, pałka wąskolistna, kosaciec żółty czy nerecznica błotna. Brzegi jeziora są miejscem lęgu m.in. błotniaka stawowego, żurawia, łabędzia niemego.

Dziarg – 11,3 ha to jezioro przepływowe, największe z trzech, które znajduje się niedaleko miejscowości Kosobudz. Położone w obszarze krajobrazu chronionego Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego. Jest zbiornikiem, z którego wypływa druga rzeka gminna Konotop. Jego brzegi porastają: trzcina pospolita, pałka wąskolistna, rdestnica, grązel żółty, a w wodach egzystują płocie, okonie, szczupaki, karasie.

Kosobudz – 9,2 ha niewielkie bezodpływowe jezioro w otulinie Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego w pobliżu miejscowości Kosobudz. Jego linia brzegowa (ok. 60%) otoczona jest lasem sosnowym, choć spotkać można też olchy i brzozy. W jego wodach żyją sandacze, leszcze, karpie, okonie, płocie.

Czarne – 8,6 ha niewielki akwen bezodpływowy w pobliżu miejscowości o tej samej nazwie, otoczony stromymi brzegami o piaszczystych skarpach. Położone na terenie Łągowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego. Ze względu na obszar prawnie chroniony, nad jeziorem nie ma ośrodków wypoczynkowych czy pól biwakowych.

Linie – niewielkie jezioro przy zachodniej granicy gminy o powierzchni ok. 1,4 ha. Przez jego wody przepływa główna rzeka gminy Pliszka.

Ciche – małe, sztuczne jezioro, które powstało w latach 1970-1971 po zakończeniu eksploatacji węgla brunatnego w siodle VIII, niedaleko Sieniawy. Jezioro wypełnione jest wodą opadową i zasilającymi je źródłkami. Teren wokół jeziora został zrehabilitowany a zbiornik zarybiony. Obecnie, to oaza spokoju, przyciągająca ceniących ciszę turystów i wędkarzy.

Rzeki.

Pliszka – jest jedną z rzek przepływających przez teren gminy Łągów. Według niektórych opracowań⁴⁰ rzeka nie wypływa już z jeziora Malcz niedaleko miejscowości Jemiołów (wieś gminna), ale z jeziora Linie. Jedną z przyczyn zmiany jej źródła jest ogólny spadek poziomu wód gruntowych. Całkowita długość jej cieku wynosi 65,7 km. W swoim górnym biegu przepływa przez jezioro Bobrze, a nad jej brzegami leżą wsie gminne: Poźrzadło, Zamęt i Kosobudki. Jej dopływami są: lewobrzeżna Łagowa (wpada do Pliszki za wsią Poźrzadło), struga Konotop o długości 6,78 km, struga Debrznicka, Moskawa i Łękosza. Rzeka kończy swój bieg we wsi Urad (gmina Cybinka) w wodach Odry, stanowiąc jej prawy dopływ. Pliszka jest rzeką dziką, ale spławną, cieszy się sporym zainteresowaniem kajakarzy. Jednocześnie dolina Pliszki, ze względu na swój urokliwy charakter, obszar bardzo cenny przyrodniczo (ponadstuletnie lasy bukowe) i krajobrazowo – liczne torfowiska, lasy bagienne, rzadkie gatunki flory i fauny - została objęta siecią Natura 2000.

Łagowa – nazywana rzeką, choć jest potokiem wypływającym z jeziora Łagowskie. Jej długość to 15,08 km. Jest lewym dopływem Pliszki, wpada do rzeki niedaleko wsi Poźrzadło.

Konotop – struga o długości 6,78 km, wypływająca z jeziora Dziarg niedaleko wsi Kosobudz. Jest lewym dopływem Pliszki.

Wzgórze Poźrzadelskie - tzw. ostaniec⁴¹ morenowy. Jego szczyt „złożony” jest z dwu wzniesień - 166 i 178 m n.p.m. Porasta je piękny, ponadstuletni bór sosnowy i las bukowy. Na wzgórzu od 2012 r. prowadzi 3-kilometrowa ścieżka Nordic Walking rozpoczynająca się w Łagowie. Atrakcją trasy jest ścieżka przyrodnicza (oznaczona zielonym ludzikiem) i wieża obserwacyjna Nadleśnictwa Świebodzin zlokalizowana na szczycie wzgórza. W obrębie góry gniazduje kruk, myszołów, muchołówka mała,

⁴⁰ http://www.cybinka.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=134&strona=1&prywatnosc=tak

⁴¹ ostaniec – wzniesienie powstałe w wyniku wietrzenia i erozji; często występuje jako oddzielna forma terenu o stromych stokach.

dzięcioł czarny, kos, drozd i wiele innych ptaków.

Sokoła Góra – niewielkie wzniesienie znajdujące się powyżej łagowskiego zamku. Prowadzi doń 1,5 km ścieżka przyrodnicza z oznakowanymi tablicami. Na Sokolej Górze, przed przybyciem joannitów w te okolice, znajdowało się grodzisko – osada łużycka. Na szczycie wzniesienia, wśród starych drzew odnaleźć można pozostałości po cmentarzu ewangelickim. Najstarsze nagrobki pochodzą z XVIII wieku.

Obszary chronione

Gmina Łagów nie bez przyczyny nazywana jest Perłą Ziemi Lubuskiej. Nazwę tę zawdzięcza niezwykle cennym walorom architektonicznym i przyrodniczym. Na atrakcyjność mają wpływ nie tylko pojoannickie zabytki, łagodny mikroklimat, ale malownicze położenie w głębokiej rymnie jeziornej ciągnącej się niczym rzeka, wypełnionej wodami jezior Ciecz i Łagowskie, wielowiekowe buczynowe lasy z bogatą florą i fauną, czy zbiorowiska łąkowe i szuwarowe w dolinie Pliszki i jezior. Między innymi, ze względu na występowanie tych środowisk przyrodniczych, większość obszaru gminy została objęta różnymi formami ochrony przyrody.

Lasy w Polsce, w znakomitej większości, są własnością Skarbu Państwa i zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (na podstawie Ustawy o lasach z dnia 28. września 1991 r. – Dz.U.1991, nr 101 poz. 444 z późn. zmianami). Model zarządzania nimi oparty jest na trzech poziomach:

- Dyrektor Generalny LP
- Regionalne dyrekcje LP
- Nadleśnictwa LP - których zadaniem jest prowadzenie gospodarstwa leśnego na podstawie planu urządzenia lasu. Na czele nadleśnictwa stoi nadleśniczy, odpowiadający za stan lasu na swoim terenie.

Lasy gminy Łagów objęte są zarządem trzech nadleśnictw: Sulęcín, Bytnica, Świebódzin, których obszar oddziaływania nie pokrywa się z granicami gminy. W 2015 roku lasy zajmowały 11.827,45 ha, z czego lasy publiczne 11.745,03 ha, lasy prywatne

82,40 ha, pozostałe 2,40 ha były własnością gminy.

Struktura powierzchni i własności lasów w gminie Łągów:

Tabela 7: Struktura powierzchni i własności lasów w gminie Łągów.

Powierzchnia w ha	2010	2011	2012	2013	2014	2015
lasów ogółem	11.843,2	11.836,5	11.835,6	11.833,35	11.835,83	11.827,45
lasy publiczne - ogółem	11.761,4	11.754,7	11.753,8	11.751,55	11.735,41	11.745,03
lasy publiczne Skarbu Państwa	11.759,0	11.752,3	11.751,4	11.749,15	11.751,01	11.742,63
lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	11.735,2	11.733,5	11.733,6	11.731,16	11.733,11	11.732,41
lasy publiczne SP w zasobie Własności Rolnej SP	22,0	17,0	16,3	16,19	16,10	8,42
lasy publiczne gminne	2,4	2,4	2,4	2,40	2,40	2,40
lasy prywatne ogółem	81,8	81,8	81,8	81,80	82,42	82,40

oprac. własne – źródło: GUS.

Największe tereny zalesione występują w zachodniej i południowo-zachodniej części gminy. Pomniejsze kompleksy leśne usytuowane są między gruntami rolnymi a jeziorami, tworząc *atrakcyjną krajobrazowo mozaikę użytkowania gruntów*.⁴²

Ponad 96% powierzchni leśnej objętych zostało ochroną prawną i podlega zapisom ustawy z 16 kwietnia 2004 roku.⁴³ W myśl tego aktu prawnego ochrona przyrody polega na zrównoważonym użytkowaniu i odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, do których należą:

- dziko występujące rośliny, zwierzęta i grzyby;
- rośliny, zwierzęta i grzyby objęte ochroną gatunkową;
- zwierzęta prowadzące wędrowny tryb życia;
- siedliska przyrodnicze;
- siedliska zagrożone wyginięciem rzadkich i chronionych gatunków roślin,

⁴² Program Ochrony Środowiska dla Gminy Łągów na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019-2022, s. 28.

⁴³ file:///C:/Users/Gabinet/Downloads/D20040880.pdf

zwierząt i grzybów;

- twory przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalne szczątki roślin i zwierząt;
- krajobrazu
- zieleń w miastach i wsiach;
- zadrzewienia.

Formami ochrony przyrody są:

- parki narodowe;
- rezerваты przyrody;
- parki krajobrazowe;
- obszary chronionego krajobrazu;
- obszary Natura 2000;
- pomniki przyrody;
- stanowiska dokumentacyjne;
- użytki ekologiczne;
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Ponieważ każda z wymienionych form spełnia inną rolę, służy innym celom, charakteryzuje się też odmiennym reżimem ochronnym i zakresem ograniczeń. Poniżej przedstawiono obowiązujące formy ochrony przyrody.⁴⁴

Tabela 8: Obowiązujące formy ochrony przyrody.

Forma ochrony przyrody	Charakterystyka
Park narodowy	Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów. Powierzchnia parków podzielona jest na obszary ochrony przyrody: obszar ochrony ścisłej, czynnej i

⁴⁴ op.cit., s. 6056.

	<p>krajobrazowej.</p> <p>Na obszarach graniczących z parkiem może być wyznaczona otulina parku, czyli wydzielony obszar ochronny wokół chronionego przyrodniczo terenu. W Polsce wydzielono 23 parki narodowe (w województwie lubuskim na obszarze 80,74 km² wyznaczono w 2001 roku Park Narodowy „Ujście Warty”)</p>
Rezerwat przyrody	<p>Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Na obszarach graniczących z rezerwatem przyrody może być wyznaczona otulina. W Lubuskim wyznaczono o 64 rezerwaty przyrody o łącznej powierzchni 3.907,74 ha.</p>
Parki krajobrazowe	<p>Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa lub wniosku rady gminy, której dotyczy.</p>
Obszar chronionego krajobrazu	<p>Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa.</p>
Obszary Natura 2000	<p>Obszar Natura 2000 to najmłodsza forma ochrony przyrody wprowadzona do Polski w 2004 roku. Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt, które uważa się za cenne (znaczące dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy) i zagrożone wyginięciem w skali całej Europy. Państwa członkowskie zobowiązane są do podejmowania starań w celu zachowania ekologicznej spójności sieci Natura 2000.</p> <p>Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ obszary specjalnej ochrony ptaków; ➤ specjalne obszary ochrony siedlisk; ➤ obszary mające znaczenie dla Wspólnoty. <p>Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody;</p>
	<p>Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i</p>

Pomniki przyrody	nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.
Stanowiska dokumentacyjne	Stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. 2. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt.
Użytki ekologiczne	Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania
Zespół przyrodniczo-krajobrazowy	Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.
Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów	Ochrona gatunkowa obejmuje okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów. Ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej. W celu ochrony ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową lub ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalane strefy ochrony.

Na terenie gminy Łągów obszary prawnie chronione wyznaczono zgodnie z zapisami

Ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880 ze zm.).

Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w gminie Łagów:

Tabela 9: Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w gminie Łagów

Wyszczególnienie w ha	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obszary prawnie chronione - ogółem	11.618,1	11.316,0	11.315,9	11.315,9	11.315,9	11.312,28
rezerваты	82,3	82,3	82,3	82,25	82,25	82,25
Parki krajobrazowe	3.405,0	3.102,9	3.102,9	3.102,9	3.102,9	3.102,9
Rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody w parkach krajobraz.	82,2	82,2	82,3	82,25	82,25	85,87
Obszary chronionego krajobrazu	8.187	8.187	8.187,0	8.187	8.187	8.187
Użytki ekologiczne	26	26	26	26	26	26
Pomniki przyrody	24	24	26	24	24	23

Dla ochrony różnorodności przyrodniczej tworzone są również czerwone księgi i listy gatunków zagrożonych. Czerwone Listy publikowane są od 1963 roku przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody (IUCN). W Polsce publikowane są: ***Polska Czerwona Księga Zwierząt*** oraz ***Polska Czerwona Księga Roślin*** – zawierające katalog zagrożonych wyginieciem gatunków zwierząt, roślin oraz podające stopień zagrożenia, rzadkość występowania oraz sposób ich ochrony.

Formy ochrony przyrody w gminie Łagów:

Rezerваты przyrody

Powierzchnia rezerwatów przyrody w gminie Łagów nie zmieniła się od 2010 roku i wynosi 82,25 ha.

Nad Jeziorem Trześniowskim – to rezerwat leśny, utworzony został 23 października 1965 roku na mocy:

- Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 października 1965 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Monitor Polski z 1965 r. Nr 66, poz. 381
- Obwieszczenia Wojewody Lubuskiego z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie ustalenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31. grudnia 1998 r., Dz. Urz. Województwa Lubuskiego z 2002 r., Nr 12, poz. 144
- Zarządzenia Nr 35/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 7. lipca 2011 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Nad Jeziorem Trześniowskim” Dz. Urz. Województwa Lubuskiego z 2011 r., Nr 81, poz. 1567

Celem powołania rezerwatu było zachowanie, ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych fragmentu lasu bukowego pochodzenia naturalnego, z domieszką innych gatunków drzew⁴⁵, dlatego ten leśny kompleks położony jest w granicach obszaru sieci Natura 2000:

- obszaru specjalnej ochrony siedlisk Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie PLH080008
- obszaru specjalnej ochrony siedlisk Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego PLH080008

Rezerwatem o powierzchni 47,73 ha zarządza Nadleśnictwo Świebodzin. Jego początkiem są południowo-zachodnie brzegi jeziora Ciecz (Trześniowskie – stąd nazwa), nad którymi rozłożony jest Łagów. Ochronie podlegają zarówno siedliska 130-letniej litej buczyny, jak i lasy mieszane z sosną zwyczajną, świerkiem pospolitym czy dębem bezszypułkowym. W miesiącach letnich piękną zieloną scenerię tworzą, sięgające ponad 25 metrów, bluszcze oplatające pnie drzew. W poszyciu dominuje gajowiec żółty, przytulia leśna oraz prosownica rozpięchła. Inne gatunki flory są pod ścisłą ochroną, a przede wszystkim rośliny: paprotka zwyczajna, marzanka wonna, kalina koralowa, kruszynka pospolita czy przylaszczka pospolita. Natomiast w świecie zwierząt, stosunkowo ubogim, pod szczególną opieką są ryjówka aksamitna i malutka (najmniejsze ssaki występujące w Polsce). W lasach spotkać też można jelenie, sarny, dziki, lisy, a wśród ptaków: siniaka (jedynego gnieźdzącego się w dziuplach gołębia), dzięcioła zielonego i czarnego, wilgę, grubodzioba, zimorodka, ale też perkoza

---

⁴⁵ <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewrezerwatprzyrody.jsf?fop=PL.ZIPOP.1393.RP.225>

dwuczubego, gągoła, łyskę, łabędzia niemego. Przez teren rezerwatu prowadzi ścieżka przyrodniczo-historyczna *Sokola Góra*.

Sokola Góra – nazwa nawiązuje do Sokolej Góry – niewielkiego wzniesienia, na którym przed wiekami istniała osada łużycka. Sokola Góra jest ścieżką historyczną, ponieważ na szlaku podziwiać można najcenniejszy zabytek łagowa – zamek joannitów, 35-metrową wieżę widokową, z której rozciąga się piękny widok na miejscowość i jeziora, a na samym szczycie pozostałość po grodzisku z potrójnym systemem fos i wałów. Jest też ścieżką przyrodniczą, bowiem w przyzaskowym parku zobaczyć można okazałe drzewa - pomniki przyrody, m.in. dęby szypułkowe, świerki pospolite, klony, jawory, olchy z 200-250-letnim rodowodem. Przejście 1,5-kilometrowej ścieżki zajmuje niecałe 40 minut.

Rezerwat *Pawski Ług*⁴⁶ - to rezerwat torfowiskowy utworzony 31 marca 1970 r. o powierzchni 3,67 ha na mocy:

- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 31 marca 1970 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody Monitor Polski z 1970 r. Nr 11, poz. 100;
- Obwieszczenia Wojewody Lubelskiego z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie ustalenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Dz. Urz. Województwa Lubuskiego z 2002 r., Nr 12, poz. 144;
- Zarządzenie Nr 18/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim w sprawie rezerwatu przyrody "Pawski Ług" Dz. Urz. z 2012 r. poz. 724;

Powodem, dla którego powołano rezerwat, była konieczność zachowania, ze względów naukowych, i dydaktycznych zbiorowiska roślinności bagiennej i torfowiskowej z otaczającym je lasem.⁴⁷

W 2002 roku powiększono jego powierzchnię ochronną o tereny leśne i niewielkie

---

⁴⁶ ług – oznacza bagno, mokradła, trzęsawisko, moczary.

⁴⁷ <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewrezerwatprzyrody.jsf?fop=PL.ZIPOP.1393.RP.274>.

jeziorko zarastające torfowym płem⁴⁸ obecnie wynosi 34,52 ha. Torfowisko otoczone jest ponad 100-letnim lasem mieszanym dębowo-bukowo-sosnowym z domieszką świerka. Rezerwat położony jest w granicach obszaru sieci Natura 2000:

- obszaru specjalnej ochrony siedlisk Buczyny Łagowsko-Sulecińskie PLH080008;
- obszaru specjalnej ochrony siedlisk Łagowsko-Sulecińskiego Parku Krajobrazowego PLH080008.

Na obszarze *Pawskiego Pługu* zaobserwować można wiele gatunków roślin m.in. bobrek trójlistny rosziczkę okrągłolistną, turzycę bagienną, czermień błotną, kruszynę pospolitą. Fauna, jak w rezerwacie *Nad Jeziorem Trześniowskim*, nie jest zbyt bogata, choć wśród ssaków najczęściej spotyka się sarny, lisy i wiewiórki. Rezerwat w całości znajduje się na terenie Łagowsko-Sulecińskiego Parku Krajobrazowego i jest zarządzany przez Nadleśnictwo Świebodzin.

Parki krajobrazowe

Łagowsko-Suleciński Park Krajobrazowy – to pierwszy park krajobrazowy na ziemi lubuskiej.

Rysunek 7 Logo ŁSPK

Został utworzony w 1985 roku uchwałami Wojewódzkich Rad Narodowych w Gorzowie i Zielonej Górze oraz innymi aktami prawnymi:

- Uchwała Nr 34/V/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze z dnia 25 kwietnia 1985 r. w sprawie utworzenia Łagowskiego Parku Krajobrazowego *Dziennik Urzędowy Woj. Gorzowskiego Nr 2 poz. 24 z 1985 r.*
- Uchwała Nr VI/42/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Zielonej Górze z dnia 26 kwietnia 1985 r. w sprawie utworzenia Łagowskiego Parku Krajobrazowego

⁴⁸ pło – to kożuch roślin torfowiskowych porastających zbiornik wodny, tworząc trzęsawisko.

Dziennik Urzędowy Woj. Zielonogórskiego Nr 6 poz. 159 z 1985 r.

➤ Rozporządzenie Wojewody Zielonogórskiego Nr 7 z dnia 18 kwietnia 1997 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Ochrony Łągowskiego Parku Krajobrazowego oraz zmiany Uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Zielonej Górze z dnia 26 kwietnia 1985 r. o utworzeniu Łągowskiego Parku Krajobrazowego *Dziennik Urzędowy Woj. Zielonogórskiego Nr 7 poz. 53 z 1997 r.*

➤ Rozporządzenie Wojewody Gorzowskiego Nr 13 z dnia 16 lipca 1997 r. w sprawie zmiany granic Łągowskiego Parku Krajobrazowego oraz zatwierdzenia Planu Ochrony Parku *Dziennik Urzędowy Woj. Gorzowskiego Nr 8 poz. 98 z 1997 r.*

➤ Rozporządzenie Wojewody Gorzowskiego Nr 8 z dnia 25 czerwca 1998 roku w sprawie Łągowskiego Parku Krajobrazowego *Dziennik Urzędowy Województwa Gorzowskiego Nr 12 poz. 124 z 1998 r.*

➤ Rozporządzenie Nr 23 Wojewody Lubuskiego z dnia 19 września 2005 roku w sprawie wprowadzenia zakazów oraz ujednoczenia dotychczasowych zapisów ustanawiających obszar i granice Łągowskiego Parku Krajobrazowego *Dziennik Urzędowy Woj. Lubuskiego Nr 63 poz. 1230 z dnia 23 września 2005 r.*

➤ Uchwała Nr XIII/119/11 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 29 sierpnia 2011 r. zmieniająca rozporządzenie Nr 23 Wojewody Lubuskiego z dnia 19 września 2005r. w sprawie wprowadzenia zakazów oraz ujednoczenia dotychczasowych zapisów ustanawiających obszar i granice Łągowskiego Parku Krajobrazowego *Dziennik Urzędowy Woj. Lubuskiego Nr 112 poz. 2112 z dnia 04 października 2011 r.*⁴⁹

Pierwotna powierzchnia Parku, nazywanego przez 26 lat Łągowskim Parkiem Krajobrazowym, wynosiła 4.500 ha. W 1997 i 2005 roku powiększono granice do 4.929,00 ha, (otuliny do 6612 ha), z czego 3.405,00 ha położonych było na terenie gminy Łągów i 1.524,00 ha na terenie gminy Sulęcín. W skład Parku wchodziły:

- grunty leśne o powierzchni 3.215,95 ha;
- jeziora: Ciecz (Trześniowskie), Łągowskie, Buszenko, Buszno, Czarne, bez

---

⁴⁹ <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewparkkrajobrazowy.jsf?fop=PL.ZIPOP.1393.PK.5>

nazwy (Pegeerowskie), Linie i Bobrze o łącznej powierzchni 381,60 ha;

- grunty orne o powierzchni 901,25ha;
- użytki zielone o powierzchni 247,75ha;
- tereny zabudowane o powierzchni 182,65ha.⁵⁰

W 2011 roku, Uchwałą Nr XIII/119/11 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 29 sierpnia 2011 ponownie zmieniono powierzchnię Łagowskiego Parku oraz zmieniono jego nazwę na **Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy**.

Rysunek 8 Logo ŁSPK

Wówczas Park objął obszar o powierzchni 5367,2 ha na terenie gmin: Łagów – 3102,9 ha, Sulęcín – 2264,3 ha. Wokół Parku utworzono otulinę o powierzchni 6394,7 ha na terenie gmin: Łagów – 4428,8 ha, Sulęcín – 959,5 ha, Torzym – 1006,4 ha.⁵¹

W 2015 roku stan Parku przedstawiał się następująco:

- powierzchnia Parku ogółem - 5.367,2 ha; w tym:
  - gmina Łagów - 3.102,9 ha - 57,8 % -
  - gmina Sulęcín - 2.264,3 ha - 42,2 %
- powierzchnia otuliny ogółem - 6.394,7 ha w tym:
  - gmina Łagów - 4.428,8 ha
  - gmina Sulęcín - 959,5 ha
  - gmina Torzym - 1.006,4 ha

⁵⁰

http://archiwum.ekoportal.gov.pl/opencms/export/sites/default/ekoportal/warto_wiedziec_i_odwieczic/Ekoturystyka/Akty_prawne/LubusLagowskiPKobszargranice.pdf

⁵¹ file:///C:/Users/Gabinet/Downloads/dziennik%20nr%20112.pdf

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

Na terenie LSPK:

położone są rezerwaty przyrody:

- *Nad Jeziorem Trześcińskim* – 47,73 ha - gmina Łagów,
- *Pawski Ług* - 34,52 ha - gmina Łagów,
- *Buczyna Łagowska* - 115,86 ha - gmina Sulęcín

występują jeziora:

- Trześcińskie, Łagowskie, Linie, Bobrze, Czarne – gmina Łagów, Buszno, Buszenko, *Majątkowe* – gmina Sulęcín

przepływają rzeki:

- Pliszka,
- Łagowa,
- Struga Jeziorna,
- Czarna Woda

Umowny początek Parku rozpoczyna się niedaleko wsi Poźrzadło, a w jego granicach znajdują się miejscowości: Jemiołów, Gronów, Poźrzadło, Łagówek, Stok, Osiedle Górnicze Sieniawa, w granicach otuliny: Wielowieś, Ieśniczówka Czartów, Walenice, Malutkowo, Grochów, Trzemeszno, Żelechów, Gronów, Czyste.

Szczególnym celem objęcia terenów Parku ochroną było m.in.:

- zachowanie charakterystycznych struktur geologicznych i geomorfologicznych,
- zachowanie naturalnego systemu hydrogeologicznego,
- utrzymanie trwałego funkcjonowania ekosystemów wodnych,
- zachowanie we właściwym stanie ochrony siedlisk przyrodniczych i zbiorowisk roślinnych, w tym szczególnie rzadkich i zagrożonych oraz objętych ochroną prawną,
- zapewnienie warunków do utrzymania lub wzrostu liczebności populacji gatunków rzadkich, zagrożonych i chronionych
- ograniczanie rozprzestrzeniania się populacji gatunków obcego geograficznie

pochodzenia, w tym szczególnie zagrażających gatunkom rodzimym,

- zachowanie atrakcyjnych w ekspozycji typów krajobrazu: jeziorno-leśnego, jeziorno-rolniczego i rzeczno - rolniczo - leśnego,
- zachowanie typowej dla Parku mozaiki jezior i starych lasów bukowych,
- zachowanie, wyeksponowanie i właściwe wykorzystanie krajobrazów kulturowych,
- zachowanie swoistego charakteru zabudowy Łagowa,
- rewitalizacja i rewaloryzacja przekształconych lub częściowo zniszczonych krajobrazów kulturowych,
- ochrona i utrwalanie tożsamości kulturowej na obszarze Parku.

Ponad 65% powierzchni *Parku* zajmują lasy, przede wszystkim bukowe o 120-130-letnim rodowodzie, czasami nawet starsze. Runo leśne nie jest zbyt bogate, w dnie lasu przeważa bielistka siwa, kosmatka orzęsiona, bluszcz pospolity, ale też przylaszcza, konwalijka dwulistna, czy marzanka wonna. W ŁSPK wyróżniono ponad 30 gatunków roślin naczyniowych podlegających ochronie prawnej (przylaszcza, rosiczka okrągłolistna, storczyki), kilkadziesiąt gatunków mszaków, grzybów, porostów, a w świecie owadów - motyle (najcenniejszy, występujący w Dolinie Pliszki, przeplatka diamina; paż królowej, czerwończyk nieparek), ważki, chrząszcze z rodziny kózkowatych.

Drugą pod względem wielkości powierzchnię Parku zajmują zbiorniki wodne (10 jezior) zajmujące niemal 470 ha, nad którymi rosną lasy – łągi⁵² olszowe, bądź występują torfowiska - największe ich skupisko zobaczyć można w rezerwacie *Pawski Ług*. Torfowiska występujące w okolicach rzek Pliszki i Czarnej Wody wiele lat temu uległy degradacji na skutek odwodnień i nawożenia. Obecnie tereny te porastają łąki. Zbiorniki zasiedlają gatunki ryb znajdujące się na Polskiej Czerwonej Liście gatunków zagrożonych, jak: troć jeziorowa (posiada najwyższy status zagrożenia), sieja, sielawa, różanka, piskorz, miętus. Wśród płazów na Czerwonej Liście znalazły się: traszka grzebieniasta i kumak nizinny.

---

⁵² SJP - łąg – las liściasty o gęstym poszyciu i bujnym runie; też: podmokła łąka, często porośnięta krzewami lub wikliną.

Ptaki w *Parku* są najliczniej reprezentowaną grupą kręgowców, choć nie najbogatszą. Wśród drzew posłuchać można śpiewu: zięby, szpaka, sikorki bogatki, a na terenach otwartych: skowronka, trznadla, gąsiora, cierniówki, mniej - czajki, srokosza, przepiórki, dudka, jarzębatki. Ssaki najczęściej występujące na obszarze Parku to, małe: ryjówka aksamitna, nornica ruda, mysz leśna, duże: sarna, lis, wiewiórka, wydra i coraz częściej spotykany bóbr. Niestety, w Łagowsko-Sulęcińskim Parku Krajobrazowym zagościły gatunki obce mające duży, niekorzystny wpływ na rodzimy ekosystem, jak: norka amerykańska, jenot oraz szop pracz.

Pomniki przyrody⁵³ występujące na obszarze Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego:

- Lipa drobnolistna *Tilia cordata*- obwód pnia największego osobnika - 520 cm;
- Dąb szypułkowy *Quercus robur*- obwód pnia największego osobnika - 435 cm, przy czym w otulinie znajdują się jeszcze większe drzewa;
- Topola biała *Populus alba*- obwód pnia największego osobnika - 340 cm;
- Klon pospolity *Acer platanoides* - obwód pnia największego osobnika - 290 cm;
- Świerk pospolity *Picea abies* - obwód pnia największego osobnika - 270 cm;
- Tulipanowiec amerykański *Liriodendron tulipifera* - to wyjątkowe drzewo o oryginalnym kształcie liści pochodzi z Ameryki Północnej (wiek 200 lat, wysokość 22 m, obwód pnia 340 cm);
- Daglezja zielona *Pseudotsuga menziesii* - 8 sztuk rosnących w dawnej alejce na terenie oddziału 154 g obręb Sieniawa, Nadleśnictwo Sulęcín (obwody pni 235-320 cm);
- **Powierzchniowy pomnik przyrody *Cisy Łagowsko-Sulęcińskie*.**

Park w całości podlega ochronie i przynależy do obszaru Natura 2000.

---

⁵³ <http://www.zpkwl.gorzow.pl/index.php/parki-krajobrazowe/lagowsko-sulecinski-park-krajobrazowy?showall=&start=6>

Obszary Natura 2000

Obszar Natura 2000 to najmłodsza forma ochrony przyrody wprowadzona do Polski w 2004 roku po przystąpieniu kraju do Unii Europejskiej. Funkcjonuje niezależnie od istniejących od lat parków narodowych, rezerwatów czy innych form ochrony przyrody. Obszar Natura 2000 obejmuje tereny mające największe znaczenie dla zachowania bardzo rzadkich gatunków roślin, zwierząt, siedlisk przyrodniczych, przy czym sposób ochrony dla każdego obszaru może być inny. Obszary Natura 2000 powstają we wszystkich państwach członkowskich UE, tworząc Europejską Sieć Ekologiczną Natura 2000. Na sieć składają się obszary Natura 2000 wyznaczone na podstawie jednolitych, naukowych kryteriów zapisanych w dyrektywie Rady Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w 1992 roku o ochronie siedlisk (dyrektywa *siedliskowa*) naturalnych oraz dzikiej flory i fauny (dyrektywa *ptasia*). Najistotniejszym celem funkcjonowania Sieci Natura 2000 jest zachowanie cennych i zagrożonych typów siedlisk przyrodniczych i gatunków w całej Europie oraz ochrona ich różnorodności. Obszarom Natura 2000 nadaje się nazwy własne i przypisane im kody literowo-liczbowe (3 litery, 6 cyfr), które wskazują kraj, rodzaj obszaru (obszar *ptasi* – B, ang. *bird* - ptak, obszar *siedliskowy* – H, ang. *habitat* – siedlisko), region w obrębie kraju (w Polsce jest to województwo) oraz kolejne miejsce na liście obszarów danego rodzaju w regionie.

W województwie lubuskim utworzono 75 obszarów Natura 2000, w tym 12 obszarów specjalnej ochrony ptaków, 62 specjalne obszary ochrony siedlisk obejmujących jeden obszar o podwójnym statusie ochrony (*siedliskowy* i *ptasi*). Łącznie, obszary Natura 2000 obejmują 155 367,6 ha, co stanowi 11% powierzchni regionu. Największym obszarem są *Lasy Puszczy nad Drawą* (28% w granicach województwa lubuskiego), natomiast najmniejszym *Stawy Przemkowskie* na południu Lubuskiego. Granice obszarów Natura 2000 bardzo często wykraczają poza granice administracyjne gmin i zazwyczaj obejmują kilka jednostek administracyjnych. Na terenie gminy Łagów wyznaczono cztery obszary Natura 2000 – *Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie*, *Dolina Pliszki*, *Lasy Dobrosułowskie*, *Stara Dąbrowa w Korytach*.

Tabela 10: Obszary Natura 2000.

Nazwa	Kod dyrektywa	Powierzchnia w ha	Charakterystyka obszaru
Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie – grudzień 2008 r.	PLH080008 siedliskowa	- 6771.02	Został zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej 2009/93/WE jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty. Obejmuje swym zasięgiem powiaty: międzyrzecki, świebodziński, sulęciński. Rozciąga się na Łagów i pobliskie miejscowości: Łagówek, Jemiołów, Pożrzadło, Gronów i Wielowieś. Lasami, które stanowią 85% powierzchni obszaru, zarządzają Nadleśnictwa Sulęcín i Świebodzin. Obszar Ostoi w całości należy do Krainy Wielkopolsko-Kujawskiej. Kształt przypomina literę V i jest wyciągnięty wyraźnie w kierunku północ – południe na odcinku o długości ponad 16 km, a jego wyraźne dwie osie stanowią: w części wschodniej - głęboko wcięta w krajobraz morenowy rynna łagowska oraz ciąg jezior w odnodze zachodniej. Na powierzchni ponad 3100 ha obszar Buczyn Łagowsko-Sulęcińskich pokrywa się z obszarem Łagowskiego Parku Krajobrazowego. Charakteryzuje się dużymi deniwelacjami terenu i stromymi zboczami. W obniżeniach znajdują się mezotroficzne jeziora. Wokół nich wykształciły się torfowiska. Obszar obfituje w tereny źródliskowe. Około 90% powierzchni zajmują lasy, zdominowane przez bory sosnowe. Wśród nich znajdują się rozległe fragmenty lasów bukowych i dąbrów. Obszar ważny w szczególności dla ochrony siedlisk lasów bukowych i kwaśnych dąbrów, torfowisk wysokich, przejściowych i trzęsawisk. ⁵⁴ Łącznie na terenie obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie PLH080008, stwierdzono 12 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, a także 12 gatunków zwierząt wymienionych w załączniku II ww. Dyrektywy. ⁵⁵
			Obejmuje powiaty: krośnieński, słuwicki, świebodziński, sulęciński. Ostoja obejmuje małą dolinę rzeczną, biegnącą przez rozległe pola sandrowe. Sandr Pliszki oddzielony jest

⁵⁴ <http://pzo.gdos.gov.pl/dokumenty/pzo/item/2538-buczyny-lagowsko-sulecinskie-plh080008-plan-zadan-ochronnych-pzo.html>.

⁵⁵ <http://obszary.natura2000.org.pl/>.

Dolina Pliszki	PLH080011 siedliskowa	5033.85	wysokimi krawędziami od wyższych poziomów sandrowych i wzgórz moreny czołowej. Rzeka zachowała naturalny charakter i jest otoczona przez duży kompleks leśny, głównie borów sosnowych. Wzdłuż rzeki występują płyty nadrzecznych zbiorowisk leśnych oraz torfowiska i trzęsawiska. Charakterystyczna jest strefowość mokradeł, związana z reżimem hydrologicznym rzeki oraz oddziaływaniem wód podziemnych i źródliskowych w sąsiedztwie zboczy doliny. Kolonia rozrodca nocka dużego znajduje się w pomieszczeniach pod zrujnowanej fabryce celulozy. Obszar ważny w szczególności dla ochrony leśnych siedlisk przyrodniczych w typie lasów łągowych (91E0), a także siedlisk torfowiskowych (7140, 7220, 7230) oraz stanowisk rzadkich gatunków bezkręgowców poczwarówki zwężonej i poczwarówki jajowatej (1014, 1016). Łącznie na obszarze Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011, stwierdzono 11 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, a także 18 gatunków zwierząt i roślin wymienionych w załączniku II ww. Dyrektywy. Ibidem ⁵⁶
Lasy Dobrosułowskie	PLH080037 siedliskowa	11192.86	Obejmuje powiaty: krośnieński, słubicki, świebodziński, sulęciński. Zajmuje reprezentatywny fragment Puszczy Lubuskiej, zwanej inaczej Rzepińską. Puszcza ta, stanowi wielki kompleks leśny obejmujący obszar pomiędzy trzema rzekami: Odrą, Wartą i Obrą. Tworzą go głównie piaszczyste tereny sandrowe, dość liczne jeziora oraz drzewostan o charakterze monokultury, w którym zdecydowanie dominuje sosna zwyczajna. Nielicznie spotyka się drzewostany o charakterze naturalnym, np. buczyny, dąbrowy, grądy czy łągi. Obszar jest dość słabo zaludniony. Puszcza Rzepińska jest jednym z kilku zwartych kompleksów leśnych położonych w zachodniej i północno zachodniej części kraju. Obszar ten stanowi ważne ogniwo łączące subpopulację wilków w Borach Dolnośląskich i lasach na północnym-zachodzie i północnych wschodzie Polski. Obszar ważny w szczególności dla ochrony populacji wilka

⁵⁶ Ibidem.

			oraz ksylobiontycznych i dendrofilnych chrząszczy - kozioroga dębosza, jelonka rogacza oraz pachnicy dębowej. Łącznie na terenie obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Lasy Dobrosułowskie PLH080037, stwierdzono 6 typów siedlisk przyrodniczych, wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, a także 8 gatunków zwierząt wymienionych w załączniku II powyższej dyrektywy. ⁵⁷
Stara Dąbrowa w Korytach	PLH080042 siedliskowa	1630.39	Obejmuje powiaty: sulęciński, świebodziński. Obszar zajmuje zwarty fragment Puszczy Lubuskiej, zwanej inaczej Rzepińską. Obszar ten leży w południowej części Puszczy, na południe od miejscowości Koryta (od której bierze swą nazwę), na terenie powiatu sulęcińskiego, gminy Torzym i Nadleśnictwa Torzym. Od południa graniczy z <i>Doliną Pliszki</i> i poprzez nią łączy się z <i>Lasami Dobrosułowskimi</i> . Obejmuje niezwykle cenne, stare drzewostany dębowe z rzadkimi gatunkami chrząszczy ksylofagicznych. Do tej pory, pomimo licznych przymiarek, nie został objęty ochroną rezerwatową. Obszar jest dość słabo zaludniony. Puszcze odwadniają dwie główne rzeki: Pliszka i Ilanka. Ze wschodu na zachód przecina ją niezwykle ruchliwa droga międzynarodowa E30. Obszar utworzony w celu zachowania starych drzewostanów dębowych z silną populacją jelonka rogacza. Z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG oprócz jelonka rogacza stwierdzono tutaj niezbyt licznie występującą traszkę grzebieniastą, dla zachowania której obszar ma znikome znaczenie. O wartości obszaru stanowi więc przede wszystkim obecność stabilnej populacji jelonka rogacza oraz jego siedliska, którym są stare dąbrowy pokrywające ponad 18% całości kompleksu. ⁵⁸

⁵⁷ Ibidem.⁵⁸ Ibidem.

Pomniki przyrody

Pomniejszą formą ochrony przyrody są pomniki przyrody rozumiane jako pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej.

Rysunek 9 Logo Pomnik Przyrody

Pomnikami przyrody ożywionej są: pojedyncze krzewy, drzewa i grupy drzew odznaczające się sędziwym wiekiem, wielkością lub innymi cechami, a także zabytkowe aleje drzew. Do pomników przyrody nieożywionej zalicza się: źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie. W Polsce z roku na rok przybywa pomników przyrody, co świadczy o coraz większym zainteresowaniu ochroną niezwykle cennych i rzadkich okazów, a także rosnącą świadomością zachowania dziedzictwa przyrodniczego następnym pokoleniom.

W gminie Łagów 23 okazy zostały uznane za pomniki przyrody. Większość z nich otrzymała taki status na podstawie Rozporządzenia Wojewody Lubuskiego w 2006 roku. Podkreślono w nim jeden istotny cel ochrony pomników przyrody, a mianowicie: zachowanie sędziwych drzew oraz głazów narzutowych charakterystycznych dla pierwotnych drzewostanów Ziemi Lubuskiej w krajobrazie polodowcowym.⁵⁹

Zestawienie pomników przyrody w gminie Łagów

W latach 2010-2014 funkcjonowały 24 pomniki przyrody, w 2015 liczba ta zmniejszyła się o jeden i wynosi 23.

Tabela 11: Pomniki przyrody

Łagów	<ul style="list-style-type: none"> ➤ lipa drobnolistna ➤ tulipanowiec amerykański ➤ dąb szypułkowy ➤ klon zwyczajny ➤ świerk pospolity
Toporów	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2 dęby szypułkowe

⁵⁹ file:///C:/Users/Gabinet/Downloads/rozporzadzenie1406.pdf.

Leśnictwo Długoszynek	➤ buk zwyczajny ➤ lipa szerokolistna
Kłodnica	➤ dąb szypułkowy
Leśnictwo Długoszynek	➤ dąb szypułkowy ➤ wierzba biała
Żelechów	➤ dąb szypułkowy ➤ 8 lip szerokolistnych ➤ buk zwyczajny

Rejestr pomników przyrody w załączniku.

Użytki ekologiczne

Są to zwykle obiekty o niewielkiej powierzchni – małe oczka wodne, bagna, wydmy, torfowiska, które są pozostałościami ekosystemów mające znaczenie dla różnorodności biologicznej. Użytkami są również siedliska przyrodnicze bądź stanowiska niezwykle rzadkich, chronionych gatunków roślin, zwierząt, grzybów. Na terenie gminy Łagów zarejestrowano 1 użytek ekologiczny:

Użytek ekologiczny Torfowisko Barcikowo – o powierzchni 3,62 ha, na którym rosną, m.in. żurawina błotna, bobrek trójlistny, wełnianka - pochwowata i wąskolistna. Torfowisko zasilane jest przez wody opadowe, jak i wody podskórne.

Użytek ekologiczny „Kijewo” – o powierzchni 9,69 ha.

Użytek ekologiczny „Jezioro Bobrze” – o powierzchni 12,7 ha.

Obszary chronionego krajobrazu.

To forma ochrony przyrody o niewielkich rygorach ochronności. Zajmują różnej wielkości tereny, najczęściej rozległe, obejmują doliny rzeczne, kompleksy leśne, torfowiska i przeznaczone są głównie na rekreację.

W gminie Łagów występują 3 obszary chronionego krajobrazu, których powierzchnia od 2010 roku nie zmieniła się i wynosi 8.187 ha:

Tabela 12: Powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu	Powierzchnia	Gminy
<i>Dolina Jeziornej Strugi</i>	5.708 ha	➤ Łagów – 48 ha ➤ Sulęcín – 5.000 ha ➤ Międzyrzecz – 160 ha ➤ Bledzew – 500 ha

<i>Puszcza nad Pliszką</i>	32.244 ha	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Łagów – 8.016 ha ➤ Skąpe – 136 ha ➤ Cybinka – 6.359 ha ➤ Bytnica – 900 ha ➤ Maszewo – 4.200 ha ➤ Torzym – 12.633 ha
<i>Pojezierze Sulęcińskie</i> <i>Lubniewicko-</i>	14.917 ha	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Łagów – 123 ha ➤ Bledzew – 326 ha ➤ Krzeszyce – 708 ha ➤ Lubniewice – 6.617 ➤ Sulęcín – 6.166 ha ➤ Torzym – 977 ha

Tabela 13: Zestawienie form ochrony przyrody z podziałem na gminę Łagów i województwo lubuskie – stan na 2015 r.

Lp.	Gmina Łagów	Formy ochrony	Województwo lubuskie
1.	0	Parki narodowe	2
2.	2	Rezerваты przyrody	64
3.	1	Parki krajobrazowe	8
4.	3	Obszary chronionego krajobrazu	38
5.	4	Obszary Natura 2000	12 obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB) 63 specjalne obszary ochrony siedlisk (PLH)
6.	23	Pomniki przyrody	1286
7.	0	Stanowiska dokumentacyjne	2
8.	3	Użytki ekologiczne	408
9.	0	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	10

Zródło: oprac. własne na podstawie: <http://gorzow.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>.

Zasoby naturalne

Najcenniejszymi zasobami naturalnymi gminy są:

- **złóża węgla brunatnego** – w okolicy wsi Sieniawa występują bogate złoża pokładowe należące do najlepszych w Polsce. Złoże Sieniawa jest jednym z najdłużej eksploatowanych złóż w kraju, a początki wydobycia sięgają połowy XIX wieku.

Obecnie wydobyciem zajmuje się spółka Kopalnia Węgla Brunatnego Sieniawa Spółka z o.o.

➤ **wody geotermalne** - zmineralizowane o temperaturze 20-21,50C chlorkowo-sodowe,

bromkowo-borowe z osadów jurajskich. Ich niezwykle walory lecznicze doceniano już w XVIII wieku, kiedy to w okolicach Łagowa powstała pierwsza pijalnia wód mineralnych. Badania prowadzone w latach 70. XX wieku potwierdziły ich właściwości.

W 1994 r. i 2006 roku wody termalne z Łagowa znalazły się na listach wód leczniczych zamieszczonych w rozporządzeniach Rady Ministrów. Mimo to, ponadczterdziestoletnie starania władz gminy o uzyskanie dla Łagowa statusu miejscowości uzdrowskiej, jak dotąd nie przyniosły rezultatu. Zmienić tę sytuację może zapis w *Programie Rozwoju Lubuskiej Turystyki do roku 2020*, w którym, wśród zadań wymienionych do priorytetowej realizacji wskazano - wsparcie Łagowa w dążeniu do uzyskania statusu uzdrowska.

Klimat

Warunki klimatyczne na obszarze gminy należą do umiarkowanych i w znacznej mierze kształtowane są przez masy powietrza polarnomorskiego. Już okresie międzywojennym Łagów często nazywano kurortem ze względu na panujący tu specyficzny mikro i fitoklimat. Duża lesistość terenu ma wpływ na odpowiednią jonizację, wilgotność powietrza i obecność w nim substancji lotnych wydzielanych przez rośliny. Badania nad walorami uzdrowskowymi prowadzone w latach 60.-70. XX wieku potwierdziły, że tutejszy klimat należy do najłagodniejszych w kraju. Średnia roczna temperatura waha się od 8-8,5 °C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec (18 -19°C), najzimniejszym – styczeń (-1,5 do -2 °C.). Liczba dni z pokrywą śnieżną nie przekracza 50 dni w roku. Roczna suma opadów wynosi nie więcej niż 600 mm. Łagodny klimat Łagowa i okolic polecany jest osobom wyczerpanym nerwowo, osłabionym, odzyskującym zdrowie po przebytych chorobach, zabiegach.

Planowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne *to usystematyzowane działania, których celem jest efektywne wykorzystanie przestrzeni, godzące interesy różnych jej użytkowników oraz realizujące cele społeczne i gospodarcze.*⁶⁰

Istotą planowania przestrzennego jest racjonalne i zrównoważone przekształcanie przestrzeni, w taki sposób, by możliwe było zaspokajanie potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń. Realizacja polityki przestrzennej – zgodnie z ustawą z dnia 27. marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003 nr 80 poz. 717) spoczywa na samorządzie gminnym. Ustawa określa m.in. zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy – przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę działalności. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się walory architektoniczne i krajobrazowe, wymagania ochrony środowiska, wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego jest przedsięwzięciem bardzo kosztownym, dlatego w większości tworzy się miejscowe plany zagospodarowania dla obszarów o szczególnie ważnym znaczeniu dla gminy.

Gmina Łągów objęta jest wymienionymi niżej dokumentami planistycznymi:

1. Nr XXVI/175/97 z dnia 25.04.1997r. (uchwałę opublikowano w Dz.Urz. Województwa Zielonogórskiego nr 9, poz.77);
2. Nr XXXV/247/98 z dnia 19.06.1998r. (uchwałę opublikowano w Dz.Urz. Województwa Zielonogórskiego nr 17, poz.174);
3. Nr IX/66/99 z dnia 27.08.1999r. (uchwałę opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 35, poz.382);
4. Nr XVII/112/2000 z dnia 28.06.2000r. (uchwałę opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 22, poz.214);
5. Nr XVII/113/2000 z dnia 28.06.2000r. (uchwałę opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 24, poz.245);
6. Nr XXII/144/2000 z dnia 28.12.2000r. (uchwałę opublikowano w Dz.Urz.

---

⁶⁰ <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/planowanie-przestrzenne/>

Województwa Lubuskiego nr 8, poz.92);

7. Nr IX/67/199 z dnia 27.08.1999r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 35, poz.383);
8. Nr IV/29/99 z dnia 15.01.1999r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 9, poz.56);
9. Nr IX/64/03 z dnia 10.12.2003r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 13, poz.241);
- 10.Nr XXIV/147/06 z dnia 28.02.2006r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 36, poz.787);
- 11.Nr XIII/92/99 z dnia 08.12.1999r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 2, poz.214);
- 12.Nr XI.97.2011 z dnia 28.12.2011r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego, poz.965 z 2012r.);
- 13.Nr XIII/66/07 z dnia 27.12.2007r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 9, poz.243 z 2008r.);
- 14.Nr XXXVII/262/10 z dnia 10.09.2010r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego nr 123, poz.1951);
- 15.Nr XI.95.2011 z dnia 28.12.2011r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego, poz.927 z 2012r.);
- 16.Nr XVII/175/2013 z dnia 24.06.2013r. (uchwałą opublikowano w Dz.Urz. Województwa Lubuskiego, poz.1716). -
- 17.Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy, uchwalone uchwałą nr XXXIII/2012/02 z dnia 24.06.2002 r., z późniejszymi zmianami;

Odsetek powierzchni gminy objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego wyniósł w 2009 roku 4,29%, w latach 2010-2015 – 4,38%.

Kultura

W gminie Łagów nie ma Domu Kultury.

Animatorem życia kulturalnego jest Urząd Gminy oraz nieliczne organizacje pozarządowe. Wielokrotnie pojawiała się koncepcja budowy nowego ośrodka, czy adaptacji wydzielonych budynków (pomieszczeń) na tego typu działalność, jednak ze względu na wysokie koszty modernizacji, budowy, utrzymania, pozostawała w sferze koncepcji i niezrealizowanych planów. W niniejszej Strategii w Celu Operacyjnym 1.5. wskazano na konieczność urzeczywistnienia wizji Łagowa, jako miasta z ogromnym potencjałem kulturalnym, kulturowym, którego celem jest wspieranie i podejmowanie działań na rzecz ładu przestrzennego i estetyki obiektów użyteczności publicznej. Środkiem służącym konkretyzacji tej wizji ma być budowa Łagowskiego Ośrodka Kultury skupiającego wszystkie dziedziny życia kulturalnego, społecznego, artystycznego gminy. Ośrodek ma stać się nie tylko organizatorem imprez, różnorodnych zajęć dla dzieci, młodzieży, osób starszych, ale pomysłodawcą, inspiratorem, propagatorem, wręcz mecenasem sztuki. W ośrodku skupiałyby się wszystkie działania z dziedziny szeroko pojętej promocji, współpracy regionalnej, międzynarodowej. Tu swoje miejsce znalazłyby liczne koła zainteresowań z profesjonalną kadrą - aranżerami ciekawych zajęć, organizacje pozarządowe, zespoły tańca, zespoły śpiewacze i inne. Tu działałoby nowoczesne kino, którego namiastką jest obecne „kino pod chmurką” w łagowskim amfiteatrze. Powstałaby biblioteka miejska z w pełni zdigitalizowanym księgozbiorem, dostępem do internetu, wykorzystująca współczesne rozwiązania technologiczne w zakresie e-biblioteki, e-czytelni.

Gminna Biblioteka Publiczna mieści się w XIX-wiecznym budynku usytuowanym naprzeciwko Urzędu Gminy Łagów, przy ulicy 1 Lutego. W budynku mieści się również sala spotkań, łącząca w sobie funkcje sali zajęciowej i wystawowej. Filią Biblioteki jest Gminna Biblioteka Publiczna w Toporowie. Obie instytucje zatrudniają po jednym pracowniku. Zasoby bibliotek i stan czytelnictw przedstawia tabela.

Strategia Rozwoju Gminy Łągów do 2023

Tabela 14: Zasoby bibliotek i stan czytelnictwa

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba pracowników	2	2	2	2	2	2
Księgozbiór w tys.- ogółem	19.931	20.164	20.387	20.475	20.434	20.370
Liczba czytelników w ciągu roku	417	416	406	402	396	332
Wypożyczenia na zewnątrz	5.781	5.876	6.143	6.234	5.578	5.482

oprac. własne; źródło: GUS

Analizując dane, należy zauważyć zmniejszającą się liczbę czytelników (w stosunku do roku bazowego o 85 osób – 20%) oraz wypożyczenia na zewnątrz (o 299 - 5%). W porównaniu do roku 2014, stan księgozbioru w 2015 r. pomniejszył się o 64 woluminy.

Działania nieistniejącego domu kultury realizują pracownicy urzędu gminy. W urzędzie nie ma wydzielonego działu - referatu ds. promocji, są tylko 3 stanowiska urzędnicze zajmujące się organizacją życia kulturalnego. Należy jednak przyznać, że całoroczny kalendarz imprez jest bardzo bogaty, mimo niewspółmiernie niskich wydatków budżetowych na gminną kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego ogółem. Nakłady finansowe w latach 2013-2015 zawierają się w przedziale 1,4 – 1,6% samorządowego budżetu.

Nakłady na kulturę według klasyfikacji budżetowej:

Tabela 15: Nakłady na kulturę według klasyfikacji budżetowej

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Budżet ogółem w mln	19,9	24,3	15,4	15,4	16,3	20,1
Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w mln/tys.	2,4 mln	536,5 tys.	248,1 tys.	235,9 tys.	238,1 tys.	279,1 tys.
Wydatki na 1 mieszkańca w zł	467	108	47,8	45,8	46,8	55,8
% udział w całości budżetu	12	2,3	1,6	1,5	1,5	1,4

oprac. własne; źródło: GUS

Kalendarz imprez gminy Łagów – w nawiasach podano numery edycji w 2017 r.

imprezy stałe:

- *Koncerty u Joannitów*
- *Łagowskie Forum Sztuk Wszelakich* (XI edycja)
- *Bieg Łagowskiego Lata* (XIII edycja)
- *Międzynarodowy Festiwal Muzyczny* (XIX edycja)
- *Międzynarodowy Plener Rzeźbiarski – Niedźwiedź*
- *Zawody Drwali* – (XVI edycja)
- *Lubuskie Lato Filmowe* (XLVI edycja)
- *Łagowski Marsz Lubuskiego Lata Filmowego* (VII edycja)
- *Festiwal Rock, Blues i Motocykle* – (XXI edycja)
- *Wyścig rowerowy MTB* – (XI edycja)
- *Integracyjne Otwarte Mistrzostwa Województwa Inwalidów w Szachach* – (edycja VIII)
- *Międzynarodowe Warsztaty Artystyczne Łagowska jesień*
- *Międzynarodowy Plener Malarski* – (edycja XXIII)
- *Jarmark u Joannitów*

imprezy okolicznościowe:

Łagowskie Kolędowanie u Joannitów

- turnieje łucznicze
- marsze Nordic walking
- wycieczki piesze, rowerowe
- Turnieje Piłki Nożne Orlik
- jarmarki świąteczne
- konkursy recytatorskie
- zawody wędkarskie o puchar wójta
- festyny w miejscowościach gminnych
- dożynki gminne

Największą i najbardziej wypromowaną imprezą jest *Lubuskie Lato Filmowe* odbywające się w Łagowie od 45 lat. To najstarszy festiwal filmowy w Polsce. Od 1990

roku ma rangę międzynarodową. Trzykrotnie w ciągu niemal półwiecza organizacja imprezy nie powiodła się - w 1982, 1983 i 2008 roku. Przez jeden lipcowy tydzień Łagów staje się stolicą filmu, niczym francuskie Cannes na Lazurowym Wybrzeżu. Do łagowskiego amfiteatru zjeżdżają filmowcy, aktorzy, krytycy filmowi, widzowie i poddają się magii kina. Najlepsze, najciekawsze produkcje nagradzane są *Złotym Gronem*. Zwycięzcą I edycji *Lubuskiego Lata Filmowego* w 1969 roku był Andrzej Wajda. Nagrodę otrzymał za realizację filmu *Wszystko na sprzedaż*. Wśród nagrodzonych znaleźli się najwybitniejsi polscy reżyserzy: Krzysztof Zanussi, Kazimierz Kutz, Feliks Falk, Stanisław Różewicz, Ryszard Bugajski, Jan Kidawa Błoński, Marcel Łoziński. W 1980 roku *Złote Grono* odebrał Jerzy Stuhr za mistrzowską rolę w *Wodzireju* Feliksa Falka. Większość projekcji filmowych odbywa się w amfiteatrze, „pod chmurką”, gdyż w Łagowie nie ma kina z prawdziwego zdarzenia. A sam amfiteatr, choć wielokrotnie remontowany, wymaga kompleksowej modernizacji, ponieważ nie przydaje tej międzynarodowej imprezie prestiżu. Natomiast nowoczesna, komfortowa sala kinowa – z klimatyzacją, ekranem 3 D staje się nie fanaberia, a koniecznością. kino która podniosłaby komfort obiektu

Aktywność społeczna

Aktywność lokalna jest jednym z mierników rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Społeczeństwa świadomej swojej siły, zdolnego do samoorganizacji i osiągania wyznaczonych celów. Członkowie społeczeństwa obywatelskiego działają niezależnie od instytucji państwowych. Angażują się w akcje charytatywne, wolontariackie, społeczne, przyczyniające się do polepszania i zaspokajania potrzeb wspólnoty, z którą się identyfikują. Świadomie uczestniczą w życiu publicznym, są aktywni, działają w organizacjach niezrzeszonych (np. koła gospodyń wiejskich) czy organizacjach pozarządowych (stowarzyszenia, fundacje), które mają coraz większy wpływ na jakość i standard życia mieszkańców.

Jednym z przejawów aktywności społecznej jest też udział w wyborach: do sejmu, senatu, samorządowych. Mieszkańcy gminy Łągów korzystają z przywileju bezpośredniego wyboru władz samorządowych i swoją frekwencją legitymizują ten wybór. Wybory samorządowe w gminie wykazują się zdecydowanie większą frekwencją (52,63%), niż wybory Prezydenta RP (44,87) czy do Parlamentu Europejskiego (15,27%). Najmniejszym zainteresowaniem cieszyły się wybory do Sejmu i Senatu w 2015 roku. Tylko 12,27 % uprawnionych do głosowania wrzuciło swój głos do urny, nieco lepsza frekwencja była w powiecie świebodzińskim i wyniosła 12,36%.

Tabela 16 Udział w wyborach powszechnych

Wybory do samorządu lokalnego	Wybory 2010	Wybory 2014
Liczba mieszkańców	5.321	5.083
Liczba uprawnionych do głosowania	4.306	4.024
Frekwencja %	54,02	52,63
Wybory do Sejmu i Senatu - 2015	Powiat	Gmina
Liczba mieszkańców	56.290	5.005
Liczba uprawnionych do głosowania	44.011	4.255
Frekwencja %	12,36	12,27

Wybory Prezydenckie - 2015	Powiat	Gmina
Liczba mieszkańców	56.290	5.005
Liczba uprawnionych do głosowania	44.267	4.299
Frekwencja %	49,77	44,87
Wybory do Parlamentu Europejskiego - 2014	Powiat	Gmina
Liczba mieszkańców	56.415	5.083
Liczba uprawnionych do głosowania	44.516	4.262
Frekwencja %	18,24	15,27

Organizacje pozarządowe

Liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy świadczy o zaangażowaniu społeczności lokalnej w życie swojej „małej ojczyzny”. Niestety, w gminie Łagów zarejestrowanych jest tylko 12 organizacji pozarządowych, w tym 5 sportowych. Jedna organizacja zarejestrowana jest w Warszawie i tam prowadzi główną działalność. W gminie działa też jedno stowarzyszenie Ochotniczej Straży Pożarnej w Kosobudzu. Uderza zdecydowany brak organizacji tzw. trzeciego sektora w miejscowościach poza Łagowem. Na 12 NGO, tylko 4 zarejestrowane są poza siedzibą władz gminy. Należy również zauważyć brak organizacji nieformalnych - kół gospodyń wiejskich, zespołów śpiewaczych, tanecznych, organizacji zrzeszających i działających na rzecz dzieci, młodzieży, osób starszych. W Łagowie nie działa klub seniora, Uniwersytet III Wieku. Niewidoczne są też organizacje sportowe inne niż piłkarskie – preferujące dyscypliny np. brydżowe, szachowe, jazdy konnej (poza ofertą ośrodków wczasowych), motocrossowe, które promowałyby zdrowy tryb życia, aktywizowałyby mieszkańców do wspólnych działań, a tym samym wpływałyby na promocję gminy.

Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Łagów

1. Fundacja Łagowski Dom Artysty – Łagów⁶¹
2. Stowarzyszenie dla Rozwoju Ziemi Łagowskiej – Łagów⁶²
3. Lubuskie Centrum Łucznictwa Tradycyjnego – Łagów⁶³
4. Łagowskie Stowarzyszenie Turystyki Rowerowej i Pieszej - Gronów
5. Stowarzyszenie Pomoc Medyczna- Auxilium Medici – Warszawa/Łagów
6. Niezależne Stowarzyszenie Wędkarskie Wodnik – Łagówek
7. Stowarzyszenie Ochotniczych Straży Pożarnych w Kosobudzu sportowe
  1. Klub Sportowy Olimpijczyk – Łagów⁶⁴
  2. Klub Sportowy Błękitni Toporów – Toporów
  3. Ludowy Klub Sportowy Brunatni - Sieniawa
  4. Klub Sportowy Iskra – Łagów⁶⁵
  5. Klub Sportowy Anapower Anabud Racing Team – Łagów

Na terenie gminy Łagów aktywną działalność prowadzi 5 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych: OSP Kosobudz – od 2007 r. działa jako stowarzyszenie, (rej. w KRS), OSP Poźrzadło, OSP Żelechów, dwie włączone są w Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy: KSR-G Toporów (od 1997 r.), KSR-G Jemiołów (od 1995 r.). Dwie OSP mają swój profil na Facebooku: Kosobudz i Jemiołów.

Sytuacja, gdy w gminie brak jest większej liczby NGO-sów, wpływa nie tylko na znikomą aktywność społeczności lokalnej, ale na współpracę z ośrodkiem władzy. Ma też wpływ na budowę lokalnego systemu demokracji, na wysokość środków finansowych otrzymywanych na realizację ważnych - z punktu widzenia społecznego -

---

⁶¹Wykaz - baza NGO - <http://bazy.ngo.pl/>

⁶²Ibidem

⁶³Ibidem

⁶⁴Ibidem

⁶⁵Ibidem

Strategia Rozwoju Gminy Łągów do 2023

Gmina, zgodnie z Ustawą o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873 z dnia 23.04.2003 r.) ma obowiązek wspierać realizację działań organizacji pozarządowych poprzez powierzanie im zadań publicznych i przekazywanie dotacji w ramach otwartego konkursu ofert. Podmioty niezaliczane do sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysków, mogą otrzymywać z budżetu gminy dotację na cele publiczne związane z realizacją zadań tej jednostki art. 176, ust. 1 ustawy o finansach publicznych). W omawianym okresie, największą dotację otrzymały organizacje sportowe – 457.000 zł, najmniejszą ratownictwo i ochrona ludności – 19.000 zł. Na kulturę, w latach 2010-2015 z budżetu gminnego przeznaczono 25.000 zł.

Tabela 17 Dotacje udzielone organizacjom pozarządowym z budżetu gminnego w latach 2010-2015

wyszczególnienie	ogółem	2010	2011	2012	2013	2014	2015
upowszechnianie kultury fiz. i sportu	457.000	104.000	71.000	67.000	67.000	67.000	81.000
w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	25.000	5.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
ratownictwo i ochrona ludności	19.000	6.000	-	-	4.000	4.000	5.000

oprac. własne; źródło: promocja UG Łągów

Zadaniem gminy - wskazanym w Celu Strategicznym 5 Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej - jest wzmocnienie postaw prospołecznych, tworzenie warunków do działania i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej, a tym samym budowania społeczności lokalnej kreatywnej, otwartej na inność, mającej poczucie więzi ze wspólnotą i z nią się utożsamiającej.

W zakresie działania gminy, oprócz wspierania aktywności lokalnej społeczności, jest również współpraca ze społecznościami lokalnymi z innych regionów, innych państw.

Gmina Łagów jest członkiem:

1. Celowego Związku Gmin
2. Stowarzyszenia LOTUR – Lubuskiej Organizacji Turystycznej
3. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka Wodny Świat
4. Świebodziński Obszar Funkcjonalny
5. Stowarzyszenia Kraina Szlaków Turystycznych – Lokalna Grupa Działania
6. Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr - Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”
7. Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej
8. Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego, które jest jedyną w Polsce organizacją skupiającą wszystkie gminy (82) z regionu, tj. województwa lubuskiego
9. Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Brama Lubuska

Gmina ma podpisane porozumienie o współpracy w z gminą Bukov w Republice Czeskiej) oraz z włoską gminą Atri w regionie Abruzzo.

Sport

Na temat sportu w gminie Łagów niewiele wiadomo – brak informacji na stronach szkoły, stronach urzędu. Na terenie gminy znajdują się 2 boiska publiczne oraz prywatne korty tenisowe przy hotelach i ośrodkach wczasowych.

Boisko sportowe przy Szkole Podstawowej w Sieniawie powstało w latach 70-80 XX wieku. Dotykające terenem budynku szkoły, jest po prostu wydeptaną przez lata ziemią, gdzieś pokrytą trawą, na której uczniowie grają w piłkę. Za bramki służą zbite z drewnianych belek „otwory”. Teren nie jest przystosowany do innego rodzaju gier zespołowych (koszykówka, siatkówka, piłka ręczna). Boisko nie spełnia

standardów bezpieczeństwa. W szkole nie ma również sali gimnastycznej, gdzie uczniowie mogliby rekompensować sobie takie niedogodności. Lekcje W-F, przy niesprzyjającej pogodzie, odbywają się na korytarzu szkolnym zaadoptowanym do roli sali gimnastycznej. Dzieci nie mają szatni, przebierają się w klasach, a schowek na sprzęt sportowy, zajmując powierzchnię korytarza, usytuowany jest przy schodach.

Ciekawą propozycją rekreacji ruchowej i spędzenia wolnego czasu, a tym samym zapewnienia sobie niezapomnianych wrażeń, dreszczyku emocji i adrenaliny jest park linowy, który od 2014 roku funkcjonuje w Łagowie, w przyzamkowym parku. Oferuje trzy stopnie trudności, na trzech wysokościach dostosowanych do umiejętności odwiedzających. Park wyposażony jest w profesjonalny, atestowany sprzęt spełniający standardy bezpieczeństwa. Park, to doskonała zabawa dla uczestników w każdym wieku, zapewnia maksimum wrażeń, przy odpowiednio dawkowanym wysiłku.

Turystyka

Hasłem reklamowym gminy jest *Łagów Lubuska Perła*, co sugerować ma, że Łagów, dzięki swojemu położeniu wśród lasów, jezior, spełnia wszystkie warunki miejscowości turystycznej oferującej wypoczywającym usługi – hotelowe, gastronomiczne, rekreacyjne, na najwyższym poziomie. Z analizy SWOT przeprowadzonej na potrzeby niniejszej Strategii, wyłania się nieco inny wizerunek Łagowa i ościennych miejscowości. Mimo wspaniałych walorów architektonicznych, przyrodniczych, Łagów - w najbliższych latach - nadrobić musi zaniedbania w zakresie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej. Zdecydowanej poprawy wymaga stan dróg, umożliwiający swobodny, komfortowy dojazd do miejscowości wypoczynkowych. W parze z jakościową poprawą dróg winna iść zdecydowana poprawa infrastruktury około-drogowej, tj.: chodników, oświetlenia, przystanków - zwiększająca bezpieczeństwo samych mieszkańców i wczasowiczów. Unowocześnienia i modernizacji wymaga baza wypoczynkowa. Do dyspozycji turystów muszą zostać oddane nowe pola namiotowe (gmina dysponuje tylko dwoma, a te które istnieją, muszą zostać zmodernizowane), nowoczesne boksy przygotowane dla przyczep campingowych, wyposażone w nowe, czyste sanitariaty, prysznice z gorącą wodą, miejsca zrzutu nieczystości dla kamperów. Ośrodki powinny mieć zapewniony dostęp do parkingów,

elektryczności, internetu, wypożyczalni sprzętu wodnego, rowerów i innych dogodności sprzyjających zwiększaniu liczby turystów i podnoszących atrakcyjność gminy. Nowego, profesjonalnego podejścia wymaga również promocja walorów gminy. Koniecznymi, wręcz niezbędnymi są działania na rzecz budowania spójnego produktu turystycznego, „opakowanego” w nowoczesne formy przekazu: uaktualniana strona www., Facebook, Q-R kody z opracowanymi, aktualnymi planami tras: rowerowych, pieszych, kajakowych, Nordic Walking i ciekawie zaprezentowaną historią zabytków architektonicznych i przyrodniczych, gry strategiczne dotyczące miejscowości gminnych.

Bazę noclegową w gminie prezentuje poniższa tabela:

Tabela 18: Baza noclegowa w gminie

Wyszczególnienie	miara	2013	2014	2015
hotele	sztuka	3	3	3
Obiekty ogółem	sztuka	18	17	17
Obiekty całoroczne	sztuka	10	11	10
Miejsca noclegowe ogółem	sztuka	1.356	1.348	1.332
Miejsca noclegowe całoroczne	sztuka	856	980	880
Pola biwakowe	sztuka	2	2	2 ⁶⁶
Liczba turystów zagranicznych	osoba	38.195	45.816	33.851

oprac. własne; źródło: GUS, 2016

Szkoły

Na terenie gminy Łagów funkcjonują: 1 przedszkole (Łagów), dwa oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (Toporów, Sieniawa), 3 szkoły podstawowe i jedno gimnazjum. Nie działają żadne placówki obejmujące opieką dzieci do lat 3. Nie istnieje szkolnictwo ponadgimnazjalne i policealne, dlatego uczniowie zmuszeni są do kontynuowania nauki poza obszarem gminy. Najczęściej wybieranymi miejscowościami, które dysponują taką bazą szkół są: Świebodzin, Zielona Góra, Zbąszyń. Młodzież i dorośli nie mają także dostępu do edukacji na poziomie uczelni wyższych.

⁶⁶ Według danych GUS liczba pól namiotowych w 2016 r. zmniejszyła się do 1 szt.

Strategia Rozwoju Gminy Łągów do 2023

W gminie działają:

- Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Obrońców Warszawy w Zespole Edukacyjnym
- Samorządowa Szkoła Podstawowa i Oddział Przedszkolny w Sieniawie
- Samorządowa Szkoła i Oddział Przedszkolny im. Janusza Korczaka w Toporowie
- Samorządowe Gimnazjum w Zespole Edukacyjnym

Brak podstawowych danych odnośnie funkcjonowania szkół, przedszkoli – historii, stanu obiektów, sal gimnastycznych, zajęć pozalekcyjnych.

Odsetek dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym:

Tabela 19: Odsetek dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym.

Wiek dzieci	2010	2011	2012	2013	2014	2015
3 - 4 lata	37,8	64,5	53,6	58,5	62,0	53,9
3 - 5 lat	45,3	76,0	66,7	70,4	73,5	71,4
3 - 6 lat	51,8	81,2	72,5	75,9	71,5	bd
4 - 6 lat	61,0	93,9	83,9	85,5	81,9	bd

System edukacyjny w Łągowie w latach 2010-2015:

Tabela 20: System edukacyjny w Łągowie w latach 2010-2015

	Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szkolnictwo podstawowe							
Obiekty	sztuk	3	3	3	3	3	3
uczniowie	osoba	289	280	269	264	286	289
absolwenci	osoba	49	55	48	39	49	37
Szkolnictwo gimnazjalne							
Obiekty	sztuk	1	1	1	1	1	1
Uczniowie	osoba	156	157	142	132	124	110
Absolwenci	osoba	57	49	56	45	50	40

oprac. własne: źródło: GUS, 2016

Projektowany system edukacji

W związku z reformą oświaty na terenie gminy Łagów planuję się utworzyć z dniem 1 września 2017 roku trzy ośmioklasowe szkoły podstawowe:

1. Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Obrońców Warszawy w Łagowie , z siedzibą w Łagowie przy ul. Szkolnej 1 , 66-220 Łagów z obwodem szkolnym obejmującym następujące miejscowości : Łagów , Łagówek , Gronów , Stok , Jemiołów , Bracikowo, Czernichów , Czyste , Czartów , Poźrzadło , Żelechów ;
2. Samorządowa Szkoła Podstawowa i Oddział Przedszkolny w Sieniawie , z siedzibą w Sieniawie 8 , 66-220 Łagów z obwodem szkolnym Sieniawa i Wielopole ;
3. Samorządowa Szkoła Podstawowa i Oddział Przedszkolny im. J. Korczaka w Toporowie , z siedzibą w Toporowie ul. Szkolna 11 , 66-220 Łagów z obwodem szkolnym obejmującym następujące miejscowości : Toporów , Niedźwiedź , Zamęt , Kłodnica , Kosobudki , Kosobudz , Pasałka , Kijewo , Troszki .

Klasy Samorządowego Gimnazjum prowadzonego w Zespole Edukacyjnym w Łagowie, ul. Szkolna 1 w okresie od 1 września 2017 r. do 31 sierpnia 2019 r. mają funkcjonować w Samorządowej Szkole Podstawowej im. Obrońców Warszawy w Łagowie (klasy II i III aż do wygaszenia) i ich obwodem szkolnym ma być obszar całej gminy Łagów.

Powyższa sieć szkół uzyskała pozytywną opinię Lubuskiego Kuratora Oświaty i ma być przyjęta na sesji Rady Gminy Łagów w dniu 30 marca 2017.

Współczynnik skolaryzacji brutto, informujący o odsetku osób uczących się na danym poziomie w stosunku do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia na terenie gminy Łagów w latach 2010-2013 przedstawiał się następująco:

Tabela 21: Współczynnik skolaryzacji brutto

szkoły	2010	2011	2012	2013
podstawowa	94,44	95,56	96,42	92,96
gimnazjum	88,64	91,28	88,20	89,80

oprac. własne; źródło GUS, 2016

Należy zauważyć, że współczynnik skolaryzacji jest wyższy w szkołach podstawowych niż w gimnazjach. Jest to spowodowane faktem, że nie wszyscy absolwenci szkół podstawowych podejmują naukę w gimnazjum w Łągowie.

Wskaźnik komputeryzacji w szkołach gminnych nie jest wysoki. Szkoły, co prawda, wyposażone są w sprzęt komputerowy z dostępem do internetu, jednak ilość sprzętu (ogółem) zmniejszyła się o 8 sztuk w 2012 roku (47 szt.) w porównaniu do roku 2009 (59 szt.). O ile szkoły podstawowe (3) w 2009 r. dysponowały 41 komputerami, w tym z dostępem do internetu 34, to w 2012 r. ilość ta zmniejszyła się do 29 sztuk (29%), w tym z dostępem do internetu tylko 22. Dwie z nich posiadały własną pracownię komputerową. W szkołach na 1 komputer w 2012 r. przypadało 14 uczniów.

Nieco inaczej sytuacja wygląda w gimnazjum. Stan posiadania w latach 2009-2012 pozostał na tym samym poziomie - 18 komputerów, z tym że wszystkie posiadały dostęp do internetu. Tutaj na jeden komputer przypadało 8 uczniów.

Wskaźnik komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie Łągów w 2012 roku [w %]

udział szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu [w %]:

- szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych – **66,67**
- gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych - **100,00**

uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów [w os.]:

- szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych – **14,74**
- gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych – **8,88**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <http://stat.gov.pl/>.

Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów przypadająca na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu wynosiła w 2012 roku:

- 2009 - 20,7%
- 2010 – 20,2%
- 2011 – 27,3%

- 2012 – 25,7%

Infrastruktura techniczna

Infrastruktura techniczna - to urządzenia, sieci przesyłowe i związane z nimi obiekty świadczące niezbędne i podstawowe usługi dla określonej jednostki przestrzenno-gospodarczej (osiedla, dzielnicy, miasta, zakładu przemysłowego itp.) w zakresie energetyki, dostarczania ciepła, wody, usuwania ścieków i odpadów, transportu, teletechniki itp.

Zaopatrzenie w wodę

Gmina Łagów posiada dostęp do trzynastu ujęć wody.

Długość sieci wodociągowej: 35,8 km

- Liczba stacji uzdatniania wody: 9 (Gronów, Żelechów, Wielopole, Sieniawa, Łagów, Jemiołów, Czyste, Toporów, Niedźwiedź)
- Liczba przyłączy prowadzących do budynków: 1121

Gmina zwodociągowana jest w 95% poza miejscowościami Kosobudz, Pożrzadło i przyległe przysiółki. Za doprowadzanie wody oraz odbiór ścieków, odpowiedzialny jest samorząd (w jego imieniu zakład budżetowy - Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Gronowie). Cena wody w roku 2016 wynosiła 3,57 zł/m³, cena ścieków 4,86 zł/m³. W stosunku do cen wody i ścieków gmin ościennych są to kwoty bardzo konkurencyjne. Cena wody jaką płacą mieszkańcy jest blisko dwa razy niższa niż w Gminie Szczaniec. W Gminie Lubrza i Świebodzin cena wody ponoszona przez mieszkańców wynosi odpowiednio 12,06 zł/m³ i 12,46 zł/m³, w Gminie Skąpe i Zbąszynek jest zbliżona do ceny Gminy Łagów i wynosi odpowiednio 8,86 zł/m³ i 8,88 zł/m³.

Ludność korzystająca z instalacji wodociągowej:

Tabela 22: Ludność korzystająca z instalacji wodociągowej

Ludność korzystająca z instalacji:	miara	2010	2011	2013	2012	2013	2014	2015
wodociągowej	%	68,9	69,0	69,2	69,2	69,4	93,5	93,5
zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca	m ³	25,2	25,1	25,7	25,7	25,2	25,0	25,7

Źródło: BDL GUS,2016

Kanalizacja

System odprowadzania ścieków opiera się na zbiorczej sieci sanitarnej, systematycznie rozbudowywanej. Zdecydowana większość mieszkańców gminy - 83,63%, korzysta z systemu kanalizacji zbiorczej. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni w Gronowie i Toporowie.

W niektórych miejscowościach mieszkańcy gromadzą ścieki w zbiornikach bezodpływowych.

Oczyszczalnia Gronów (nowa):

Typ oczyszczalni : mechaniczno-biologiczna.

Max wydajności: 900 m³/d.

Średnio – poza sezonem letnim , oczyszczane jest 400m³/d, w sezonie do 900m³/d.

Oczyszczalnia Toporów (do modernizacji):

Typ oczyszczalni : mechaniczno – biologiczna

Max wydajność 200 m³/d

Średnio poza sezonem letnim, oczyszczane jest 120m³/d, w sezonie 180m³/d

Ludność korzystająca z instalacji kanalizacyjnej:

Tabela 23: Ludność korzystająca z instalacji kanalizacyjnej

Ludność korzystająca z instalacji w %	2012	2013	2014	2015
kanalizacyjnej	51,0	51,3	85,8	85,9

Źródło: BDL GUS, 2016

Gospodarka ściekowa w 2015 roku w gminie Łagów:

Tabela 24: Gospodarka ściekowa w 2015 roku w gminie Łagów

Liczba oczyszczalni	miara	2
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	osoba	4.190
Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych		
Zbiorniki bezodpływowe	sztuka	429
Oczyszczalnie przydomowe	sztuka	3

oprac. własne; źródło: GUS, 2016

Sieć energetyczna, gazowa, ciepłownicza i telekomunikacyjna

Sieć energetyczna

Na terenie gminy przebiega sieć energetyczna, której właścicielem jest ENEA S.A. Jest to sieć niskiego napięcia, średniego i wysokiego. Nie występują elektrownie wiatrowe lub też inne alternatywne źródła energii.

Sieć gazowa

Łączna długość gazociągów wybudowanych na obszarze gminy Łagów wynosi – 23.644 mb.

Miejscowości posiadające gaz to: Łagów, Łagówek, Sieniawa, część wsi Gronów.

Rodzaj paliwa gazowego to gaz ziemny wysokometanowy grupy E (GZ-50).

Ludność korzystająca z instalacji gazowej:

Tabela 25: Ludność korzystająca z instalacji gazowej.

Ludność korzystająca z instalacji:	miara	2010	2011	2012	2013	2014	2015
gazowej	%	7,9	8,3	8,9	9,5	10,6	10,6
Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca	m ³	48,2	54,6	55,9	42,5	45,4	40,7

Źródło: BDL GUS, 2016

Sieć ciepłownicza

Na terenie gminy brak jest sieci ciepłowniczej. Jedynie lokalne Spółdzielnie i Wspólnoty mieszkaniowe posiadają własną sieć ciepłowniczą. Na terenie gminy zlokalizowanych jest 5 kotłowni:

- Spółdzielnia Mieszkaniowa w Sieniawie Osiedle Górnicze
- Spółdzielnia Mieszkaniowa w Łagowie, ul. Mostowa
- Spółdzielnia Mieszkaniowa w Łagowie, ul. Paderewskiego
- Wspólnota Mieszkaniowa w Toporowie
- Wspólnota Mieszkaniowa w Sieniawie

Sieć telekomunikacyjna

Na terenie gminy głównym operatorem sieci telekomunikacyjnej jest Orange Polska S.A. Zlokalizowane są stacje bazowe telefonii komórkowej. Ponadto wybudowana jest sieć światłowodowa na odcinkach Sieniawa-Łagów-Gronów, Pożrzadło-Czyste, Łagów-Jemiołów. W Jemiołowie sieć ta rozprowadzona jest przyłączeniami do poszczególnych mieszkańców.

Działalność telekomunikacyjna na terenie Gminy prowadzona jest przez dostępnych na rynku operatorów. W dziedzinie telefonii komórkowej dostępne są usługi większości polskich sieci. W obrębie większości miejscowości wiejskich występuje infrastruktura sieci dostępu do Internetu za pomocą łączy radiowych o przepustowościach nie większych niż 10 Mb/s. Kablowy dostęp do Internetu oferowany jest jedynie w bliskim sąsiedztwie Łagowa. Ilość miejscowości na terenie Gminy Łagów, w których poziom nasycenia usługami szerokopasmowego dostępu do Internetu ma przepustowość min. 30 Mb/s wynosi nie więcej niż 30%, a oferta dostawców telefonii komórkowej, w oparciu o technologię GPRS/EDGE, nie ma charakterystyki dostępu szerokopasmowego.

Obecnie na terenie Gminy nie ma infrastruktury zapewniającej dostęp do Internetu we wszystkich miejscach. Powyższe wynika z charakteru obszaru Gminy: zróżnicowanie terenu, duża lesistość, rozproszenie siedlisk ludzkich, cieki wodne, co powoduje, że dla operatorów nieopłacalna jest budowa sieci zapewniającej dostęp do Internetu dla wszystkich mieszkańców.

W gminie istnieje potrzeba stworzenia dodatkowych miejsc z powszechnym dostępem do Internetu.

Diagnoza

W niniejszym punkcie przedstawione zostało skrócone streszczenie Diagnozy Gminy Łagów, która wykonana została zgodnie z wymogami wynikającymi z Ustawy o rewitalizacji i miała na celu określenie czynników i zjawisk kryzysowych na terenie gminy.

Badaniu podlegały obszary, w których mogą wystąpić negatywne zjawiska społeczne, tj.:

Rysunek 10 Negatywne zjawiska społeczne wg Ustawy o Rewitalizacji

a także obszary, w których mogą wystąpić inne negatywne zjawiska, tj.:

Rysunek 11 Inne negatywne zjawiska wg Ustawy o Rewitalizacji

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

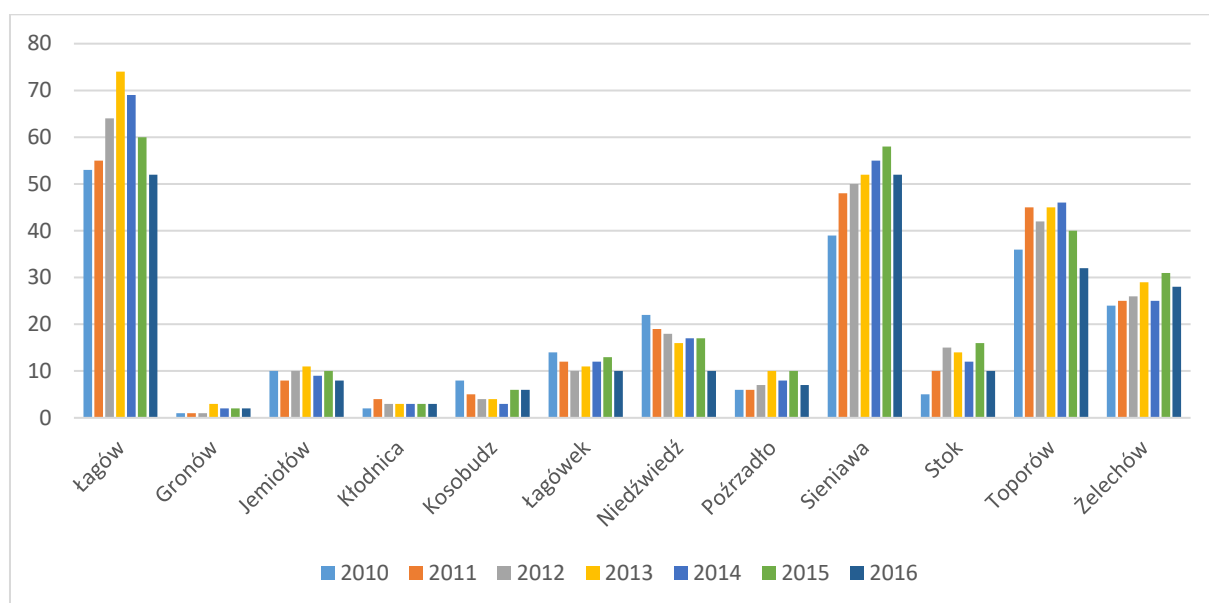
Główne wnioski z Diagnozy:

Udział osób bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym był najwyższy w roku 2013, tj. 11%. Od tego roku obserwuje się trend spadkowy

W latach 2010-2013 udział osób długotrwale bezrobotnych wynosił ok. 50% osób bezrobotnych ogółem, a w latach 2014 i 2015 przekroczył 50% osiągając odpowiednio 54,55% i 54,43%

Najwięcej klientów OPS mają sołectwa Łagów, Sieniawa, Toporów, Żelechów

Wykres 1 Liczba osób korzystających z pomocy OPS w latach 2010-2016

źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS Łagów, 2016

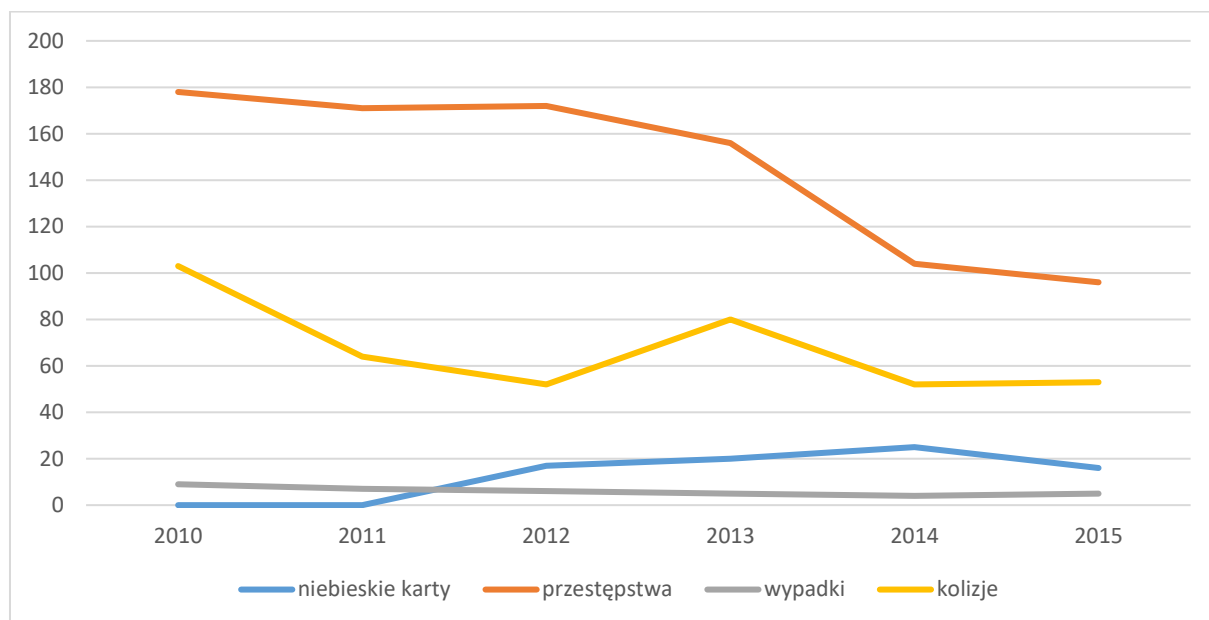
W latach 2010-2015 w gminie Łagów obserwuje się

1. stały spadek liczby ludności; ogółem 286 osób tj. 5,43% mniej w stosunku do roku 2010, w tym mężczyzn -147 , -5,52 %, kobiet -139, - 5,34 %
2. spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, mobilnym i niemobilnym
3. wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

Pomimo tendencji spadkowej od 2010 największym zagrożeniem w gminie Łagów są przestępstwa wg kodeksu karnego oraz kolizje w ruchu drogowym

Wykres 2 Bezpieczeństwo publiczne w gminie Łagów w latach 2010-2015

źródło: opracowanie własne na podstawie danych KPP Świebodzin, 2016

W gminie Łagów zarejestrowanych jest 7 organizacji pozarządowych; wskaźnik na 1000 mieszkańców = 1,37 NGO, w 7 sołectwach brak NGO; wskaźnik niższy od średniej dla gminy mają sołectwa Łagów 1,25, Sieniawa 1,09, Toporów 1, 25.

Wskaźnik dla gminy jest dużo niższy niż wskaźnik dla powiatu świebodzińskiego

Liczba zarejestrowanych NGO na 1000 mieszkańców powiat świebodziński prezentuje tabela

Tabela 26 Wskaźnik NGO na 1000 mieszkańców, powiat świebodziński w latach 2011-2014

2010	2011	2012	2013	2014
26	27	30	32	34

Źródło: opracowanie własne, GUS, 2016

Na koniec 2015 mikroprzedsiębiorstwa stanowiły 94,39% firm zarejestrowanych w REGON

Pozostała działalność (usługi, handel) stanowi 80% potencjału gospodarczego gminy Łagów.

Wskaźnik: Liczba firm /100 osób na koniec 2015 wyniósł 9,61 i był niższy niż wskaźnik dla powiatu świebodzińskiego. Brak danych umożliwiających określenie kondycji firm. Największa redukcja zatrudnienia nastąpiła w 2013, tj.: - 112 zatrudnionych w stosunku do roku 2012 oraz w 2015, tj.: - 39 miejsc pracy w stosunku do roku 2014. Ogółem w analizowanym okresie (2015/2010) zredukowano 101 miejsc pracy tj. 13 % zatrudnionych.

Analiza SWOT

Tabela 27: Czynniki wewnętrzne

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
Położenie	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ korzystne usytuowanie w pobliżu dróg o znaczeniu międzynarodowym (autostrada A2), ponadregionalnym (S3), krajowym (DK 92); ➤ bliskość linii kolejowej – osobowa, transportowa – Warszawa-Poznań-Berlin; ➤ bliska odległość do przejścia granicznego z Niemcami; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ położenie w znacznej odległości od stolic województwa (Gorzów – 88 km, Zielona Góra – 70 km) – marginalizacja i peryferyjność gminy; ➤ brak spójności terytorialnej – spore odległości między miejscowościami gminy; ➤ brak dogodnych połączeń komunikacyjnych (PKS, PKP) z miejscowościami na terenie gminy (Toporów, Żelechów, Poźrzadło, Niedźwiedź) i poza nią; ➤ likwidacja regionalnych połączeń kolejowych;
Infrastruktura - techniczna, komunikacyjna	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ architektoniczne dziedzictwo 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zły stan techniczny dróg gminnych,

<p>pojoannickie – cenne zabytki - pod opieką konserwatora;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ nowoczesna oczyszczalnia ścieków; ➤ uporządkowany system gospodarki odpadami komunalnymi z obiektem do ich gromadzenia i utylizacji; ➤ dobrze rozwinięta sieć energetyczna; 	<p>ulic;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zły stan techniczny chodników, wydzielonych poboczy; ➤ niezadawalający stan oświetlenia miejscowości gminnych, ulic; ➤ słaba i niewystarczająca jakość infrastruktury technicznej (sieć kanalizacyjna, wodociągowa, gazowa); ➤ słaby dostęp do sieci teleinformatycznej na terenie gminy; ➤ niewystarczająca i o niskim standardzie infrastruktura mieszkalnictwa socjalnego; ➤ niedostateczna ilość mieszkań komunalnych w odniesieniu do potrzeb mieszkańców; ➤ bardzo duże potrzeby inwestycyjne i modernizacyjne obiektów użyteczności publicznej, zwłaszcza obiektów historycznych;
<p>Potencjał gospodarczy</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ przychyłność władz dla przedsiębiorczości; ➤ przewaga przedsiębiorczości prywatnej; ➤ wolne tereny inwestycyjne; ➤ duże zasoby siły roboczej; ➤ możliwość dywersyfikacji działalności rolniczej w kierunku gospodarstw agro i ekoturystycznych; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ brak dużych zakładów pracy, a w konsekwencji – brak znaczących wpływów do budżetu gminy z tytułu podatku CIT oraz satysfakcjonujących ofert pracy; ➤ mała liczba mikroprzedsiębiorstw; ➤ wysokie bezrobocie (wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych); <ul style="list-style-type: none"> ➤ spadająca liczba mieszkańców – ujemne saldo migracji; ➤ starzenie się społeczeństwa – duży odsetek osób w wieku poprodukcyjnym; ➤ „ucieczka” młodych mieszkańców gminy do większych ośrodków (Poznań, Zielona Góra, Gorzów, a także poza granice państwa) ➤ niska atrakcyjność inwestycyjna gminy (brak uzbrojenia w media); ➤ niski poziom zaangażowania i przedsiębiorczości mieszkańców; ➤ słaba kondycja finansowa małych i średnich przedsiębiorstw; ➤ trudności w pozyskaniu przez firmy kapitału na inwestycje; ➤ małe zróżnicowanie działalności gospodarczej prowadzonej na terenie gminy; ➤ ograniczone możliwości inwestycyjne gminy (spłata

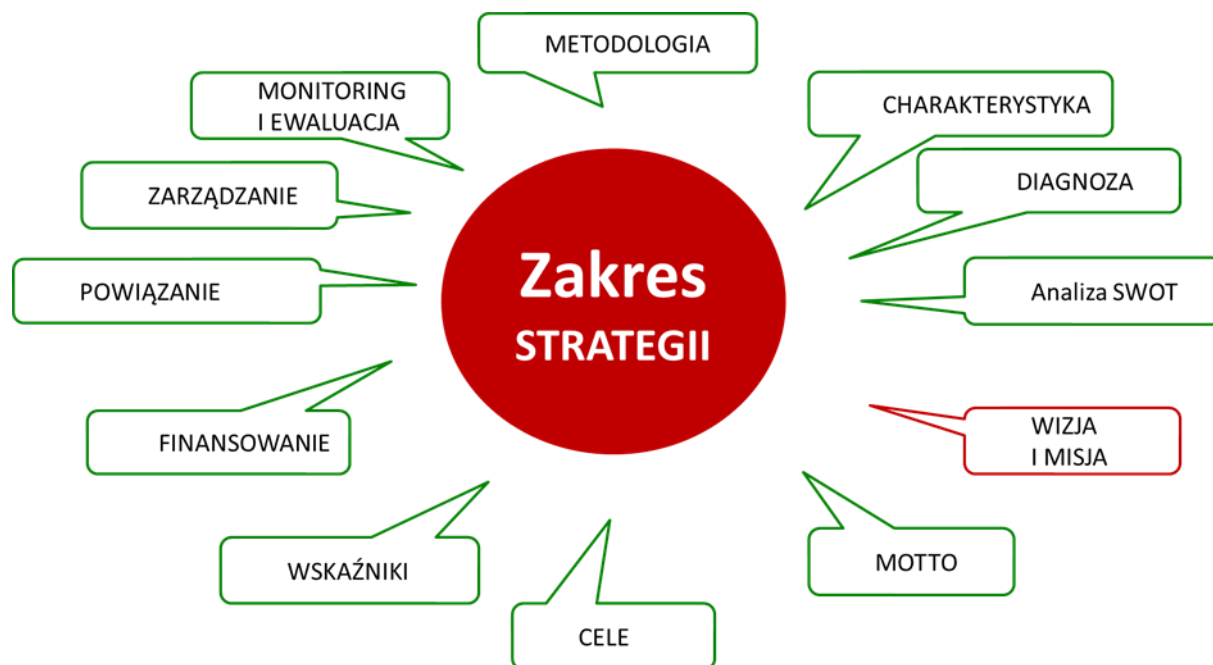
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ pożyczek, obciążenia oświatowe); ➤ brak zachęt do inwestowania w gminie; ➤ brak planu zagospodarowania przestrzennego dla całej gminy; ➤ brak aktualnego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy; ➤ brak dokumentów strategicznych wyznaczających długofalowe kierunki rozwoju gminy; ➤ brak aktywnie działających organizacji zrzeszających lokalnych przedsiębiorców, np. w sferze turystyki; ➤ brak instytucji otoczenia biznesu;
Środowisko przyrodnicze	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ bardzo dobrze zachowane środowisko przyrodnicze; ➤ unikalność zasobów naturalnych; ➤ niezwykle walory środowiska – czyste jeziora, zrehabilitowane miejsca po wydobyciu węgla); ➤ stosunkowo niski stopień zanieczyszczenia środowiska – korzystny dla rozwoju rolnictwa ekologicznego; ➤ wysoka jakość gleb; ➤ duża lesistość terenu; ➤ występowanie obszarów chronionych - Obszary <i>Natura 2000</i>, rezerваты przyrody, pomniki przyrody;; ➤ unikalność flory i fauny; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ niedostateczne wykorzystanie walorów przyrodniczych; ➤ dewastacja krajobrazu w wyniku eksploatacji węgla brunatnego; ➤ brak oferty edukacji ekologicznej, zwłaszcza w Sieniawie;
Turystyka i rekreacja	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ bogactwo zabytków pojoannickich; ➤ potencjał turystyczny kopalni Sieniawa – wpis na listę 100 najciekawszych obiektów geoturystycznych Polski; ➤ miejsca atrakcyjne do osiedlania się, spędzania czasu weekendowego i letniego; ➤ czystość wód (jeziora); 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ niewykorzystywanie potencjału turystycznego gminy poza sezonem letnim; ➤ słabo rozwinięta sieć ścieżek rowerowych, pieszych, Nordic Walking; ➤ niedostatecznie rozwinięta i niski standard bazy turystycznej – brak dostępu do jezior; ➤ słabe przygotowanie ośrodków do turystyki specjalistycznej (kajakarstwo, żeglarstwo, jazda konna); ➤ słabo rozwinięta informacja turystyczna – brak nowoczesnych aplikacji turystycznych; ➤ niska promocja walorów turystycznych gminy;

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ słabo rozwinięta sieć handlowa dla obsługi ruchu turystycznego; ➤ słabo rozwinięta baza gastronomiczna; ➤ słabo rozwinięta sieć usług bankowych - (bankomaty), telekomunikacyjnych; ➤ brak nowoczesnych aplikacji turystycznych; ➤ brak lokalnych produktów turystycznych;
Kultura	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ bardzo bogata oferta kulturalna, w tym organizacja imprez o zasięgu międzynarodowym (<i>Międzynarodowy Plener Malarski</i>), ogólnopolskim – <i>Lubuskie Lato Filmowe</i>, wojewódzkim - <i>Jarmark Joannitów, Koncerty u Joannitów</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ brak Centrum Kultury, a co za tym idzie – brak profesjonalnej oferty zajęć dedykowanych mieszkańcom; ➤ brak animatorów kultury – organizacja imprez skupiona w gminie; ➤ niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu dla osób starszych (brak UTW, klubów seniora); ➤ brak miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży w miejscowościach gminnych; ➤ niska promocja Łagowa – jako stolicy <i>Lubuskiego Lata Filmowego</i> – brak inwestycji w modernizację kina, amfiteatru; ➤ niewystarczające wsparcie dla inicjatyw oddolnych – np. <i>Festiwal Drwali</i> we wsi Niedźwiedź; ➤ niedostateczne: promocja gminy i wykorzystanie marki <i>Łagów – Lubuska Perła</i>;
Spółeczeństwo	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wzrastająca tożsamość i poczucie więzi z regionem; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ spadająca liczba mieszkańców – ujemne saldo migracji; ➤ duży odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej (zwłaszcza Sieniawa, Toporów); ➤ brak profesjonalnych domów opieki nad seniorami; ➤ niski poziom wykształcenia mieszkańców, zwłaszcza w miejscowościach gminnych; ➤ niska aktywność organizacji pozarządowych; ➤ słabo rozwinięta sieć usług medycznych; ➤ niedostateczne: promocja Gminy i wykorzystanie marki <i>Łagów – Lubuska Perła</i>;

	➤ brak poczucia bezpieczeństwa;
--	---------------------------------

Tabela 28: Czynniki zewnętrzne

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ➤ budowa zjazdu z autostrady A2 w Gronowie; ➤ rozwój agro, ekoturystyki; ➤ poprawa stanu zasobów urbanistycznych; ➤ potencjał turystyczny kopalni Sieniawa; ➤ bardzo dobry ogólny stan środowiska; ➤ unikalność zasobów naturalnych; ➤ występowanie złóż wód mineralnych; ➤ ustanowienie prawnych warunków ochrony ŁPK, GPK, strefy chronionego krajobrazu; ➤ unikalność flory i fauny; ➤ wyrobienie wśród społeczności lokalnej poczucia obowiązku ochrony środowiska; ➤ uzyskanie statusu miejscowości uzdrowskiej; ➤ wykorzystanie lokalnych zasobów gazu ziemnego; ➤ lepsze wykorzystanie walorów jezior i krajobrazów; ➤ wykorzystanie zasobów wód zmineralizowanych dla tworzenia bazy dla turystyki uzdrowskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ peryferyjność obszaru; ➤ emigracja zarobkowa i wyludnianie miejscowości; ➤ kryzys gospodarczy w UE; ➤ kryzys demograficzny; ➤ starzenie się społeczeństwa, a jednocześnie mały przyrost naturalny; ➤ migracja młodzieży związana z edukacją i poszukiwaniem pracy; ➤ postępujące bezrobocie; ➤ brak dopływu środków na rozwój turystyki; ➤ wolny rozwój usług okołoturystycznych (handel, gastronomia, hotelarstwo, gospodarstwa agro, ekoturystyczne, itp.); ➤ słaba konkurencyjność w stosunku do innych regionów turystycznych; ➤ niedostateczny poziom usług, ze względu na brak odpowiedniego wykształcenia personelu, znajomości języków itp. ➤ nadmierna penetracja środowiska w wyniku intensyfikacji turystyki; ➤ niewystarczająca ilość środków finansowych na duże przedsięwzięcia inwestycyjne;

Wizja i misja

WIZJA

Wizja to projekcja marzeń, wyobrażenie stanu Gminy Łagów w 2023 roku, do którego dążyć będą wszyscy zaangażowani interesariusze, a w szczególności:

władze samorządowe, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna.

korzystając z zasobów i możliwości, szans i atutów. Skutecznie omijając zagrożenia i nieprzychylnie otoczenie.

Wizja nakreśla kierunki rozwoju, wytycza cele, których realizacja spowoduje wzrost poziomu jakości życia mieszkańców, uczyni gminę atrakcyjniejszą społecznie, gospodarczo i turystycznie.

Wizja rozwoju gminy Łagów zdefiniowana została w pięciu kluczowych obszarach:

- Infrastruktura
- Gospodarka
- Dziedzictwo kulturowe, Turystyka
- Środowisko
- Społeczeństwo

Tabela 29: Infrastruktura

INFRASTRUKTURA	
Nowoczesna	zrewitalizowana, zmodernizowana dzięki zastosowaniu najnowocześniejszych rozwiązań technicznych
Publiczna	dostępna dla każdego
Zintegrowana	tworząca spójną całość
Stymulująca	rozwój gospodarczy
Racjonalna	dostosowana do potrzeb, dobrze zaplanowana

Tabela 30: Gospodarka

GOSPODARKA⁶⁷	
Innowacyjna	wykorzystująca zdolność i motywację przedsiębiorców do wdrażania nowych lub udoskonalania istniejących rozwiązań, pomysłów i koncepcji
Konkurencyjna	gotowa do rywalizacji, a w szczególności do sprzedaży własnych produktów i usług na innych rynkach
Dochodowa	przynosząca wymierne korzyści ekonomiczne
Dobrze rozwinięta	nowoczesna, opierająca się na stabilnych podstawach
Wielokierunkowa/zdywersyfikowana	oferująca szeroką gamę produktów i usług
Inteligentna	oparta na lokalnych zasobach i potencjale silnym sektorem MŚP - rozwinięta przedsiębiorczość, wypełniająca nisze oraz tworząca nowe produkty i usługi
Kooperacyjna prosektorowa	i gotowa i otwarta na współpracę
Efektywna	skuteczna i wydajna

Tabela 31: Dziedzictwo kulturowe

DZIEDZICTWO KULTUROWE	
Różnorodne	szanujące zwyczaje, tradycje innych
Niedyskryminujące	bez uprzedzeń rasowych, światopoglądowych, społecznych
Tradycyjne	kultywujące zwyczaje przeszłości
Nowoczesne	otwarte na innowacje
Żywe	poddające się zmianom, twórczo przekształcane
TURYSTYKA	

67 Ibidem, s. 35.

Różnorodna	oferująca wiele form rekreacji i spędzania wolnego czasu
Aktywna	preferująca aktywny styl życia
Ekologiczna	świadomie wykorzystująca naturalne zasoby gminy
Niedyskryminująca	szanująca i spełniająca oczekiwania różnorodnych grup społecznych, dostosowana do osób niepełnosprawnych

Tabela 32: Środowisko

ŚRODOWISKO⁶⁸	
Czyste/ekologiczne	zadbane, uwzględniające ochronę obszarów i obiektów cennych przyrodniczo i krajobrazowo
Przyjazne	uwzględniające oczekiwania mieszkańców i turystów
Estetyczne	uwzględniające dbałość o walory estetyczne
Atrakcyjne turystycznie	dostosowane do potrzeb turystyki i rekreacji, wykorzystujące naturalne walory dla ich dalszego rozwoju
Racjonalnie zagospodarowane	wykorzystujące odnawialne źródła energii oraz możliwie jak najmniej inwazyjne dla środowiska naturalnego
Funkcjonalne	wykorzystujące naturalne predyspozycje terenu oraz odpowiadające wprost na oczekiwania i potrzeby

Tabela 33: Społeczeństwo

SPOŁECZEŃSTWO	
Dobrze wykształcone	posiadające dobry dostęp do oświaty na każdym szczeblu oraz możliwości samorozwoju i i samorealizacji
Zdrowe	posiadające dobry dostęp do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej
Aktywne i obywatelskie	energiczne w działaniu i uczestniczące w życiu społecznym, gospodarczym i obywatelskim
Wielokulturowe	cechujące się współistnieniem grup o różnym pochodzeniu

68 Ibidem, s. 35.

Zintegrowane	podejmujące wspólne działania, szukające kompromisów i porozumienia
Otwarte/tolerancyjne	gotowe na zmiany, szanujące różnorodność i odmiennosc poglądów
Bezpieczne	spokojne i pewne mechanizmów funkcjonujących w gminie, eliminujących zagrożenia

WIZJA

ŁAGÓW w 2023 roku, to GMINA

gwarantująca mieszkańcom wysoki poziom życia, przedsiębiorcom doskonałe warunki inwestowania, turystom idealne miejsce wypoczynku i rekreacji, w pełni wykorzystująca historię, architekturę, dziedzictwo kulturowe i walory przyrodnicze

Przedsiebiorcza
Elegancka
Racjonalna
Łaskawa
Atrakcyjna

MISJA

Tak jak wizja określa stan docelowy, do którego dążyć będzie w swoich założeniach gmina Łagów, tak **misja** określa sposób realizacji celu. Ich zdefiniowanie jest istotnym elementem Strategii, któremu podporządkowane zostały określone cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne.

Misja gminy Łagów:

Dążenie do poprawy jakości i poziomu życia mieszkańców, kreowanie zrównoważonego rozwoju – infrastrukturalnego, gospodarczego, społecznego gminy - dzięki umiejętnemu wykorzystywaniu walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych.

Motto

Aby tak określona wizja gminy nie stała się martwym zapisem, a rzeczywistością, w której odnajdzie się społeczność lokalna, wyznaczona została misja, którą wyraża motto nawiązujące do osobliwości historii, kultury, architektury i natury, wyrażone w 3 SŁOWACH:

MOTTO

Łagów

Gmina

Perła

MOTTO

Łagów

Gmina

Perła

Korony

Lubuskiej

Najstarsza wzmianka o Łagowie jako perle znajduje się w wierszu

*"O Lagow, du Perle im Sternberger Land,
Vor wenigen Jahren fast unbekannt, ..."*

Gmina Łagów zasługuje na miano PERŁY ze względu na:

1. walory przyrodnicze i krajobrazowe: kręta jeziora rynnowe, przypominające wijącą się rzekę , duże nachylenia zboczy w granicach 12° – 35°; głębokie wąwozy, lesiste brzegi,
2. walory estetyczne: gra kolorów, głębia, niezwykła toń, cisza, spokój niezmacony warkotem łodzi motorowych;
3. walory turystyczne: idealne warunki do uprawiania kajakarstwa, żeglarstwa, nurkowania , czystość i przejrzystość tafli i dna zbiorników wodnych, liczne strumyki przecinające pola, lasy, łąki; obszary Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) objęte wysoką ochroną; specyficzny ekosystem dolin rzek: Pliszki, Konotopy, Łagowy;
4. zdrowotne - walory krajobrazowe i estetyczne: bogactwo zapachów, kolorów, gra światła i cieni, spokój, cisza - wpływają kojąco na samopoczucie i psychikę;
5. higieniczne – zmniejszają zanieczyszczenie powietrza, wydzielają znaczne ilości olejków eterycznych, wpływających korzystnie na drogi oddechowe - swoisty bioklimat;
6. ze względu na występowanie 100-130-letniego drzewostanu bukowo-sosnowego, sosnowego;
7. ze względu na bogactwo runa leśnego – borówka, jagoda, grzyby, jeżyny;
8. bogactwo ptaków – sikorki, kosy, kukułki, trznadłe, drozdy, dzięcioły, słowiki, kruki, sowy, żurawie, rudziki, a także kaczki, kurki wodne, perkozy, łyski, łabędzie, nieme, bociany czarne;
9. bogactwo zwierząt – lisy, kuny, jelenie, sarny, dziki, borsuki,
10. bogactwo flory i fauny: szuwary, trzcinowiska, bujne trawy, torfowiska;
11. bogate ukształtowanie terenu – morenowe wzgórza porośnięte buczynami i sosnowymi borami, wielobarwne łąki, duże przestrzenie terenów otwartych, rozległe formy przestrzenne – lasy, zagajniki, śródleśne łąki, pastwiska, pola uprawne, oczka wodne,
12. duże zespoły parkowe – Łagów, Toporów;
13. gleby – wysoka wartość bonitacyjna

14. klimat – enklawy mikroklimatyczne – czystość powietrza, duża ilość dni słonecznych, duża wilgotność; cieplejsze lata i jesień; mniejsze dobowe wahania temperatur, mała ilość wiatrów;
15. czystość powietrza – brak dużych zakładów przemysłowych, brak zanieczyszczeń przemysłowych
16. złoża kopalin
17. zasoby dziedzictwa kulturowego
18. historyczne wartości kulturowe - zespół urbanistyczno- krajobrazowy Łagowa i wsi gminnych
19. ruralistyczna zabudowa wsi – Toporów, Niedźwiedź, Poźrzadło, Jemiołów, Żelechów;
20. historyczne układy przestrzenne miejscowości
21. cenne walory krajobrazowe wokół miejscowości gminnych - Czyste, Kłodnica, Kosobudki, Jemiołów, Kosobudz, Łagów, Łagówek, Niedźwiedź, Sieniawa, Toporów, Troszki, Wielopole, Zamęt, Żelechów;
22. niezwykle punkty widokowe z dominantą sakralną;
23. historyczna przeszłość
24. pojoannicka przeszłość – widoczna w zabytkach, założeniach parkowych, herbie, fladze;
25. wydarzenia kulturalne
26. W lipcu i sierpniu 1949 roku odbywał się obóz pianistyczny dla kandydatów – przyszłych laureatów Międzynarodowego Konkursu im. Fryderyka Chopina z Haliną Czerny—Stefańską. Pisał o tym wydarzeniu Stanisław Dybowski w książce *Halina Czerny-Stefańska – epizody z życia chopinistki*.
27. W dniach 5-8 sierpnia 1949 roku odbyła się Ogólnopolski Zjazd Kompozytorów i Krytyków Muzycznych. Włodzimierz Sokorski wygłosił referat, w którym określił ówczesne nurty muzyczne mianem *zjawiska politycznego, specyficznej formy penetracji w dziedzinie muzyki politycznego nihilizmu, beznadziejności tzw. kultury panamerykańskiej*.
28. W 1967 roku odbyła się w Łagowie konferencja naukowa, której celem była ocena warunków i możliwości utworzenia uzdrowiska w miejscowości –

opracowanie: *Łagów Lubuski*. Lubuskie Towarzystwo Naukowe, zielona Góra
1976

29. *Lubuskie Lato Filmowe* odbywające się w Łagowie od 1969 roku - najstarszy festiwal filmowy w Polsce. Od 1990 roku otrzymał rangę międzynarodową.

30. Odbywające się w Łagowie od 1949 r. obozy, plenery malarskie i warsztaty dla artystów

31. Nagrody i wyróżnienia

32. Osobowości z gminy Łagów – artyści-amatorzy (rzeźbiarze, malarze, rękodzielnicy) – szlakiem lubuskich artystów

33. Łagów na kartach książek – Mizuro Marta: *Cicha przystań*. Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 2016 r.

Cele

Diagnoza społeczno-gospodarcza, wyniki konsultacji społecznych prowadzonych metodą tradycyjną, on-line (webinaria), spacer studyjny pozwoliły na przeprowadzenie analizy SWOT, a tym samym na wyznaczenie celów strategicznych i operacyjnych, do których realizacji dążyć będzie społeczność lokalna. Cele te, obejmujące pięć kluczowych obszarów, wpłyną zasadniczo na poprawę stanu gminy, na jej rozwój infrastrukturalny, ekonomiczny, kulturalno-turystyczny, społeczny i ekologiczny.

Cele:

I. Infrastruktura

Cel strategiczny 1.: Zmodernizowana infrastruktura – techniczna i komunalna

Cel operacyjny 1.1. Poprawa stanu technicznego dróg gminnych

Cel operacyjny 1.2. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa drogowego

Cel operacyjny 1.3. Modernizacja infrastruktury wodno-ściekowej

Cel operacyjny 1.4. Wzmacnianie atrakcyjności gminy

Cel operacyjny 1.5. Podejmowanie i wspieranie działań na rzecz ładu przestrzennego i estetyki obiektów użyteczności publicznej

Cel operacyjny 1.6. Modernizacja obiektów rekreacyjno-sportowych

Cel operacyjny 1.7. Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej

II. Gospodarka

Cel strategiczny 2. Innowacyjny i efektywny rozwój gospodarczy gminy

Cel operacyjny 2.1. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy

Cel operacyjny 2.2. Rozwój i wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstwa

Cel operacyjny 2.3. Opracowanie i wsparcie programu przedsiębiorczości innowacyjnej

III. Dziedzictwo kulturowe, Turystyka

Cel strategiczny 3. Dziedzictwo kulturowe, turystyczne – potencjałem gminy

Cel operacyjny 3.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Cel operacyjny 3.2. Poprawa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej

Cel operacyjny 3.3. Promocja walorów dziedzictwa kulturowego, turystycznego gminy

IV. Środowisko

Cel strategiczny 4. Czyste środowisko – ekologiczna gmina

Cel operacyjny 4.1. Ochrona walorów środowiska naturalnego

Cel operacyjny 4.2. Racjonalny system gospodarki odpadami

V. Społeczeństwo

Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej

Cel operacyjny 5.1. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego

Cel operacyjny 5.2. Podnoszenie jakości usług świadczonych w obiektach użyteczności publicznej

Cel operacyjny 5.3. Budowanie systemu wsparcia i aktywizacji dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie

Cel operacyjny 5.4. Zwiększanie dostępności, podnoszenie standardu usług medycznych

Cel operacyjny 5.5. Zapewnianie wysokiej jakości usług edukacyjnych

Tabela 34: Obszar – infrastruktura

OBSZAR - INFRASTRUKTURA		
CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE	ZADANIA
1. Zmodernizowana infrastruktura - techniczna i komunalna	1.1. Poprawa stanu technicznego dróg gminnych	<ul style="list-style-type: none"> ➤ budowa i modernizacja dróg gminnych; ➤ budowa i modernizacja ulic oraz chodników; ➤ poprawa dostępności dojazdowej do miejscowości gminnych; ➤ wspieranie rozbudowy i modernizacji systemu melioracji w celu zapobiegania suszom, powodziom i podtopieniom;
	1.2. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa drogowego	<ul style="list-style-type: none"> ➤ budowa nowoczesnego parkingu w Łagowie – Miejsce Obsługi Ruchu Turystycznego; ➤ budowa, modernizacja oświetlenia dróg, chodników z wykorzystaniem oświetlenia energooszczędnego typu LED oraz alternatywnie z użyciem baterii słonecznych i wiatrowych; ➤ modernizacja infrastruktury drogowej – przystanki, wiaty przystankowe, oznakowania; ➤ likwidacja barier architektoniczno-urbanizacyjnych; ➤ budowa monitoringu w centrum Łagowa;
	1.3. Modernizacja infrastruktury wodno-ściekowej	<ul style="list-style-type: none"> ➤ dokończenie rozbudowy, przebudowy sieci wodociągowej, kanalizacyjnej; ➤ budowa, rozbudowa sieci gazowej;
	1.4. Wzmacnianie atrakcyjności gminy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uzbrojenie terenów przeznaczonych pod budowę mieszkaniową jednorodzinną; ➤ stwarzanie dogodnych warunków do osiedlania się w miejscowościach gminnych;
	1.5. Podejmowanie i wspieranie działań na rzecz ładu przestrzennego i estetyki obiektów użyteczności publicznej	<ul style="list-style-type: none"> ➤ budowa Łagowskiego Ośrodka Kultury, w tym nowoczesnej biblioteki gminnej; ➤ modernizacja, remont budynku Urzędu Gminy; ➤ rewitalizacja - budowa amfiteatru, kina z zastosowaniem nowoczesnych technologii dostosowanych do wymagań i organizacji imprez na poziomie ogólnopolskim (<i>Lubuskie Lato Filmowe</i>), regionalnym (<i>Koncerty u Joannitów, Jarmark Joannitów</i>); ➤ poprawa stanu technicznego placówek oświatowych; ➤ budowa, remonty mieszkań na cele socjalne;

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ rewitalizacja obszarów zdegradowanych;
	1.6. Modernizacja obiektów rekreacyjno-sportowych	<ul style="list-style-type: none"> ➤ remont, modernizacja, doposażenie obiektów sportowych na terenie gminy; ➤ budowa boiska wielofunkcyjnego w Łagowie; ➤ budowa, modernizacja placów zabaw, plenerowych siłowni, urządzeń rekreacyjnych w miejscowościach gminnych;
	1.7. Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej	<ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzenie warunków do zwiększania dostępności do sieci informatycznych na terenie całej gminy; ➤ rozwój punktów z bezpłatnym dostępem do Internetu (sieć Wi-Fi); ➤ podniesienie jakości usług publicznych (e-urząd) oraz zwiększenie dostępności do zasobów dziedzictwa regionalnego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii (e-zamek, e-biblioteka); ➤ zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu;

Tabela 35: Obszar – gospodarka

OBSZAR - GOSPODARKA		
CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE	ZADANIA
2. Innowacyjny i efektywny rozwój gospodarczy gminy	2.1. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyznaczanie terenów pod inwestycje, uzbrajanie w media; ➤ aktywne poszukiwanie inwestorów zewnętrznych; ➤ tworzenie preferencyjnych warunków przyciągających inwestorów; zagranicznych;
	2.2. Rozwój i wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej; ➤ wsparcie działalności gospodarczej opartej na turystyce, agro i ekoturystyce, rekreacji, zdrowym stylu życia; ➤ wsparcie programów aktywizacji kobiet na rynku pracy; ➤ zapewnienie przedsiębiorcom wsparcia instytucjonalnego; ➤ wykorzystanie nowoczesnych form kształcenia (e-learning, webinaria) ➤ pomoc w uzyskaniu informacji o możliwościach pozyskania środków na utworzenie lub rozwój firmy (np. powstanie Centrum Obsługi Przedsiębiorcy), w tym środków z Powiatowego Urzędu Pracy, LGD „Brama Lubuska”, Lubuska Rybacka Lokalna Grupa Działania, środków przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich;

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ wspieranie rozwoju oferty hotelowo-usługowej wzdłuż szlaków turystycznych, nad jeziorami (parkingi, miejsca widokowe w rejonach atrakcyjnych krajobrazowo; wiaty, przystanie, sprzęt wodny, miejsca rekreacji); ➤ wsparcie rozwoju, promocja <i>lokalnego produktu turystycznego, kulinarnego</i>);
	2.3. Opracowanie i wsparcie programu przedsiębiorczości innowacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> ➤ stymulowanie specjalizacji mikroprzedsiębiorstw opartych na postępie technologicznym i ekonomicznym; ➤ wsparcie systemu szkoleń dla przedsiębiorców z zakresu nowoczesnych technologii; ➤ wsparcie ekonomii społecznej - tworzenia spółdzielni socjalnych, nowych miejsc pracy - szczególnie dla osób młodych i zagrożonych bezrobociem; ➤ skuteczna promocja aktywności gospodarczej gminy;

Tabela 36: Obszar – dziedzictwo kulturowe, turystyka

OBSZAR - DZIEDZICTWO KULTUROWE, TURYSTYKA		
CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE	ZADANIA
3. Dziedzictwo kulturowe, turystyczne – potencjałem gminy	3.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rewitalizacja zabytkowych obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe regionu; ➤ rewitalizacja parków gminnych; ➤ remont, poprawa elewacji zabytkowych kamienic; ➤ pozyskiwanie środków na renowację, zabezpieczenie zabytkowych obiektów wraz z otoczeniem; ➤ budowa ścieżek historyczno-kulturowych; ➤ wsparcie budowy Międzynarodowego Ośrodka Kulturalno-Edukacyjnego <i>Joannites World</i>;
	3.2. Poprawa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> ➤ modernizacja i rozbudowa istniejącej bazy turystycznej spełniającej wysokie standardy noclegowe i sanitarne; ➤ budowa nowych obiektów turystycznych spełniających rolę ośrodków całorocznych; ➤ tworzenie, modernizacja szlaków turystyki rowerowej, pieszej, wodnej, konnej, tras Nordic Walking; ➤ wykorzystanie byłej infrastruktury kolejowej na tworzenie nowych szlaków turystycznych, rekreacyjnych (Sieniawa, Toporów); ➤ zagospodarowywanie nabrzeży jezior; ➤ tworzenie <i>stref ciszy</i> w miejscach cennych przyrodniczo;

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ promocja zdrowego stylu życia;
	<p>3.3. Promocja walorów dziedzictwa kulturowego, turystycznego gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ promocja walorów kulturowych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii (wirtualne pocztówki, QR-kody, syntezatory mowy, interaktywne mapy,); ➤ skuteczna promocja imprez o zasięgu międzynarodowym, ogólnopolskim, regionalnym (<i>Międzynarodowy Plener Malarski, Lubuskie Lato Filmowe, Konkurs Drwali w Niedźwiedziu</i>); ➤ budowa Zintegrowanego Systemu Informacji Turystycznej; ➤ promocja miejscowości gminnych w oparciu o lokalne gry strategiczne, np. gra <i>Skarby Jemiołowa</i>, gra <i>Skarby Joannitów</i>; ➤ promocja dorobku kulturalnego, artystycznego mieszkańców – <i>Zaulek Sztuki</i>;

Tabela 37: Obszar – środowisko

OBSZAR - ŚRODOWISKO		
CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE	ZADANIA
4. Czyste środowisko – ekologiczna gmina	4.1. Ochrona walorów środowiska naturalnego	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wzmocnienie działań na rzecz uzyskania statusu uzdrowiska; ➤ ochrona cennych zasobów środowiska naturalnego; ➤ rewitalizacja, rekultywacja miejsc zdegradowanych przyrodniczo; ➤ rewitalizacja parków gminnych; ➤ modernizacja systemów melioracyjnych;
	4.2. Racjonalny system gospodarki odpadami	<ul style="list-style-type: none"> ➤ promocja, wspieranie działań upowszechniania selektywnej zbiórki odpadów; ➤ eliminacja nielegalnych wysypisk śmieci - wzmocnienie współpracy z nadleśnictwami; ➤ wsparcie procesów utylizacji śmieci i usuwania azbestu; ➤ promocja edukacji ekologicznej;

Tabela 38: Obszar – społeczeństwo

OBSZAR - SPOŁECZEŃSTWO		
CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE	ZADANIA
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ wspieranie inicjatyw oddolnych – wyzwających

<p>5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej</p>	<p>5.1. Budowanie społeczeństw a obywatelskiego</p>	<p>kreatywność, aktywność;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wspieranie rozwoju i działań organizacji pozarządowych; ➤ rozwijanie współpracy między NGO a jednostkami samorządu gminnego; ➤ podejmowanie działań aktywizujących osoby starsze – kluby seniora, domy opieki nad seniorami, powołanie UTW; ➤ kultywowanie tradycji i rozwijanie tożsamości lokalnej; ➤ przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców; ➤ wsparcie działań przeciw wszelkiej dyskryminacji; ➤ podejmowanie działań integrujących mieszkańców gminy - spotkania sołectkie, biesiady, „gry” sołectkie, dbałość o „swoje podwórko”
	<p>5.2. Podnoszenie jakości usług świadczonych w obiektach użyteczności publicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wprowadzenie standaryzacji usług; ➤ usprawnienie funkcjonowania administracji gminnej w ramach programu e-administracja; ➤ dostosowanie strony internetowej www.lagow.pl do standardów WCAG (Web Content Accessibility Guidelines – wytyczne dotyczące ułatwień w dostępie do treści publikowanych w Internecie);
	<p>5.3. Budowanie systemu wsparcia i aktywizacji dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ znoszenie barier architektonicznych; ➤ usprawnienie działań na rzecz integracji społecznej osób niepełnosprawnych; ➤ wsparcie działań aktywizujących osoby wykluczone społecznie; ➤ przeciwdziałanie ubóstwu
	<p>5.4. Zwiększanie dostępności, podnoszenie standardu usług medycznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zwiększenie oferty usług zdrowotnych; ➤ poprawa dostępności do specjalistycznych usług medycznych; ➤ zwiększenie dostępności do usług rehabilitacyjnych;
	<p>5.5. Zapewnianie wysokiej jakości usług edukacyjnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ doposażanie szkół w pomoce dydaktyczne wspomagające proces edukacji; ➤ propagowanie edukacji pozaszkolnej; ➤ poszerzanie oferty zajęć pozalekcyjnych; ➤ zapewnienie odpowiedniej pomocy pedagogicznej uczniom znajdującym się w

		<p>trudnej sytuacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ komputeryzacja i cyfryzacja placówek oświatowych; ➤ wspieranie inicjatyw utworzenia przedszkola, klubu dziecięcego – placówek zajmujących się opieką nad małymi dziećmi; ➤ wspieranie działań przyczyniających się do podnoszenia poziomu edukacji na wsi wśród osób starszych; ➤ promocja czytelnictwa ➤ upowszechnianie modelu kształcenia ustawicznego, przez całe życie;
--	--	---

Wskaźniki

Jednym z najważniejszych punktów Strategii jest ukazanie celów - szczegółowych i operacyjnych, do których realizacji dążyć będzie władza samorządowa wspólnie ze społecznością lokalną. Niezwykle istotnym jest również, by każdy cel „wyposażony” był we wskaźniki, przy pomocy których można będzie badać, na ile zaproponowane cele są osiągalne. Badaniu temu służą: wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu.

Produkt – to materialny lub „usługowy” efekt działania; produktem jest wszystko, co uzyskano w wyniku określonych działań (produktem może być maszyna, urządzenie, droga, ale też usługa);

Wskaźniki produktu – odnoszą się do produktu i dotyczą tylko okresu realizacji; podawane są w jednostkach fizycznych bądź monetarnych.

Rezultat – to bezpośrednio, natychmiastowe efekty wynikające z realizacji produktu.

Wskaźniki rezultatu – odnoszą się bezpośrednio do efektu działań, to wielkości, którymi można mierzyć osiągnięty efekt; wartości docelowe określone są za pomocą wskaźników materialnych (np. kilometry wyremontowanych dróg) lub finansowych (np. zmniejszenie kosztów, zwiększenie dochodów); wskaźniki rezultatu zawsze są wynikiem wskaźników produktu;

Należy zauważyć, że wskaźniki realizacji działań zapisanych w Strategii zawsze odnosić się będą do:

- liczby zrealizowanych projektów – szt.
- poniesionych nakładów finansowych - PLN
- środków zewnętrznych pozyskanych na ich sfinalizowanie – PLN/EUR

Rekomendowane mierniki realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łagów na lata 2016-2020:

Cel strategiczny: Zmodernizowana infrastruktura – techniczna i komunalna

Cel operacyjny 1.1. **Poprawa stanu technicznego dróg gminnych**

wskaźnik produktu:

1. długość zmodernizowanych dróg gminnych
2. liczba i długość zmodernizowanych i nowo wybudowanych ulic i chodników
3. liczba miejscowości z ułatwionym dostępem komunikacyjnym
4. liczba i długość zmodernizowanych sieci melioracyjnych

wskaźnik rezultatu:

- liczba osób korzystających z nowych dróg
- skrócenie czasu podróży z miejscowości do miejscowości gminnej
- liczba osób korzystających ze zmodernizowanej infrastruktury
- poprawa stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego

Cel operacyjny 1.2. **Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa drogowego**

wskaźnik produktu:

- liczba nowo wybudowanych parkingów
- liczba nowo wybudowanych punktów świetlnych
- liczba nowo wybudowanych, zmodernizowanych przystanków, wiat, oznakowań
- liczba zlikwidowanych barier architektonicznych
- liczba stanowisk monitorujących miejscowość

wskaźnik rezultatu:

- liczba użytkowników samochodów korzystających z parkingu
- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
- liczba osób korzystających z infrastruktury okołodrogowej
- liczba osób korzystających ze zmodernizowanej infrastruktury

Cel operacyjny 1.3. **Modernizacja infrastruktury wodno-ściekowej**

wskaźnik produktu:

- długość zmodernizowanej sieci wodociągowo-kanalizacyjnej
- długość nowo wybudowanej sieci gazowej

wskaźnik rezultatu:

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

- liczba osób korzystających z sieci wod-kan
- liczba osób korzystających z sieci gazowej

Cel operacyjny 1.4. **Wzmacnianie atrakcyjności gminy**

wskaźniki produktu:

- powierzchnia terenów uzbrojonych w media

wskaźniki rezultatu:

- liczba wybudowanych domów jednorodzinnych
- liczba osób osiedlających się w miejscowościach gminnych

Cel operacyjny 1.5. **Podejmowanie i wspieranie działań na rzecz ładu przestrzennego i estetyki obiektów użyteczności publicznej**

wskaźnik produktu:

- liczba nowo wybudowanych ośrodków kultury, bibliotek
- liczba zmodernizowanych pomieszczeń
- liczba zrewitalizowanych obiektów kultury
- liczba zmodernizowanych placówek oświatowych
- liczba zmodernizowanych, wyremontowanych mieszkań socjalnych
- powierzchnia zrewitalizowanych obszarów

wskaźnik rezultatu:

- liczba osób korzystających z ośrodka kultury, biblioteki
- poprawa jakości obsługi
- liczba osób korzystających z obiektów kultury
- poprawa bezpieczeństwa uczniów
- liczba rodzin korzystających z mieszkań socjalnych
- poprawa jakości życia mieszkańców

Cel operacyjny 1.6. **Modernizacja obiektów rekreacyjno-sportowych**

wskaźnik produktu:

- liczba nowo wybudowanych boisk wielofunkcyjnych
- liczba wyremontowanych i doposażonych obiektów sportowych
- liczba nowo wybudowanych, zmodernizowanych placów zabaw, urządzeń rekreacyjnych

wskaźnik rezultatu:

- liczba osób korzystających z boisk
- liczba osób korzystających z obiektów sportowych
- liczba osób korzystających z urządzeń rekreacyjnych

Cel operacyjny 1.7. Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej

wskaźnik produktu:

- długość wybudowanych sieci informatycznych
- liczba nowo wybudowanych punktów z dostępem do Internetu
- liczba instytucji z dostępem do nowoczesnych technologii

wskaźnik rezultatu:

- liczba miejscowości gminnych z dostępem do Internetu
- liczba osób korzystających z punktów Wi-Fi
- poprawa jakości usług instytucji gminnych

Cel strategiczny 2. Innowacyjny i efektywny rozwój gospodarczy gminy

Cel operacyjny 2.1. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy

wskaźniki produktu:

- powierzchnia terenów wyznaczonych pod inwestycje, uzbrojonych w media
- liczba spotkań, konferencji, materiałów promocyjnych, *business trip*
- liczba wydanych pozwoleń, przyznanych ulg

wskaźnik rezultatu:

- liczba nowo wybudowanych firm
- liczba przedsiębiorców inwestujących w gminie
- liczba inwestorów korzystających z preferencyjnego prawa

Cel operacyjny 2.2. **Rozwój i wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstwa**

wskaźnik produktu

- liczba nowo powstałych firm, przedsiębiorstw z branży turystycznej, agro i ekoturystycznej
- liczba realizowanych programów aktywności
- liczba udzielonych porad, szkoleń, organizowanych warsztatów
- liczba szkoleń, organizowanych konferencji, webinarium
- liczba nowo utworzonych miejsc rekreacji, usług świadczonych w branży turystycznej
- liczba wypromowanych produktów lokalnych

wskaźnik rezultatu:

- liczba turystów korzystających z bazy turystycznej
- liczba kobiet podejmujących pracę
- liczba przedsiębiorców korzystających z porad
- liczba uczestników szkoleń e-learningowych, webinarium
- liczba osób korzystających, kupujących lokalne produkty

Cel operacyjny 2.3. **Opracowanie i wsparcie programu przedsiębiorczości innowacyjnej**

wskaźnik produktu

- liczba wyspecjalizowanych nowoczesnych mikroprzedsiębiorstw
- liczba organizowanych warsztatów, konferencji, szkoleń z zakresu nowych technologii
- liczba powstałych spółdzielni socjalnych, utworzonych miejsc pracy
- liczba folderów, map, materiałów promocyjnych, organizowanych spotkań, targów, zamieszczanych na stronach internetowych wpisów (www.lagow.pl, FB).

wskaźnik rezultatu:

- liczba przedsiębiorców korzystających z nowoczesnych technologii
- liczba uczestników szkoleń z zakresu nowoczesnych technologii
- liczba osób tworzących spółdzielnie socjalne, liczba osób pracujących

- liczba osób korzystających z form promocji, przedsiębiorców zainteresowanych inwestycjami w gminie

Cel strategiczny 3. Dziedzictwo kulturowe, turystyczne – potencjałem gminy

Cel operacyjny 3.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego

wskaźnik produktu:

- liczba zrewitalizowanych obiektów kulturowych
- liczba zrewitalizowanych parków gminnych
- liczba wyremontowanych zabytkowych kamienic
- ilość (wysokość) pozyskanych środków na renowację obiektów historycznych
- długość, liczba nowo powstałych ścieżek tematycznych
- liczba nowo wybudowanych obiektów kulturalno-edukacyjnych

wskaźniki rezultatu

- odsetek turystów odwiedzających obiekty historyczno-kulturalne
- liczba utworzonych miejsc pracy
- liczba turystów, mieszkańców korzystających z wyremontowanych kamienic
- liczba osób korzystających ze ścieżek historyczno-kulturowych
- liczba turystów zainteresowanych, odwiedzających obiekty kulturalno-edukacyjne

Cel operacyjny 3.2. Poprawa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej

wskaźnik produktu

- liczba nowo powstałych nowoczesnych obiektów turystycznych
- liczba nowo powstałych obiektów całorocznych
- długość, liczba powstałych szlaków turystycznych
- liczba zmodernizowanych historycznych szlaków kolejowych
- liczba zagospodarowanych nabrzeży jezior
- liczba utworzonych *stref ciszy*
- liczba akcji promujących zdrowy styl życia

wskaźnik rezultatu

- liczba turystów korzystających z nowoczesnych obiektów turystycznych

całorocznych

- odsetek osób korzystających ze szlaków turystycznych
- liczba turystów korzystających z tras kolejowych
- liczba turystów korzystających ze zmodernizowanej bazy turystycznej
- odsetek turystów korzystających, przebywających w *strefach ciszy*

Cel operacyjny 3.3. **Promocja walorów dziedzictwa kulturowego, turystycznego gminy**

wskaźnik produktu:

- liczba prowadzonych akcji promocyjnych, materiałów QR-kodami, materiałów promocyjnych
- liczba akcji promujących wydarzenia kulturalne poza granicami kraju
- liczba miejscowości promowanych w oparciu o gry strategiczne
- liczba zorganizowanych happeningów, wernisaży, wystaw, konkursów

wskaźnik rezultatu:

- odsetek turystów korzystających z nowoczesnych aplikacji
- odsetek zagranicznych turystów biorących udział w wydarzeniach lokalnych
- liczba osób uczestniczących w grze
- odsetek osób kupujących wytwory sztuki lokalnej

IV. Środowisko

Cel strategiczny 4. Czyste środowisko – ekologiczna gmina

Cel operacyjny 4.1. Ochrona walorów środowiska naturalnego

wskaźnik produktu:

- liczba spotkań, pism, dokumentów – nadanie statusu uzdrowiska
- liczba zewidencjonowanych cennych stanowisk przyrodniczych
- powierzchnia zrekultywowanych miejsc przyrodniczych
- długość zmodernizowanych systemów melioracyjnych

wskaźnik rezultatu

- odsetek osób korzystających z walorów uzdrowiskowych
- dostępna baza danych – cenne stanowiska przyrodnicze
- odsetek osób korzystających z obszarów zrewitalizowanych

- poprawa stanu bezpieczeństwa terenów nabrzeżnych

Cel operacyjny 4.2. **Racjonalny system gospodarki odpadami**

wskaźnik produktu:

- liczba organizowanych akcji, spotkań z mieszkańcami, w szkołach, przedszkolach
- liczba zlikwidowanych nielegalnych wysypisk, wystawionych pouczeń, mandatów
- wielkość uzyskanych środków na likwidację niebezpiecznych materiałów

wskaźnik rezultatu:

- ilość zebranych, posegregowanych odpadów
- odsetek budynków z nowym poszyciem
- odsetek mieszkańców świadomie segregujących śmieci

Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej

Cel operacyjny 5.1. **Budowanie społeczeństwa obywatelskiego**

wskaźnik produktu

- liczba nowo powstałych organizacji NGO
- liczba wspólnych działań – NGO z JST, liczba wdrożonych projektów
- liczba nowo powstałych placówek wsparcia dla seniorów
- liczba przedsięwzięć rozwijających tożsamość kulturową
- liczba miejsc z dostępem do nowoczesnych technologii
- liczba przedsięwzięć, pozyskanych środków na działania niedyskryminujące
- liczba przedsięwzięć integrujących społeczność lokalną

wskaźnik rezultatu

- odsetek mieszkańców zaangażowanych w działalność pozarządową
- odsetek mieszkańców biorących udział w projektach
- odsetek seniorów objętych wsparciem
- odsetek mieszkańców korzystających z nowoczesnych technologii

- liczba mieszkańców biorących udział w przedsięwzięciach integrujących

Cel operacyjny 5.2. **Podnoszenie jakości usług świadczonych w obiektach użyteczności publicznej**

wskaźnik produktu:

- liczba wprowadzonych zasad poprawiających standard obsługi klientów
- liczba świadczonych e-usług
- liczba nowoczesnych stron www

wskaźnik rezultatu:

- odsetek mieszkańców zadowolonych z jakości świadczonych usług
- odsetek klientów korzystających z e-usług
- poprawa dostępności do stron i jakości informacji www.lagow.pl;

Cel operacyjny 5.3. **Budowanie systemu wsparcia i aktywizacji dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie**

wskaźnik produktu:

- liczba zmodernizowanych obiektów bez utrudnień architektonicznych
- liczba przedsięwzięć integrujących osoby niepełnosprawne i wykluczone społecznie

wskaźnik rezultatu:

- poprawa dostępności do obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych
- liczba osób biorących udział w przedsięwzięciach integrujących

Cel operacyjny 5.4. **Zwiększanie dostępności, podnoszenie standardu usług medycznych**

wskaźnik produktu:

- liczba nowo powstałych punktów zdrowotnych
- liczba nowych wprowadzonych świadczeń zdrowotnych
- liczba nowych punktów rehabilitacyjnych

wskaźnik rezultatu:

- odsetek mieszkańców korzystających z oferty świadczeń zdrowotnych i rehabilitacyjnych

Cel operacyjny 5.5. **Zapewnianie wysokiej jakości usług edukacyjnych**

wskaźnik produktu:

- liczba placówek wyposażonych w nowe pomoce dydaktyczne
- liczba nowych ofert zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych
- liczba przeszkolonych nauczycieli z zakresu udzielania wsparcia uczniom
- liczba placówek oświatowych wyposażonych w nowoczesny sprzęt technologiczny
- liczba nowo powstałych klubów dziecięcych, punktów przedszkolnych
- liczba kursów, szkoleń dla seniorów, lokalnej społeczności

wskaźnik rezultatu:

- odsetek uczniów korzystających z pomocy naukowych
- liczba uczniów korzystających z zajęć pozalekcyjnych
- liczba uczniów, którym udzielono wsparcia pedagogicznego
- liczba placówek oświatowych z dostępem do nowoczesnych aplikacji
- liczba małych dzieci objętych obowiązkiem przedszkolnym
- odsetek mieszkańców korzystających z warsztatów, kursów podnoszących kwalifikacje

Finansowanie

Warunkiem prawidłowej realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Łagów jest uruchomienie znacznych środków finansowych w latach 2017-2020. Należy przy tym zaznaczyć, że ciężar odpowiedzialności za wdrażanie zapisów nie spoczywa tylko i wyłącznie na władzy samorządowej. Strategia jest dokumentem „wspólnym”, wypracowanym przez partnerów: instytucjonalnych, społecznych, biznesowych, mieszkańców zainteresowanych przyspieszeniem rozwoju gospodarczego gminy, zatem i oni powinni partycypować w kosztach transformacji, która opiera się na przekonaniu, że sami możemy dla siebie wiele zrobić. Taka forma partnerstwa publiczno-prywatnego może zwiększyć liczbę i wartość realizowanych przedsięwzięć. Niemniej jednak – mimo zaangażowania finansowego interesariuszy - niezbędne będzie wsparcie planowanych działań środkami zewnętrznymi. Gmina zamierza aktywnie uczestniczyć w pozyskiwaniu funduszy, które pochodzą z dostępnych jej źródeł:

5. budżetu Gminy Łagów
6. budżetu powiatu
7. budżetu województwa
8. budżetu państwa
9. programów pomocowych UE
10. programów rządowych
11. środków krajowych i zagranicznych inwestorów
12. krajowych i zagranicznych organizacji pozarządowych
13. instytucji finansowych i inwestycyjnych
14. obligacje komunalne
15. innych źródeł

Wymienione wyżej źródła finansowania są pewną propozycją, ale nie wyczerpują listy wszystkich możliwości. Ze względu na skalę dostępnych środków, gmina najwięcej skorzystać może z programów pomocowych Unii Europejskiej, m.in. z:

- **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego**

(RPO WL) na lata 2014-2020. Alokacja środków unijnych na program wynosi 651 814 747,00 EUR, z czego 255 114 946,00 EUR finansowane będzie z Europejskiego Funduszu Społecznego(EFS).

- **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020,** który będzie finansowany z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy **Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.** W przypadku Gminy Łagów (wszyscy interesariusze – gmina, przedsiębiorcy, organizacje NGO) istnieje możliwość ubiegania się o dotacje **Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania *Brama Lubuska*** -- możliwość finansowania działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych, handlu, budowy obiektów infrastruktury rekreacyjnej, promocji atrakcji turystycznych;
- **Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 –** możliwość finansowania ponadlokalnych przedsięwzięć w zakresie energetyki odnawialnej, termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, rozbudowy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej;
- **Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój -** wsparcie dla mikroprzedsiębiorstw (MŚP); możliwość finansowania projektów związanych z badaniami i rozwojem, nowoczesnymi technologiami;
- **Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 -** możliwość finansowania projektów podnoszących kompetencje pracowników administracji samorządowej, poziom aktywności zawodowej oraz zdolność do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo, czy zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego
- **Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020 –** możliwość finansowania przedsięwzięć związanych z poprawą dostępu mieszkańców do szybkiego Internetu i podnoszeniem kompetencji cyfrowych, rozwojem administracji elektronicznej i e-usług;
- **Programu Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020,** w tym:
  - a) transgranicznych – **Program Brandenburgia – Polska; Program Południowy Bałtyk**
  - b) transnarodowych – **Program Region Morza Bałtyckiego, Program dla**

Europy Środkowej;

c) międzyregionalnych – Interreg Europa;

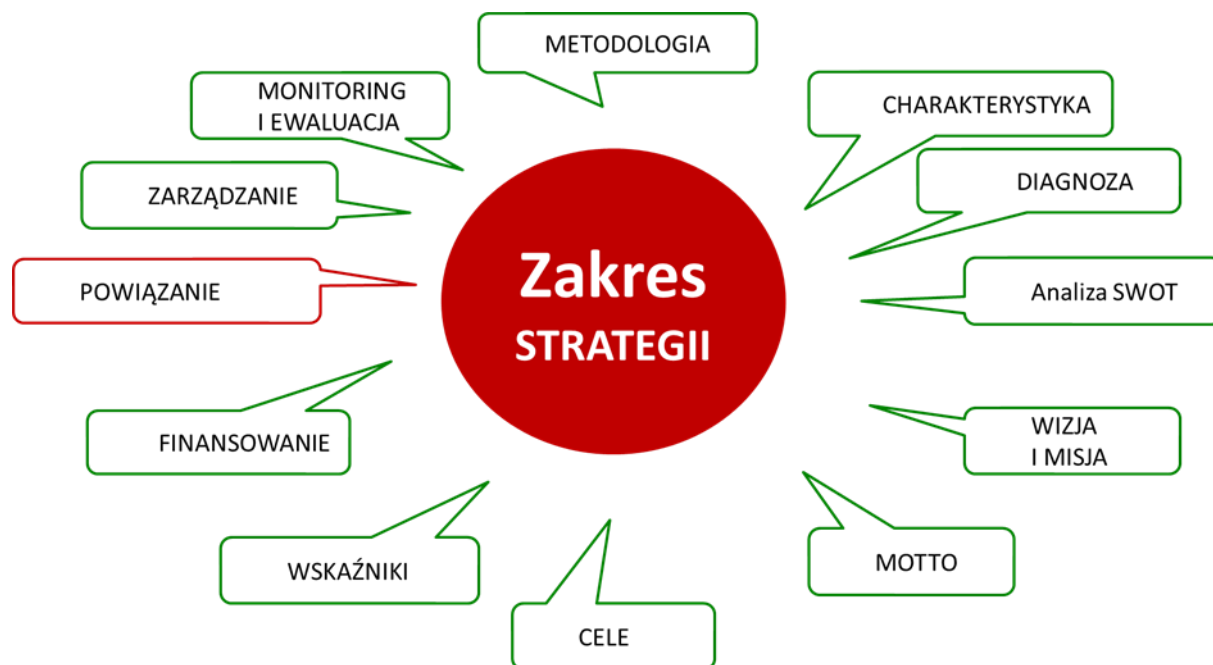
- **Norweskich Instrumentów Finansowych** umożliwiających finansowanie inicjatyw związanych ze sportem, kulturą, edukacją, zdrowiem oraz rozwojem społeczeństwa obywatelskiego.

Zadania zapisane w Strategii mogą być również finansowane z programów krajowych, takich jak:

- **Program rozwoju dróg gminnych i powiatowych 2016-2019** na dofinansowanie zadań własnych w zakresie budowy, przebudowy lub remontu dróg powiatowych i gminnych;
- **programy realizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego** – dotacje na finansowanie działań z zakresu dziedzictwa kulturowego, twórczości artystycznej, edukacji kulturalnej, promocji czytelnictwa;
- **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** - finansowanie przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, efektywności energetycznej, energii odnawialnej itp.;
- **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** - finansowanie przedsięwzięć w zakresie ekologii, ochrony przyrody oraz zarządzania gospodarką wodną i odpadową;
- **Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych** - finansowanie m.in. projektów z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

Powiązanie z dokumentami strategicznymi

ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Założenia Strategii Rozwoju Gminy Łagów na lata 2016-2020 wpisują się w cele strategiczne dokumentów na poziomie:

- krajowym
- wojewódzkim
- powiatowym

Na poziomie krajowym:

EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 – to dokument strategiczny przyjęty przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 roku. Jest odpowiedzią na globalne wyzwania stojące przed Unią: rosnącą konkurencją ze strony USA, Chin i Indii, zmiany klimatu, wyczerpujące się zasoby naturalne oraz starzenie się społeczeństw. Jednocześnie Strategia wyznacza kierunki rozwoju Unii Europejskiej na lata 2010-2020. Najważniejszym celem reform jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego oraz zwiększenie zatrudnienia. Taki pożądanym w XXI wieku model gospodarki rynkowej opierać się będzie na trzech wzajemnie uzupełniających się **priorytetach**:

- **Wzrost inteligentny** - czyli rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach
- **Wzrost zrównoważony** - czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej
- **Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu** – czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Oprócz priorytetów, w Strategii wyznaczono pięć **celów głównych** możliwych do osiągnięcia na poziomie unijnym i przyjętych do realizacji przez państwo polskie. Zgodnie z nimi:

Tabela 39: Cele główne możliwe do osiągnięcia na poziomie unijnym i przyjęte do realizacji przez państwo polskie

Priorytet dla całej Unii Europejskiej	Priorytet dla Polski
75% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat	71% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat
3% PKB UE na inwestycje w B+R	1,7% PKB na inwestycje w B+R
Cele 20/20/20 w zakresie klimatu i energii	Wzrost efektywności energetycznej, wykorzystanie OZE, redukcja emisji CO2
Ograniczenie liczby osób wcześniej kończących naukę do 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% liczby osób z młodego pokolenia posiadających wykształcenie wyższe lub równoważne	Zmniejszenie do 4,5% odsetka osób wcześniej kończących naukę oraz zwiększenie do 45% odsetka osób z wykształceniem wyższym w wieku 30-34 lat
Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem o 20 mln	Obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprawacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy.

Dokument wymienia również siedem inicjatyw przewodnich złożonych z działań, realizowanych zarówno na szczeblu unijnym jak i krajowym, które przyczyniać się będą do rozwoju państw członkowskich.

Inicjatywy:

- *Unia innowacji* – finansowanie badań, które przyczyniać się mają do sprostania globalnym wyzwaniom, takim jak zmiany klimatyczne, demograficzne, efektywność energetyczna;
- *Młodzież w drodze* – poprawa poziomu i standardów kształcenia na wszystkich szczeblach oraz poprawy sytuacji młodzieży na rynku pracy;
- *Europejska agenda cyfrowa* – poprawa dostępności, upowszechnienie szybkiego Internetu i możliwość korzystania z jednolitego rynku cyfrowego;
- *Europa efektywnie korzystająca z zasobów* – uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystywania zasobów, przejście na gospodarkę niskoemisyjną, większe wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, propagowanie efektywności energetycznej;

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

- *Polityka przemysłowa w erze globalizacji* – poprawa otoczenia biznesu, szczególnie mikroprzedsiębiorstw, wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw;
- *Program na rzecz nowych umiejętności* – modernizacja rynków pracy, wzmocnienie kwalifikacji poprzez kształcenia ustawiczne oraz aktywności i mobilności zawodowej;
- *Europejski program walki z ubóstwem* – zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, zapobieganie wykluczeniu społecznemu;

Cele zapisane w Strategii Rozwoju Gminy Łagów na lata 2016-2020 są zgodne z priorytetami, celami oraz inicjatywami Strategii Europa 2020.

Tabela 40: Zgodność celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Łagów na lata 2016-2020 z priorytetami, celami oraz inicjatywami Strategii Europa 2020

Strategia Europa 2020	Strategia Rozwoju Gminy Łagów
Priorytet:	Cele:
Priorytet 1. Wzrost inteligentny - czyli rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach	Cel strategiczny 2. Innowacyjny i efektywny rozwój gospodarczy gminy Cel operacyjny 2.3. Opracowanie i wsparcie programu przedsiębiorczości innowacyjnej
Priorytet 3. Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.	Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej Cel operacyjny 5.3. Budowanie systemu wsparcia i aktywizacji dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie
Inicjatywy:	Cele:
<i>Młodzież w drodze</i>	Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej Cel operacyjny 5.5. Zapewnianie wysokiej jakości usług edukacyjnych
<i>Europejski program walki z ubóstwem</i>	Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej Cel operacyjny 5.3. Budowanie systemu wsparcia i aktywizacji dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.

Polska 2030 kreśli wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, wytycza kierunki zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Dokument, który powstał w latach 2011-2012 został przyjęty przez Radę Ministrów 5 lutego 2013 roku. Jego głównym celem jest poprawa jakości życia Polaków mierzona tempem wzrostu PKB.

Cele wpisane do Strategii Polska 2030 są zgodne z celami wypracowanymi w Strategii Rozwoju Gminy Łagów.

Tabela 41: Zgodność celów wpisanych do Strategii Polska 2030 z celami wypracowanymi w Strategii Rozwoju Gminy Łagów

Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030	Strategia Rozwoju Gmin Łagów
I. Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna	Cel strategiczny 2. Innowacyjny i efektywny rozwój gospodarczy gminy Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej
Cel 1. Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji	
Cel. 2. Zmniejszanie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym	
Cel 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki	Cel operacyjny 5.5. Zapewnianie wysokiej jakości usług edukacyjnych
Cel 4. Wzrost innowacyjności i konkurencji gospodarki	Cel operacyjny 2.3. Opracowanie i wsparcie programu przedsiębiorczości innowacyjnej
II. Polska Cyfrowa	Cel strategiczny 1.: Zmodernizowana infrastruktura – techniczna i komunalna
Cel 5. Stworzenie Polski Cyfrowej	Cel operacyjny 1.7. Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej
III. Kapitał Ludzki	
Cel 6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare”	
IV. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko	Cel strategiczny 4. Czyste środowisko – ekologiczna gmina

Cel 7. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska	Cel operacyjny 4.1. Ochrona walorów środowiska naturalnego
V. Równoważenie potencjałów rozwojowych regionu	Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej
Cel 8. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego zrównoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych	
Cel 9. Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportu	
VI. Efektywność i sprawność państwa	
Cel 10. Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej	Cel operacyjny 5.2. Podnoszenie jakości usług świadczonych w obiektach użyteczności publicznej
VII. Kapitał społeczny	Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej
Cel 11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju	Cel operacyjny 5.1. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego Cel operacyjny 5.3. Budowanie systemu wsparcia i aktywizacji dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie

Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 przyjęta została uchwałą Rady Ministrów 25 września 2012 roku.

Strategia Rozwoju Gminy Łągów do 2023

Oparta jest na scenariuszu stabilnego rozwoju, jednak zdecydowany wpływ na jej realizację będzie mieć sytuacja w poszczególnych państwach Unii Europejskiej oraz utrzymanie stabilności strefy euro.⁶⁹

Wyznacza trzy obszary interwencji, którym podporządkowane są cele i priorytety rozwojowe.

Są nimi:

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.1. Integracja społeczna

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

---

69 https://www.mr.gov.pl/media/3336/Strategia_Rozwoju_Kraju_2020.pdf.

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

Zgodność celów SRK 2020 z założeniami SRG Łagów:

Tabela 42: Zgodność celów SRK 2020 z założeniami SRG Łagów

Strategia Rozwoju Kraju 2020	Strategia Rozwoju Gminy Łagów
Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo	Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej
Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem	Cel operacyjny 5.2. Podnoszenie jakości usług świadczonych w obiektach użyteczności publicznej
Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka	Cel strategiczny 2. Innowacyjny i efektywny rozwój gospodarczy gminy
Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki	Cel operacyjny 2.3. Opracowanie i wsparcie programu przedsiębiorczości innowacyjnej
Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych	Cel operacyjny 1.7. Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej
Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna	Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej
Cel III.1. Integracja społeczna	Cel operacyjny 5.3. Budowanie systemu wsparcia i aktywizacji dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie
Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych	Cel operacyjny 5.2. Podnoszenie jakości usług świadczonych w obiektach użyteczności publicznej

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego jest „rządową wizją rozwoju polskich regionów”. Została przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 roku. Wskazuje kierunki rozwoju regionalnego, określa politykę państwa wobec województw oraz zasady i mechanizmy

współpracy. Założenia KSRR opierają się na jednym celu strategicznym: wykorzystaniu specyfiki i potencjału regionów do rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Temu celowi podporządkowane zostały trzy cele szczegółowe odwołujące się do *konkurencyjności, spójności* oraz *sprawności* terytorialnej:

1. Wzrost konkurencyjności regionów – działania adresowane będą przede wszystkim do tych regionów, które mają największy wpływ na zwiększanie konkurencyjności kraju w skali międzynarodowej - *konkurencyjność*

2. Niwelowanie różnic w rozwoju poszczególnych obszarów kraju – działania nakierowane zostaną w głównej mierze na obszary wiejskie o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług oraz miasta, które tracą dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze. Taka polityka przyczynić się będzie do zmniejszania dysproporcji między ośrodkami i regionami, a jednocześnie wpływać będzie na poczucie spójności między nimi – *spójność*.

3. Sprawne zarządzanie polityką rozwoju – to zwiększanie roli województw w prowadzeniu polityki rozwoju, usprawnianie koordynacji działań i pogłębianie współpracy między regionami - *sprawność*.

Najważniejsze cele KSRR:

Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów - *konkurencyjność*

1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych

1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi

1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne

Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych - *spójność*

2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym

2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów trących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze

2.4. Przewycięzanie niedogodności związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE

2.5. Zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o niższej dostępności

Cel 3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie - *sprawność*

3.1. Wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej

3.2. Poprawa jakości zarządzania politykami publicznymi, w tym ich właściwe ukierunkowanie terytorialne

3.3. Przebudowa i wzmocnienie koordynacji w systemie wieloszczeblowego zarządzania;

3.4. Wspomaganie budowania kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieć współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej.

Założenia Strategii Rozwoju Gminy Łagów wpisują się w cele szczegółowe Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie głównie w odniesieniu do:

- Celu 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze;
- Celu 2.5. Zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o niższej dostępności.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Prace nad Strategią rozpoczęły się w 2010 roku pod auspicjami Prezesa Rady Ministrów, a od 2011 r. Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

SRKL opiera się na nowatorskiej koncepcji polegającej na budowaniu kapitału ludzkiego w pięciu etapach życia: 1) wczesne dzieciństwo, 2) edukacja szkolna, 3) edukacja na poziomie

wyższym, 4) aktywność zawodowa, uczenie się dorosłych i rodzicielstwo, 5) starość.⁷⁰ Przyjęta została uchwałą Rady Ministrów 18 czerwca 2013 r.

Cel główny wyrażony w sformułowaniu: *rozwijanie kapitału ludzkiego przez wydobywanie potencjałów osób, tak, aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia* opiera się na przekonaniu, że poziom kapitału ludzkiego, jego jakość, decydują o jakości życia pokoleń w przyszłości.

Stąd zadania wyrażone w Strategii mają przyczynić się do odrobienia zapóźnień w stosunku do państw, które osiągnęły wyższy poziom rozwoju, choćby w odniesieniu do polityki zatrudnienia, demografii czy polityki senioralnej. Poprawa sytuacji na rynku pracy – zwiększenie aktywności zawodowej ludzi młodych, poprawa jakości kształcenia, zapewnienie godnego życia osobom starszym (zwiększenie dostępności do nowoczesnego systemu opieki zdrowotnej), to wyzwania, przed którymi stoi nasz kraj, obszary wymagające interwencji, by wizja przyszłości Polski, jako kraju atrakcyjnego do zamieszkania i podejmowania pracy stała się jak najbardziej realna. Temu wyzwaniu sprostać ma realizacja pięciu celów szczegółowych wyrażonych w Strategii. A są to:

- **Cel szczegółowy 1:** Wzrost zatrudnienia
- **Cel szczegółowy 2:** Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych
- **Cel szczegółowy 3:** Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym
- **Cel szczegółowy 4:** Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej
- **Cel szczegółowy 5:** Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Komplementarność celów SRKL z celami zapisanymi w Strategii Rozwoju Gminy Łagów ukazuje tabela:

Tabela 43: Komplementarność celów SRKL z celami zapisanymi w Strategii Rozwoju Gminy Łagów

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego	Strategia Rozwoju Gminy Łagów
---	--------------------------------------

70

file:///C:/Users/Gabinet/Downloads/Strategia%20Rozwoju%20Kapitalu%20Ludzkiego%202020.pdf, s. 7.

Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych	Cel operacyjny 5.3. Budowanie systemu wsparcia i aktywizacji dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie
Cel szczegółowy 4: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej,	Cel operacyjny 5.4. Zwiększanie dostępności, podnoszenie standardu usług medycznych
Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.	Cel operacyjny 5.5. Zapewnianie wysokiej jakości usług edukacyjnych

Cele zapisane w Strategii Rozwoju Gminy Łagów korespondują również z innymi krajowymi dokumentami strategicznymi:

- Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

oraz strategiami sektorowymi:

- Strategią Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”
- Strategią Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)
- Strategią Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Perspektywa 2020 r.
- Strategią Sprawne Państwo 2020
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020
- Strategią Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej
- Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi i Rolnictwa.

Na poziomie wojewódzkim:

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 jest aktualizacją dokumentu z 2000 roku. Została przyjęta przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą nr XXXII/319 w dniu 19 listopada 2012 r. Zawarte w niej zapisy wyznaczają podstawowe kierunki rozwoju województwa, nakreślają obszary interwencji, wskazują potencjał regionu, który odpowiednio stymulowany i efektywnie zarządzany przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia jego spójności oraz oczekiwanego wzrostu gospodarczego. Temu podstawowemu celowi służyć mają wyodrębnione cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego opiera się na czterech podstawowych celach strategicznych i przyporządkowanym im celach operacyjnych:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

Cele operacyjne:

- 1.1. Rozwój sektora B+R oraz usprawnienie mechanizmów transferu innowacji
- 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej
- 1.3. Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy
- 1.4. Rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich
- 1.5. Rozwój subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich
- 1.6. Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska
- 1.7. Rozwój potencjału turystycznego województwa
- 1.8. Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna

Cele operacyjne:

- 1.1. Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej
- 1.2. Usprawnienie systemu transportu publicznego
- 1.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

Cele operacyjne:

- 1.1. Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych
- 1.2. Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna
- 1.3. Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej
- 1.4. Promocja włączenia zawodowego i społecznego
- 1.5. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich
- 1.6. Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany

Cele operacyjne:

- 1.1. Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie
- 1.2. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej
- 1.3. Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

1.4. Wzmocnienie integralności systemów zarządzania strategicznego i planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym

1.5. Podwyższenie sprawności działania administracji samorządowej i instytucji regionalnych

Tabela 44: Założenia Strategii Rozwoju Gminy Łagów

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020	Strategii Rozwoju Gminy Łagów
Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna	Cel strategiczny 2. Innowacyjny i efektywny rozwój gospodarczy gminy
1.2. Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej	Cel operacyjny 2.3. Opracowanie i wsparcie programu przedsiębiorczości innowacyjnej
Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna	Cel strategiczny 1.: Zmodernizowana infrastruktura – techniczna i komunalna
1.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego	Cel operacyjny 1.7. Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej
Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu	Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej
1.1. Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych	Cel operacyjny 5.5. Zapewnianie wysokiej jakości usług edukacyjnych
1.2. Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna	Cel operacyjny 5.4. Zwiększanie dostępności, podnoszenie standardu usług medycznych
1.4. Promocja włączenia zawodowego i społecznego	Cel operacyjny 5.3. Budowanie systemu wsparcia i aktywizacji dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie
Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany	Cel strategiczny 5. Kreatywne, otwarte społeczeństwo z poczuciem więzi opartej na tożsamości lokalnej

1.3. Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej	Cel operacyjny 5.1. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego
1.5. Podwyższenie sprawności działania administracji samorządowej i instytucji regionalnych	Cel operacyjny 5.2. Podnoszenie jakości usług świadczonych w obiektach użyteczności publicznej

2. Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020

Strategia przyjęta została przez Radę Ministrów 30.04.2014 r. i dotyczy wspólnej wizji rozwojowej pięciu województw: dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego, wielkopolskiego oraz zachodniopomorskiego. Wskazano w niej wyzwania wymagające współdziałania w skali ponadregionalnej, wykraczającej poza granice jednego województwa. Głównym celem rozwoju Polski Zachodniej jest: *wzrost konkurencyjności Polski Zachodniej w wymiarze europejskim przez efektywne wykorzystanie potencjałów makroregionu*. Cel ten realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe, natomiast komplementarność ze Strategią Rozwoju Gminy Łagów zauważalna jest na poziomie **Celu szczegółowego 3 Wzmocnienie potencjału naukowo-badawczego makroregionu**, **Działanie:** budowanie komplementarnej oferty edukacyjnej służącej dostosowaniu kapitału ludzkiego do potrzeb gospodarki opartej na wiedzy oraz **Działania:** inicjowanie wspólnych działań edukacyjnych promujących postawy przedsiębiorcze i innowacyjne.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020

Priorytetem polityki społecznej województwa jest wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży, a głównym zadaniem staje się praca na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny, zwłaszcza zapewnienie opieki nad małymi dziećmi. Celem jest również zapewnienie równego dostępu do edukacji i kultury dzieciom i młodzieży ze środowisk ubogich oraz niwelowanie wszelkiego rodzaju ograniczeń napotykanym przez dzieci i młodzież niepełnosprawną. Działania podejmowane będą w myśl zasady przestrzegania równości płci, oznaczającej, że ludzie mogą w sposób wolny rozwijać osobiste zdolności i dokonywać wyborów bez ograniczeń społeczno-kulturowych, a odmienne zachowania, ambicje i potrzeby kobiet i mężczyzn są traktowane i oceniane w oparciu o zasadę równości. Realizacja planów przyczyni się do poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców.

W cele SPS:

Główny – Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży

Cel strategiczny: Zwiększanie dostępu do różnych form edukacji, dóbr kultury, kultury fizycznej.

Cel strategiczny: Zapewnienie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej dostępu do edukacji i rehabilitacji.

Cel główny: Zapobieganie wykluczeniu społecznemu

Cel strategiczny: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka oraz ich integracja ze społeczeństwem.

Cel główny: Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Cel strategiczny: Zapobieganie dyskryminacji, ksenofobii, rasizmowi i związanej z nim nietolerancji.

wpisują się cele Strategii Rozwoju Gminy Łagów: **Cel strategiczny 5. Cel operacyjny 5.1., 5.3, 5.5.**

Program Rozwoju Lubuskiej Turystyki do roku 2020 cz. II programowa

PRLT został przyjęty 4 lutego 2014 r. Uchwałą Zarządu Województwa Lubuskiego nr 237/2813/14. Składa się z dwóch komplementarnych części - audytowo-analitycznej oraz programowej.

Przesłanką do napisania PRLT było wypracowanie modelu wspierania rozwoju lubuskiej turystyki do 2020 roku – wskazanie kierunków interwencji dla podniesienia jakości usług, wypracowania marki, zwiększenia aktywności podmiotów (publicznych, prywatnych) zainteresowanych rozwojem turystyki w regionie.

Rozwój ten przebiegać będzie według ściśle określonych ośmiu celów operacyjnych:

- I – Stworzenie konkurencyjnego wizerunku turystycznego regionu
- II – Stworzenie kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej oraz oznakowania turystycznego w regionie
- III – Rozwój produktów turystycznych
- IV – Rozwój infrastruktury turystycznej
- V – Wzmocnienie platform współpracy i rozwoju turystyki oraz doskonalenie kadr dla turystyki w regionie
- VI – Rozwój wiodących form turystyki
- VII – Rozwój rekreacji ruchowej i zdrowotnej
- VIII – Rozwój turystyki transgranicznej i wykorzystanie szans przygranicznego

położenia

Choć większość zaproponowanych w Strategii interwencji odnosi się do zadań obejmujących zasięgiem obszar województwa, to **Cel VII** dedykowany jest bezpośrednio gminie Łagów. W tym miejscu znalazło się **zadanie** rekomendowane do priorytetowej realizacji, a mianowicie:

Rozwój turystyki uzdrowiskowej- wsparcie Łagowa w dążeniu do uzyskania statusu uzdrowiska.

Wyznaczone w ramach Strategii Rozwoju Gminy Łagów na lata 2016 – 2020 cele strategiczne i operacyjne charakteryzują się także wysokim stopniem zgodności z celami określonymi w następujących dokumentach strategicznych województwa lubuskiego:

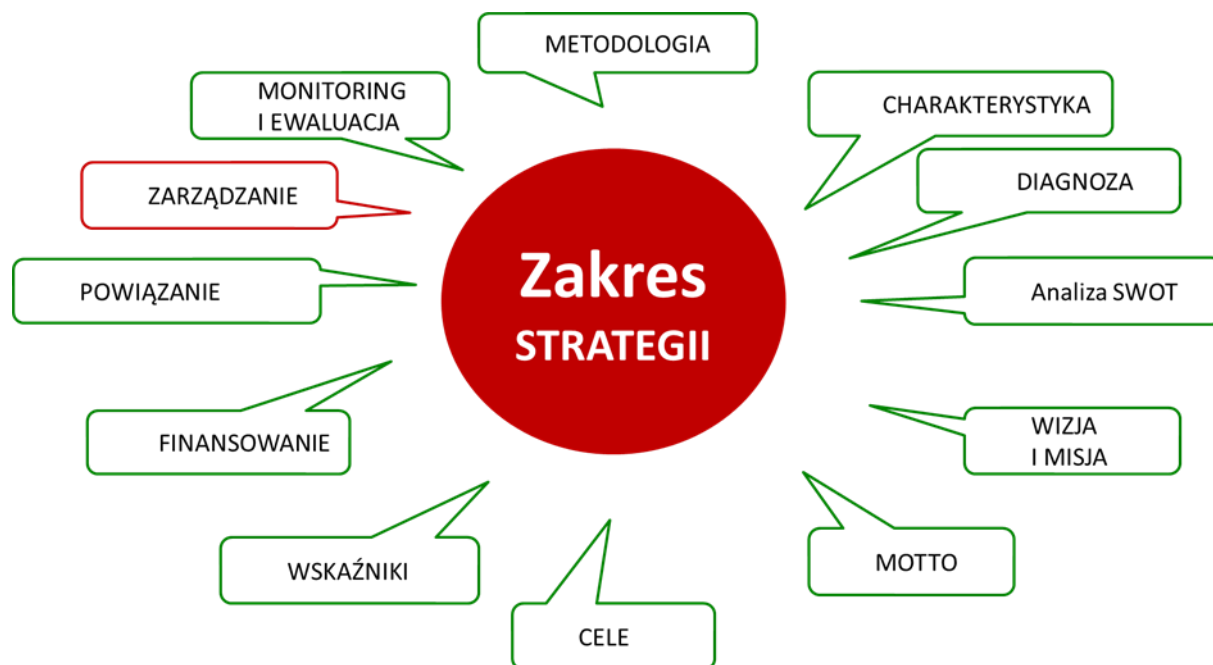
- **Programie Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Lubuskiego**
- **Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej**
- **Wojewódzkim Programie Polityki Społecznej**
- **Lubuskiej Strategii Zatrudnienia na lata 2011-2020**

Na poziomie powiatu:

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Świebodzińskiego

Opracowana została na zlecenie Starostwa Świebodzińskiego na przełomie 2000/2001 roku. Zawarta w niej wizja rozwoju powiatu do 2015 roku wiązała się *ze zrównoważonym rozwojem gospodarczym, nową jakością życia mieszkańców, budową zróżnicowanej, konkurencyjnej gospodarki przyjaznej środowisku opartej na różnorodności branż oraz kreatywności małych i średnich firm.*

Zarządzanie

Monitoring i ewaluacja

Gwarancją prawidłowego i skutecznego wdrażania oraz monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Łagów jest wieloaspektowa i ścisła współpraca instytucji sektora publicznego, prywatnego, organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnej. Poza posiadaniem strategicznych dokumentów, w tym Strategii, niezwykle istotnym czynnikiem decydującym o prawidłowej realizacji zawartych w nich zapisów, jest systematyczna kontrola skutecznego wdrażania, osiągnięcia założonych celów oraz weryfikacja postępów. Skuteczny monitoring i ewaluacja są zatem integralną częścią każdej strategii, w tym i Strategii Gminy Łagów.

Strategia Rozwoju Gminy Łagów nie jest dokumentem zamkniętym, bowiem podlega zmianom i ewaluacji, ponieważ jej zapisy formułowane były w określonych warunkach społecznych, ekonomicznych, politycznych, które zależne są od uwarunkowań tak wewnętrznych jak i zewnętrznych. Stąd więc wynika konieczność weryfikacji zapisów Strategii, ich aktualizacja oraz dynamiczna reakcja na zmianę, tak by zapisane w dokumencie cele, w ostatecznym rozrachunku zostały osiągnięte.

Monitoring jest więc procesem systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych w ramach strategii zadań oraz samej strategii, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji zadań i strategii z wcześniej zatwierdzonymi jej założeniami i celami. Natomiast ewaluacja jest to ocena realizacji strategii rozwoju pod względem skuteczności, efektywności, użyteczności i trwałości zaplanowanych oraz wdrażanych działań zgodnych z celami zapisanymi w dokumencie.⁷¹

---

⁷¹<http://poradnik.ngo.pl/x/1280025#>

Różnice między monitoringiem a ewaluacją przedstawiają się następująco:⁷²

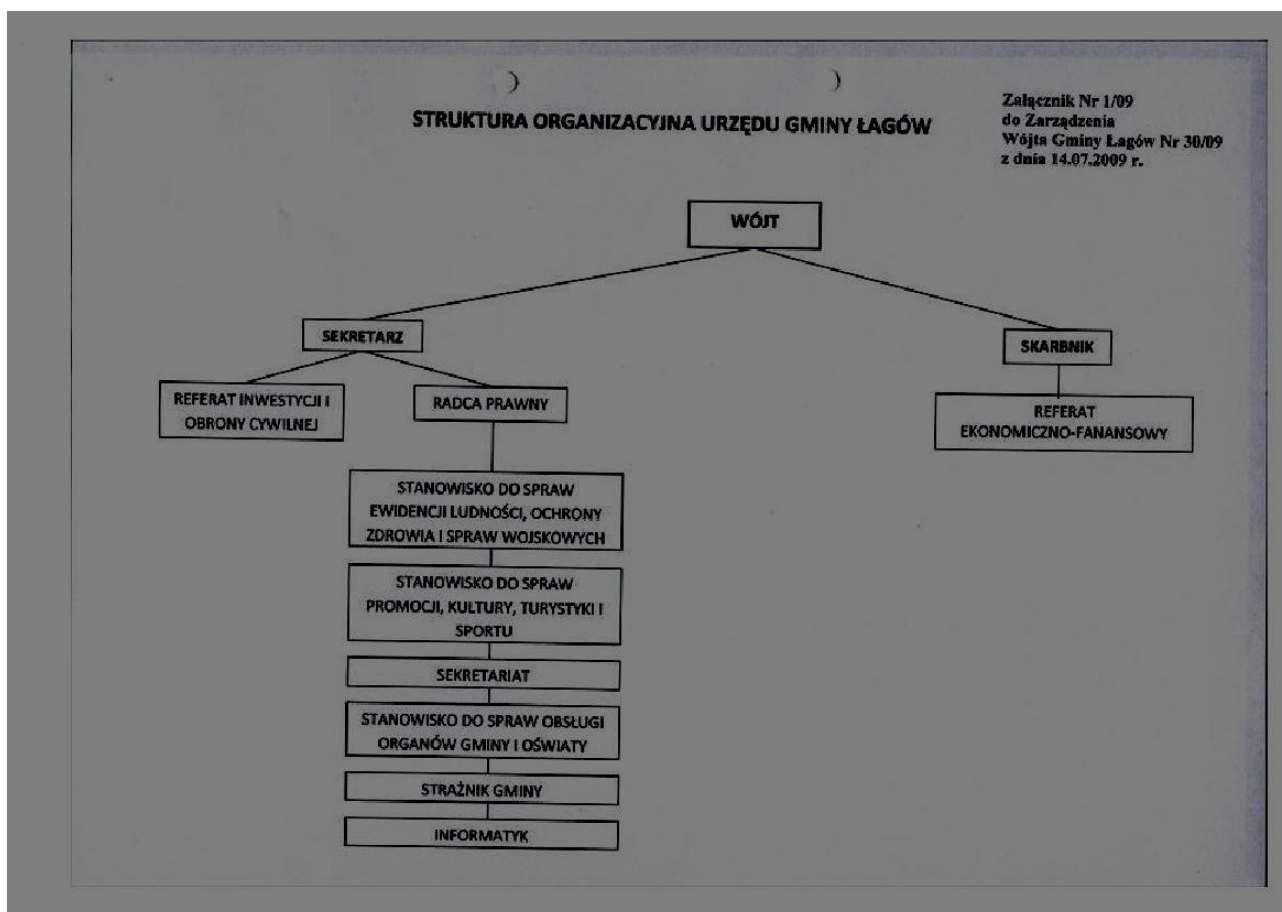
Pytania	Monitoring	Ewaluacja
Czym jest?	<p>proces zbierania informacji - systematyczne badanie, które opiera się na pytaniach: czy strategia przebiega zgodnie z planem, czy udaje się osiągnąć zamierzone produkty i rezultaty?;</p> <p>monitoring wykonywany jest w trakcie realizacji strategii, bada jej trzy elementy: harmonogram działań, budżet oraz zaplanowane rezultaty;</p> <p>osoby odpowiedzialne za monitoring to osoby zarządzające strategią;</p>	<p>proces ciągły, systematyczne badanie wybranych elementów strategii;</p> <p>odpowiada na pytanie: czy udało nam się osiągnąć zamierzone cele oraz w jaki sposób udało nam się je osiągnąć?;</p> <p>ewaluacja wykonywana jest po wybranym elemencie strategii lub po całościowej realizacji strategii;</p> <p>osoby odpowiedzialne za ewaluację to osoby zarządzające strategią (przy ewaluacji wewnętrznej) albo wynajęta instytucja/osoba (przy ewaluacji zewnętrznej).</p>
Czemu służy?	<p>pozwała ocenić postępy prowadzonych działań, zweryfikować tempo i kierunek, w którym zmierza strategia;</p> <p>pozwała także na bieżącą modyfikację działań, harmonogramu i budżetu, aby w razie potrzeby móc dostosować strategię do zmieniających się warunków bądź do aktualnej sytuacji;</p> <p>dane pochodzące z monitoringu są podstawą do ich wykorzystania w ewaluacji;</p>	<p>pozwała pomóc w zaplanowaniu kolejnych działań;</p> <p>dostarcza konkretnej oceny strategii, analizując poszczególne kryteria i precyzując tym samym, jakie elementy strategii trzeba usprawnić i jak to zrobić;</p> <p>dostarcza informacji niezbędnych do podjęcia decyzji;</p> <p>ocenia czy i jak udało się osiągnąć zakładany cel;</p> <p>dane pochodzące z ewaluacji pomagają w planowaniu kolejnych strategii, a nie stanowią krytycznej oceny naszej pracy.</p>

źródło: Poradnik ngo

⁷²Ibidem

Jednostką odpowiedzialną za wdrażanie i monitoring zapisanych w Strategii celów będzie Wójt gminy Łagów, który powoła Zespół ds Wdrażania Strategii, składający się z kierowników poszczególnych referatów Urzędu Gminy.

Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Łagów

Zadania pracowników merytorycznych Urzędu Gminy:

- ⑩ bieżący monitoring, weryfikacja danych i informacji odnośnie rozwoju gminy;
- ⑩ sporządzanie corocznych raportów dotyczących stanu realizacji celów określonych w Strategii;
- ⑩ przedkładanie Wójtowi Gminy corocznych raportów dotyczących monitoringu i ewaluacji Strategii;

Zadania Wójta Gminy Łagów:

1. corocznie zatwierdza raporty o stanie realizacji celów zapisanych w Strategii,
2. corocznie przedkłada Radzie Gminy informację odnośnie monitoringu Strategii Rozwoju Gminy,
3. corocznie przedstawia raport dotyczący stanu realizacji celów określonych w Strategii do publicznej wiadomości poprzez strony www.lagow.pl,
<http://bip.wrota.lubuskie.pl/uglagow/>

Zadania Rady Gminy Łagów:

1. przedstawia projekt uchwały dotyczący zatwierdzenia Strategii Rozwoju Gminy Łagów na lata 2015-2020
2. zatwierdza uchwałą Strategię Rozwoju Gminy Łagów

Tylko skoordynowane działania i skuteczny monitoring będą w stanie zapewnić prawidłowe wykonanie celów zawartych w Strategii, dostarczyć odpowiedzi na pytanie: jakie są efekty realizacji zapisów tego strategicznego dokumentu oraz ukazać celowość przyjętych zasad i procedur.

Spis tabel

Tabela 1: Zespół ds. opracowania Strategii Rozwoju Gminy Łągów	8
Tabela 2: Drogi powiatowe	15
Tabela 3: Sołectwa.....	22
Tabela 4: „Stan posiadania” gminy w 2015 r.....	22
Tabela 5: Powierzchnia sołectw	24
Tabela 6: Liczba ludności	24
Tabela 7: Struktura powierzchni i własności lasów w gminie Łągów.....	42
Tabela 8: Obowiązujące formy ochrony przyrody.....	43
Tabela 9: Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w gminie Łągów	46
Tabela 10: Obszary Natura 2000.	56
Tabela 11: Pomniki przyrody	59
Tabela 12: Powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu.....	60
Tabela 13: Zestawienie form ochrony przyrody z podziałem na gminę Łągów i województwo lubuskie – stan na 2015 r.	61
Tabela 14: Zasoby bibliotek i stan czytelnictwa	66
Tabela 15: Nakłady na kulturę według klasyfikacji budżetowej.....	66
Tabela 16: Udział w wyborach powszechnych	69
Tabela 17: Dotacje udzielone organizacjom pozarządowym z budżetu gminnego w latach 2010-2015.....	72
Tabela 18: Baza noclegowa w gminie.....	75
Tabela 19: Odsetek dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym.	76
Tabela 20: System edukacyjny w Łągowie w latach 2010-2015.....	76
Tabela 21: Współczynnik skolaryzacji brutto	77
Tabela 22: Ludność korzystająca z instalacji wodociągowej	80
Tabela 23: Ludność korzystająca z instalacji kanalizacyjnej	80
Tabela 24: Gospodarka ściekowa w 2015 roku w gminie Łągów	81
Tabela 25: Ludność korzystająca z instalacji gazowej.	81
Tabela 26: Wskaźnik NGO na 1000 mieszkańców, powiat świebodziński w latach 2011-2014.....	86
Tabela 27: Czynniki wewnętrzne	88
Tabela 28: Czynniki zewnętrzne	92
Tabela 29: Infrastruktura.....	94
Tabela 30: Gospodarka.....	95
Tabela 31: Dziedzictwo kulturowe	95
Tabela 32: Środowisko	96
Tabela 33: Społeczeństwo	96
Tabela 34: Obszar – infrastruktura.....	106
Tabela 35: Obszar – gospodarka	107
Tabela 36: Obszar – dziedzictwo kulturowe, turystyka.....	108
Tabela 37: Obszar – środowisko.....	109
Tabela 38: Obszar – społeczeństwo	109
Tabela 39: Cele główne możliwe do osiągnięcia na poziomie unijnym i przyjęte do realizacji przez państwo polskie.....	130
Tabela 40: Zgodność celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Łągów na lata 2016-2020 z priorytetami, celami oraz inicjatywami Strategii Europa 2020	131

Strategia Rozwoju Gminy Łagów do 2023

Tabela 41: Zgodność celów wpisanych do Strategii Polska 2030 z celami wypracowanymi w Strategii Rozwoju Gminy Łagów	132
Tabela 42: Zgodność celów SRK 2020 z założeniami SRG Łagów	135
Tabela 43: Komplementarność celów SRKL z celami zapisanymi w Strategii Rozwoju Gminy Łagów	138
Tabela 44: Założenia Strategii Rozwoju Gminy Łagów	141

Spis załączników

Spis źródeł i literatury

Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U., 1990 nr 16 poz. 95),

Ustawa z dnia 6. grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2006, Nr 227, poz. 1658)

ustawa z dnia 21.02.2014 r. o funduszu sołeckim